

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

Welfare and Inequality Effects of Women's Household Service Production: An Analysis Based on the Labour–Employment Independence Perspective

Kadınların Hanehalkı Hizmet Üretiminin Refah ve Eşitsizlik Üzerine Etkileri: Emek-İstihdam Bağımsızlığı Yaklaşımına Dayalı Bir Analiz

Saadet Yağmur Kumcu*

Abstract: Although the economic significance of unpaid labour has gained increasing recognition in the economics literature, contemporary national accounting systems and dominant analytical frameworks continue to define economic value primarily through employment. This approach leads to the exclusion of productive labour performed outside formal employment from national income accounts, resulting in the systematic underestimation of economic welfare and biased measurements of income distribution and inequality indicators. Drawing on the perspectives of welfare economics and institutional economics, this study aims to analyse the effects of invisible labour on welfare and inequality. While economic norms classify productive labour predominantly based on employment, social norms shape the allocation of women's labour between market and household independently of employment status. Within this framework, the Labour–Employment Independence Model (LEIM) was applied to Turkish labour force and employment data for the period 2020–2024 to measure the effects of women's household service production on welfare and inequality. The analysis reveals that many productive activities performed within households functionally correspond to paid activities in the service sector, that women's labour exhibits a dual production structure across both market and household domains, and that household labour performed independently of employment significantly increases welfare and substantially reduces inequality. The study is expected to contribute theoretically and methodologically to the literature on invisible labour measurement, welfare economics, institutional economics, and national accounting.

Keywords: Unpaid labour supply, household production, service sector, welfare economy, institutional economics, labour employment independence model (LEIM)

Öz: İktisat literatüründe ödenmemiş emeğin ekonomik önemi giderek daha fazla kabul görmesine karşın, çağdaş ulusal muhasebe sistemleri ve hâkim analitik çerçeveler ekonomik değeri ağırlıklı olarak istihdam üzerinden tanımlanması yaklaşım, resmi istihdam dışında gerçekleştirilen üretken emeğin milli gelir hesaplarının dışında kalmasına yol açmakta; ekonomik refahın sistematik biçimde küçümsenmesine ve gelir dağılımı ile eşitsizlik göstergelerinin yanlış ölçülmesine neden olmaktadır. Bu çalışma, refah ekonomisi ve

* Lecturer Dr., Uşak University, Ulubey Vocational School, Finance, Banking and Insurance Department
Öğr. Gör. Dr., Uşak Üniversitesi, Ulubey Meslek Yüksekokulu, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9220-7030>
yagmur.kumcu@usak.edu.tr

Cite as/ Atıf: Kumcu, S. Y. (2026). Welfare and inequality effects of women's household service production: An analysis based on the labour–employment independence perspective / Kadınların hanehalkı hizmet üretiminin refah ve eşitsizlik üzerine etkileri: Emek-istihdam bağımsızlığı yaklaşımına dayalı bir analiz. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 21(3), 5157-5221. Ankara Bilim University Publications.
<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95257>

Received/Geliş: 03 July/Temmuz 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 Sempember/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

kurumsal iktisat perspektiflerinden hareketle, görünmez emeğin refah ve eşitsizlik üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ekonomik normlar üretken emeği ağırlıklı olarak istihdama dayalı biçimde sınıflandırırken, sosyal normlar kadın emeğinin piyasa ve hane arasındaki dağılımını istihdam statüsünden bağımsız olarak biçimlendirmektedir. Bu çerçevede, Türkiye örneğinde, 2020–2024 dönemine ait işgücü ve istihdam verileri kullanılarak kadınların hane içi hizmet üretiminin refah ve eşitsizlik üzerindeki etkileri Emek–İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM) uygulanarak ölçülmüştür. Analizde, haneler içinde gerçekleştirilen pek çok üretken faaliyetin hizmet sektöründeki ücretli işlerle örtüştüğü tespit edilirken; kadın emeğinin hem piyasa hem de hane alanında ikili bir üretim yapısı sergilediğini ortaya koymakta ve istihdamdan bağımsız olarak gerçekleştirilen hane içi emeğin refahı anlamlı biçimde arttırdığını ve eşitsizliği önemli ölçüde azalttığını göstermektedir. Çalışmanın sahip olduğu teorik yapısıyla görünmez emek ölçümü, refah ekonomisi, kurumsal iktisat ve ulusal muhasebe literatürüne teorik ve metodolojik katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ücretsiz emek arzı, hane halkı üretimi, hizmet sektörü, refah ekonomisi, kurumsal iktisat, emek-istihdam bağımsızlığı modeli (LEIM)

Structured Abstract:

Gross Domestic Product (GDP) continues to be used as a key indicator for assessing economic performance, welfare, and development. However, the fact that existing accounting systems are fundamentally employment-based rather than labour-based raises questions regarding the amount of labour input incorporated into this performance and how it should be calculated. While economic value in existing economic systems is largely defined through employment relations within the market, productive labour performed outside formal employment is excluded from economic measurement. This institutional delimitation of production leads to structural biases in the measurement of welfare, productivity, and income distribution, and causes a substantial amount of productive labour that directly contributes to household reproduction, the sustainability of the workforce, the formation of human capital, and social welfare to remain statistically invisible. Unpaid domestic and care labour performed by women remains largely invisible in economic indicators, despite making significant contributions to the reproduction of the workforce, the formation of human capital, and the sustainability of social welfare. Although the literature on invisible labour has developed considerably in recent years, most of the studies have focused on gender inequalities or time-use analyses and have not developed a holistic approach that questions the institutional criteria through which economic value is defined. This study aims to analyse the effects of increasingly invisible labour in service domains on economic welfare and inequality by using unpaid housewife labour and to demonstrate that its economic value can be measured.

The theoretical foundation of the study is the Labour–Employment Independence Theory (LEIT). While conventional economic approaches largely regard employment and labour as synonymous, LEIT, in contrast to this assumption, focuses on labour rather than employment as the source of economic value. Accordingly, employment is only one of the institutional forms through which productive labour is economically recognised and remunerated. Therefore, whether labour is supplied through the market, performed within the household, or emerges within different forms of social organisation does not alter its productive nature. Among the forms of productive labour excluded from conventional economic measurements, unpaid household and care labour constitutes the most appropriate empirical example for testing the theory, given that it is both observable and measurable. To empirically measure the effects of women's household service production on welfare and inequality, the Labour–Employment Independence Model (LEIM) is applied in this study. LEIM provides a normative valuation model capable of calculating the economic value of productive labour independently of employment status and constitutes the principal methodological contribution of the research. The model assigns an equivalent economic value to activities performed unpaid within households that have market equivalents in the service sector and incorporates these values into welfare and inequality analyses. In this way, productive activities excluded from conventional GDP calculations are transformed into measurable economic outputs, enabling a systematic comparison between market-based indicators and extended welfare measures that take all productive labour into account. The analysis is conducted for the Turkish case using labour force and employment data published by the International Labour Organization (ILO), the Turkish Statistical Institute (TÜİK), and the World Bank for the five-year period covering 2020–2024.

The empirical findings reveal substantial differences between conventional indicators and LEIM-based assessments. While conventional inequality coefficients (I_1) are measured to have increased over the years, normative inequality coefficients (I_2), which incorporate the economic value of unpaid household labour, are measured to have continuously decreased over the same period. The marked difference between the two indicators demonstrates that incorporating productive labour into economic measurements independently of employment significantly alters assessments of the distribution of welfare and substantially reduces measured inequality. The findings also reveal that many activities performed unpaid within households directly correspond to occupations performed in the labour market in return for wages; nevertheless, the economic value of these activities is institutionally excluded from national income accounts. Consequently, although productive labour constitutes an important component of economic welfare and contributes to economic sustainability and social reproduction, its invisibility within national accounting systems systematically leads to an underestimation of its economic contribution and, consequently, to the undermeasurement of economic welfare.

More realistic measurement of welfare requires not only the development of policies directed towards labour markets but also a reassessment of the institutional approach through which production, economic value, and economic performance are defined within national accounting systems. By integrating welfare economics

with institutional economics, this study contributes to the literature on economic measurement, social justice, and inclusive development at both theoretical and methodological levels and proposes an alternative framework for welfare assessment that moves beyond GDP-based indicators. The study concludes that employment-based national accounting systems systematically underestimate the economic contribution of productive labour performed outside the formal market, resulting in the undermeasurement of economic welfare.

Limitations and challenges were encountered in relation to the secondary data used in the empirical analysis presented in this article. The datasets rely on data intersecting the employment of young women with areas of unpaid domestic labour. Although the data sources provide access to key statistics relating to unemployment, part-time work, and working from home, direct access to information concerning seasonal workers—who are largely employed informally and are not formally recognised under labour legislation—was not available, and the relevant information had to be converted into numerical values that could be incorporated into the Model. The scope of analyses of this kind, which recognise labour as having value independent of employment, could be expanded to include data on time use revealing unpaid domestic and care work, household-level demographic characteristics, social protection coverage among informal and part-time workers, and regional labour market segmentation by gender and age. The inclusion of such data would strengthen normative and empirical assessments of the measurement of invisible labour and enable a more nuanced understanding of labour visibility, inequality, and welfare outcomes. Although these limitations are acknowledged, they do not undermine the validity of the present analysis; rather, they highlight opportunities for future research and for further refinement of the model.

This research identifies the problem that more realistic measurement of welfare requires not only the development of policies directed towards labour markets, but also a reassessment of the institutional approach through which production, economic value, and economic performance are defined within national accounting systems, and proposes a solution to this problem. The theoretical framework developed by LEIT and the analytical approach provided by LEIM offer a general evaluation model applicable to all forms of productive labour performed outside employment. Accordingly, unpaid household labour was selected as the empirical application domain of the theory because it constitutes the most observable and measurable example of productive labour that is not institutionally recognised. At the same time, by integrating welfare economics with institutional economics, this study offers a novel and original approach that contributes to the literature on economic measurement, social justice, and inclusive development at both theoretical and methodological levels, within an alternative framework for welfare assessment that moves beyond GDP-based indicators.

Keywords: Unpaid labour supply, household production, service sector, welfare economy, institutional economics, labour employment independence model (LEIM).

ملخص منظم:

يُستخدم كمؤشر رئيسي لتقييم الأداء الاقتصادي والرفاهية والتنمية. ومع ذلك، فإن حقيقة أن (GDP) لا يزال الناتج المحلي الإجمالي أنظمة المحاسبة الحالية تستند أساساً إلى «العمالة» بدلاً من «العمل» تثير تساؤلات بشأن حجم مدخلات العمل المدرجة في هذا الأداء وكيفية حسابها. ففي حين تُعرف القيمة الاقتصادية في الأنظمة الاقتصادية الحالية إلى حد كبير من خلال علاقات العمل داخل السوق، يُستبعد العمل الإنتاجي الذي يؤدي خارج نطاق العمالة الرسمية من القياس الاقتصادي. ويؤدي هذا التحديد المؤسسي للإنتاج إلى تحيزات هيكلية في قياس الرفاهية والإنتاجية وتوزيع الدخل، كما يتسبب في بقاء قدر كبير من العمل المنتج الذي يساهم بشكل مباشر في إعادة إنتاج الأسرة، واستدامة القوة العاملة، وتكوين رأس المال البشري، والرفاهية الاجتماعية، غير مرئي إحصائياً. ولا يزال العمل المنزلي والعمل في مجال الرعاية غير المدفوع الأجر الذي تؤديه النساء غير مرئي إلى حد كبير في المؤشرات الاقتصادية، على الرغم من مساهماته الكبيرة في إعادة إنتاج القوة العاملة، وتكوين رأس المال البشري، واستدامة الرفاهية الاجتماعية. على الرغم من أن الأدبيات المتعلقة بالعمل غير المرئي قد تطورت بشكل كبير في السنوات الأخيرة، إلا أن معظم الدراسات ركزت على عدم المساواة بين الجنسين أو تحليلات استخدام الوقت، ولم تضع نهجاً شاملاً يشكك في المعايير المؤسسية التي يتم من خلالها تحديد القيمة الاقتصادية. تهدف هذه الدراسة إلى تحليل آثار العمل غير المرئي المتزايد في مجالات الخدمات على الرفاهية الاقتصادية وعدم المساواة باستخدام عمل ربة المنزل غير المدفوع الأجر، وإثبات أن قيمته الاقتصادية يمكن قياسها.

ففي حين تعتبر المناهج الاقتصادية التقليدية (LEIT) «ويستند الأساس النظري للدراسة إلى «نظرية استقلالية العمل عن التوظيف إلى حد كبير أن التوظيف والعمل مترادفان، تركز نظرية استقلالية العمل عن التوظيف، على عكس هذا الافتراض، على العمل بدلاً من التوظيف باعتباره مصدر القيمة الاقتصادية. وبناءً على ذلك، فإن التوظيف ليس سوى أحد الأشكال المؤسسية التي يُعترف من خلالها اقتصادياً بالعمل الإنتاجي ويكافأ عليه. لذلك، فإن ما إذا كان العمل يُقَدَّم عبر السوق، أو يُؤدَّى داخل الأسرة، أو ينشأ ضمن أشكال مختلفة من التنظيم الاجتماعي لا يغير من طبيعته الإنتاجية. ومن بين أشكال العمل الإنتاجي المستبعدة من القياسات الاقتصادية التقليدية، يُشكّل العمل المنزلي وعمل الرعاية غير المدفوع الأجر المثال التجريبي الأنسب لاختبار النظرية، نظراً لأنه قابل للملاحظة والقياس في آن واحد. ولقياس الآثار التجريبية لإنتاج

في هذه الدراسة. يوفر (LEIM) «النساء من الخدمات المنزلية على الرفاهية وعدم المساواة، تم تطبيق «نموذج استقلالية العمل والتوظيف نموذج تقييم معياري قادر على حساب القيمة الاقتصادية للعمل المنتج بشكل مستقل عن حالة التوظيف، ويشكل المساهمة المنهجية LEIM نموذج الرئيسية لهذا البحث. يخصص النموذج قيمة اقتصادية مكافئة للأنشطة التي تؤدي دون أجر داخل الأسر المعيشية والتي لها نظائر سوقية في قطاع الخدمات، ويدمج هذه القيم في تحليلات الرفاهية وعدم المساواة. وبهذه الطريقة، تتحول الأنشطة الإنتاجية المستبعدة من حسابات الناتج المحلي الإجمالي التقليدية إلى نواتج اقتصادية قابلة للقياس، مما يتيح إجراء مقارنة منهجية بين المؤشرات القائمة على السوق ومقاييس الرفاهية الموسعة التي تأخذ جميع أشكال العمل الإنتاجي في الاعتبار. أجري التحليل للحالة التركية باستخدام بيانات القوى العاملة والتوظيف التي نشرت في البنك الدولي للفترة الخمسية التي تغطي الأعوام 2020-2024 (TÜİK) والمعهد التركي للإحصاء (ILO) منظمة العمل الدولية.

ففي حين تشير LEIM وتكشف النتائج التجريبية عن اختلافات جوهرية بين المؤشرات التقليدية والتقييمات المستندة إلى نموذج (I2) قد ارتفعت على مر السنين، تشير القياسات إلى أن معاملات عدم المساواة المعيارية (I1) القياسات إلى أن معاملات عدم المساواة التقليدية التي تدمج القيمة الاقتصادية للعمل المنزلي غير المدفوع الأجر، قد انخفضت باستمرار خلال الفترة نفسها. ويظهر الاختلاف الملحوظ بين المؤشرين أن دمج العمل الإنتاجي في القياسات الاقتصادية بشكل مستقل عن التوظيف يُغير بشكل كبير تقييمات توزيع الرفاه ويقال بشكل جوهري من عدم المساواة المقاسة. كما تكشف النتائج أن العديد من الأنشطة التي تؤدي دون أجر داخل الأسر المعيشية تتوافق بشكل مباشر مع المهن التي تُمارس في سوق العمل مقابل أجر؛ ومع ذلك، تُستبعد القيمة الاقتصادية لهذه الأنشطة مؤسسياً من حسابات الدخل القومي. وبالتالي، على الرغم من أن العمل المنتج بشكل مكثف مهم للرفاهية الاقتصادية ويساهم في الاستدامة الاقتصادية والتكاثر الاجتماعي، فإن عدم ظهوره ضمن أنظمة المحاسبة القومية يؤدي بشكل منهجي إلى التقليل من تقدير مساهمته الاقتصادية، وبالتالي إلى قياس الرفاهية الاقتصادية بأقل من قيمتها الحقيقية.

ويطلب القياس الأكثر واقعية للرفاهية ليس فقط وضع سياسات موجهة نحو أسواق العمل، بل أيضاً إعادة تقييم النهج المؤسسي الذي يتم من خلاله تعريف الإنتاج والقيمة الاقتصادية والأداء الاقتصادي ضمن أنظمة المحاسبة الوطنية. ومن خلال دمج اقتصاديات الرفاهية مع الاقتصاد المؤسسي، تساهم هذه الدراسة في الأدبيات المتعلقة بالقياس الاقتصادي والعدالة الاجتماعية والتنمية الشاملة على المستويين النظري والمنهجي، وتقدم إطاراً بديلاً لتقييم الرفاهية يتجاوز المؤشرات القائمة على الناتج المحلي الإجمالي. وتخلص الدراسة إلى أن أنظمة المحاسبة القومية القائمة على العمالة تقلل بشكل منهجي من تقدير المساهمة الاقتصادية للعمل المنتج الذي يتم خارج السوق الرسمية، مما يؤدي إلى قياس الرفاهية الاقتصادية بأقل من قيمتها الحقيقية.

وقد واجهت الدراسة قيوداً وتحديات فيما يتعلق بالبيانات الثانوية المستخدمة في التحليل التجريبي المقدم في هذه المقالة. تعتمد مجموعات البيانات على بيانات تربط بين توظيف الشباب ومجالات العمل المنزلي غير مدفوع الأجر. وعلى الرغم من أن مصادر البيانات تتيح الوصول إلى إحصاءات أساسية تتعلق بالبطالة والعمل بدوام جزئي والعمل من المنزل، إلا أن الوصول المباشر إلى المعلومات المتعلقة بالعاملين الموسمين — الذين يعملون في الغالب في القطاع غير الرسمي ولا يتم الاعتراف بهم رسمياً بموجب تشريعات العمل — لم يكن متاحاً، وكان لا بد من تحويل المعلومات ذات الصلة إلى قيم رقمية يمكن دمجها في النموذج. يمكن توسيع نطاق التحليلات من هذا النوع — التي تعترف بأن العمل قيمة مستقلة عن التوظيف — لتشمل بيانات عن استخدام الوقت تكشف عن العمل المنزلي وأعمال الرعاية غير المدفوعة الأجر والخصائص الديموغرافية على مستوى الأسرة، وتغطية الحماية الاجتماعية بين العاملين في القطاع غير الرسمي والعاملين بدوام جزئي، وتجزئة سوق العمل الإقليمي حسب الجنس والعمر. ومن شأن إدراج مثل هذه البيانات أن يعزز التقييمات المعيارية والتجريبية لقياس العمل غير المرئي ويبيّن فهماً أكثر دقة لظهور العمل، وعدم المساواة، ونتائج الرفاه. ورغم الاعتراف بهذه القيود، فإنها لا تقوض صحة التحليل الحالي؛ بل إنها تسلط الضوء على الفرص المتاحة للبحوث المستقبلية وللمزيد من تحسين النموذج.

يحدد هذا البحث المشكلة المتمثلة في أن القياس الأكثر واقعية للرفاه لا يتطلب فقط وضع سياسات موجهة نحو أسواق العمل، بل يتطلب أيضاً إعادة تقييم النهج المؤسسي الذي يتم من خلاله تعريف الإنتاج والقيمة الاقتصادية والأداء الاقتصادي ضمن أنظمة المحاسبة القومية، نموذج تقييم عامّاً قابلاً للتطبيق على LEIM والنهج التحليلي الذي يوفره LEIT ويقترح حلاً لهذه المشكلة. يقدم الإطار النظري الذي طورته جميع أشكال العمل الإنتاجي الذي يؤدي خارج نطاق العمل المأجور. وبناءً على ذلك، تم اختيار العمل المنزلي غير المأجور كمجال تطبيق تجريبي للنظرية لأنه يشكل المثال الأكثر قابلية للملاحظة والقياس للعمل الإنتاجي غير المعترف به مؤسسياً. وفي الوقت نفسه، من خلال دمج اقتصاد الرفاه مع الاقتصاد المؤسسي، تقدم هذه الدراسة نهجاً جديداً ومبتكراً يساهم في الأدبيات المتعلقة بالقياس الاقتصادي والعدالة الاجتماعية والتنمية الشاملة على المستويين النظري والمنهجي، ضمن إطار بديل لتقييم الرفاه يتجاوز المؤشرات القائمة على الناتج المحلي الإجمالي.

الكلمات المفتاحية: العرض غير المدفوع الأجر للعمل، الإنتاج المنزلي، قطاع الخدمات، اقتصاد الرفاه، الاقتصاد المؤسسي، نموذج (LEIM) استقلالية العمالة عن العمل

Résumé Structuré:

Le produit intérieur brut (PIB) reste un indicateur clé pour évaluer la performance économique, le bien-être et le développement. Cependant, le fait que les systèmes comptables existants soient fondamentalement axés sur l'emploi plutôt que sur le travail soulève des questions quant à la quantité d'apport de travail prise en compte dans cette performance et à la manière dont elle devrait être calculée. Alors que la valeur économique dans les systèmes économiques actuels est largement définie par les relations d'emploi au sein du marché, le travail productif effectué en dehors de l'emploi formel est exclu de la mesure économique. Cette délimitation institutionnelle de la production entraîne des biais structurels dans la mesure du bien-être, de la productivité et de la répartition des revenus, et fait qu'une part substantielle du travail productif qui

contribue directement à la reproduction des ménages, à la pérennité de la main-d'œuvre, à la formation du capital humain et au bien-être social reste statistiquement invisible. Le travail domestique et de soins non rémunéré effectué par les femmes reste largement invisible dans les indicateurs économiques, bien qu'il apporte des contributions significatives à la reproduction de la main-d'œuvre, à la formation du capital humain et à la pérennité du bien-être social. Bien que la littérature sur le travail invisible se soit considérablement développée ces dernières années, la plupart des études se sont concentrées sur les inégalités entre les sexes ou sur des analyses de l'emploi du temps, sans développer d'approche holistique remettant en question les critères institutionnels à travers lesquels la valeur économique est définie. La présente étude vise à analyser les effets d'un travail de plus en plus invisible dans les domaines des services sur le bien-être économique et les inégalités, en prenant pour exemple le travail non rémunéré des femmes au foyer, et à démontrer que sa valeur économique peut être mesurée.

Le fondement théorique de cette étude est la théorie de l'indépendance du travail par rapport à l'emploi (LEIT). Alors que les approches économiques conventionnelles considèrent largement l'emploi et le travail comme synonymes, la LEIT, contrairement à cette hypothèse, met l'accent sur le travail plutôt que sur l'emploi en tant que source de valeur économique. En conséquence, l'emploi n'est qu'une des formes institutionnelles par lesquelles le travail productif est économiquement reconnu et rémunéré. Par conséquent, que le travail soit fourni par le biais du marché, effectué au sein du ménage ou qu'il émerge dans différentes formes d'organisation sociale, cela ne modifie en rien sa nature productive. Parmi les formes de travail productif exclues des mesures économiques conventionnelles, le travail domestique et de soins non rémunéré constitue l'exemple empirique le plus approprié pour tester la théorie, étant donné qu'il est à la fois observable et mesurable. Afin de mesurer empiriquement les effets de la production de services domestiques par les femmes sur le bien-être et les inégalités, le modèle d'indépendance travail-emploi (LEIM) est appliqué dans cette étude. Le LEIM fournit un modèle d'évaluation normative capable de calculer la valeur économique du travail productif indépendamment du statut professionnel et constitue la principale contribution méthodologique de cette recherche. Le modèle attribue une valeur économique équivalente aux activités non rémunérées effectuées au sein des ménages qui ont des équivalents marchands dans le secteur des services, et intègre ces valeurs dans les analyses du bien-être et des inégalités. De cette manière, les activités productives exclues des calculs conventionnels du PIB sont transformées en résultats économiques mesurables, ce qui permet une comparaison systématique entre les indicateurs fondés sur le marché et les mesures élargies du bien-être qui prennent en compte l'ensemble du travail productif. L'analyse est menée pour le cas de la Turquie à partir des données sur la population active et l'emploi publiées par l'Organisation internationale du travail (OIT), l'Institut turc de statistique (TÜİK) et la Banque mondiale pour la période quinquennale couvrant les années 2020 à 2024.

Les résultats empiriques révèlent des différences substantielles entre les indicateurs conventionnels et les évaluations fondées sur le LEIM. Alors que les coefficients d'inégalité conventionnels (I_1) ont augmenté au fil des ans, les coefficients d'inégalité normatifs (I_2), qui intègrent la valeur économique du travail domestique non rémunéré, ont quant à eux diminué de manière continue au cours de la même période. La différence marquée entre ces deux indicateurs démontre que l'intégration du travail productif dans les mesures économiques, indépendamment de l'emploi, modifie considérablement les évaluations de la répartition du bien-être et réduit sensiblement l'inégalité mesurée. Les résultats révèlent également que de nombreuses activités exercées sans rémunération au sein des ménages correspondent directement à des professions exercées sur le marché du travail en échange d'un salaire ; néanmoins, la valeur économique de ces activités est institutionnellement exclue des comptes nationaux. Par conséquent, bien que le travail productif constitue une composante importante du bien-être économique et contribue à la durabilité économique et à la reproduction sociale, son invisibilité au sein des systèmes de comptabilité nationale conduit systématiquement à une sous-estimation de sa contribution économique et, par conséquent, à une sous-évaluation du bien-être économique.

Une mesure plus réaliste du bien-être nécessite non seulement l'élaboration de politiques axées sur les marchés du travail, mais aussi une réévaluation de l'approche institutionnelle par laquelle la production, la valeur économique et la performance économique sont définies au sein des systèmes de comptabilité nationale. En intégrant l'économie du bien-être à l'économie institutionnelle, cette étude apporte une contribution à la littérature sur la mesure économique, la justice sociale et le développement inclusif, tant sur le plan théorique que méthodologique, et propose un cadre alternatif d'évaluation du bien-être qui va au-delà des indicateurs fondés sur le PIB. L'étude conclut que les systèmes de comptabilité nationale axés sur l'emploi sous-estiment systématiquement la contribution économique du travail productif effectué en dehors du marché formel, ce qui entraîne une sous-estimation du bien-être économique.

Des limites et des difficultés ont été rencontrées concernant les données secondaires utilisées dans l'analyse empirique présentée dans cet article. Les ensembles de données s'appuient sur des données croisant l'emploi des jeunes femmes avec les domaines du travail domestique non rémunéré. Bien que les sources de données donnent accès à des statistiques clés relatives au chômage, au travail à temps partiel et au travail à domicile, il n'était pas possible d'accéder directement aux informations concernant les travailleurs saisonniers — qui sont en grande partie employés de manière informelle et ne sont pas officiellement reconnus par la législation du travail —, et les informations pertinentes ont dû être converties en valeurs numériques pouvant être intégrées dans le modèle. La portée des analyses de ce type, qui reconnaissent que le travail a une valeur indépendante de l'emploi, pourrait être élargie pour inclure des données sur l'emploi du temps révélant le travail domestique et les soins non rémunérés, les caractéristiques démographiques au niveau des ménages, la couverture de la protection sociale chez les travailleurs informels et à temps partiel, ainsi que la segmentation régionale du marché du travail par sexe et par âge. L'inclusion de telles données renforcerait les évaluations normatives et empiriques de la mesure du travail invisible et permettrait une compréhension plus nuancée de la visibilité du travail, des inégalités et des résultats en matière de bien-être. Bien que ces limites soient reconnues, elles ne remettent pas en cause la validité de la présente analyse ; elles mettent plutôt en évidence des pistes pour de futures recherches et pour un affinement du modèle.

Cette recherche identifie le problème selon lequel une mesure plus réaliste du bien-être nécessite non seulement l'élaboration de politiques axées sur les marchés du travail, mais aussi une réévaluation de l'approche institutionnelle par laquelle la production, la valeur économique et la performance économique sont définies au sein des systèmes de comptabilité nationale, et propose une solution à ce problème. Le cadre théorique développé par LEIT et l'approche analytique fournie par LEIM offrent un modèle d'évaluation général applicable à toutes les formes de travail productif effectué en dehors de l'emploi. En conséquence, le travail domestique non rémunéré a été choisi comme domaine d'application empirique de la théorie, car il constitue l'exemple le plus observable et le plus mesurable de travail productif qui n'est pas reconnu institutionnellement. Parallèlement, en intégrant l'économie du bien-être à l'économie institutionnelle, cette étude propose une approche novatrice et originale qui contribue à la littérature sur la mesure économique, la justice sociale et le développement inclusif, tant sur le plan théorique que méthodologique, au sein d'un cadre alternatif d'évaluation du bien-être qui va au-delà des indicateurs basés sur le PIB.

Mots-clés : Offre de travail non rémunéré, production des ménages, secteur des services, économie du bien-être, économie institutionnelle, modèle d'indépendance de l'emploi et du travail (LEIM).

Resumen Estructurado:

El Producto Interior Bruto (PIB) sigue utilizándose como indicador clave para evaluar el rendimiento económico, el bienestar y el desarrollo. Sin embargo, el hecho de que los sistemas contables existentes se basen fundamentalmente en el empleo, y no en el trabajo, plantea dudas sobre la cantidad de trabajo incorporado a este rendimiento y sobre cómo debería calcularse. Si bien el valor económico en los sistemas económicos actuales se define en gran medida a través de las relaciones laborales dentro del mercado, el trabajo productivo realizado fuera del empleo formal queda excluido de la medición económica. Esta delimitación institucional de la producción da lugar a sesgos estructurales en la medición del bienestar, la productividad y la distribución de la renta, y hace que una cantidad sustancial de trabajo productivo que contribuye directamente a la reproducción de los hogares, la sostenibilidad de la población activa, la formación de capital humano y el bienestar social permanezca estadísticamente invisible. El trabajo doméstico y de cuidados no remunerado realizado por las mujeres sigue siendo en gran medida invisible en los indicadores económicos, a pesar de que contribuye de manera significativa a la reproducción de la población activa, la formación de capital humano y la sostenibilidad del bienestar social. Aunque la literatura sobre el trabajo invisible se ha desarrollado considerablemente en los últimos años, la mayoría de los estudios se han centrado en las desigualdades de género o en los análisis del uso del tiempo, y no han desarrollado un enfoque holístico que cuestione los criterios institucionales mediante los cuales se define el valor económico. El presente estudio tiene por objeto analizar los efectos del trabajo cada vez más invisible en los ámbitos de los servicios sobre el bienestar económico y la desigualdad, utilizando como ejemplo el trabajo no remunerado de las amas de casa, y demostrar que su valor económico puede medirse.

El fundamento teórico del estudio es la Teoría de la Independencia entre Trabajo y Empleo (LEIT). Mientras que los enfoques económicos convencionales consideran en gran medida que el empleo y el trabajo son sinónimos, la LEIT, en contraste con esta suposición, se centra en el trabajo —más que en el empleo— como fuente de valor económico. En consecuencia, el empleo es solo una de las formas institucionales a través de las cuales el trabajo productivo es reconocido y remunerado económicamente. Por lo tanto, el hecho de que el trabajo se ofrezca a través del mercado, se realice en el ámbito doméstico o surja en el marco de diferentes formas de organización social no altera su naturaleza productiva. Entre las formas de trabajo productivo excluidas de las mediciones económicas convencionales, el trabajo doméstico y de cuidados no remunerado constituye el ejemplo empírico más adecuado para poner a prueba la teoría, dado que es a la vez observable y medible. Para medir empíricamente los efectos de la producción de servicios domésticos por parte de las mujeres sobre el bienestar y la desigualdad, en este estudio se aplica el Modelo de Independencia entre Trabajo y Empleo (LEIM). El LEIM proporciona un modelo de valoración normativa capaz de calcular el valor económico del trabajo productivo independientemente de la situación laboral y constituye la principal contribución metodológica de la investigación. El modelo asigna un valor económico equivalente a las actividades realizadas de forma no remunerada en los hogares que tienen equivalentes de mercado en el sector de los servicios e incorpora estos valores en los análisis de bienestar y desigualdad. De este modo, las actividades productivas excluidas de los cálculos convencionales del PIB se transforman en resultados económicos medibles, lo que permite una comparación sistemática entre los indicadores basados en el mercado y las medidas ampliadas de bienestar que tienen en cuenta todo el trabajo productivo. El análisis se lleva a cabo para el caso de Turquía utilizando datos sobre la población activa y el empleo publicados por la Organización Internacional del Trabajo (OIT), el Instituto Turco de Estadística (TÜİK) y el Banco Mundial para el período quinquenal comprendido entre 2020 y 2024.

Los resultados empíricos revelan diferencias sustanciales entre los indicadores convencionales y las evaluaciones basadas en el LEIM. Mientras que se observa que los coeficientes de desigualdad convencionales (I_1) han aumentado a lo largo de los años, los coeficientes de desigualdad normativos (I_2), que incorporan el valor económico del trabajo doméstico no remunerado, han disminuido de forma continua durante el mismo período. La marcada diferencia entre ambos indicadores demuestra que la incorporación del trabajo productivo a las mediciones económicas, independientemente del empleo, altera significativamente las evaluaciones de la distribución del bienestar y reduce sustancialmente la desigualdad medida. Los resultados revelan también que muchas actividades realizadas de forma no remunerada en los hogares se corresponden directamente con ocupaciones desempeñadas en el mercado laboral a cambio de un salario; sin embargo, el valor económico de estas actividades queda excluido institucionalmente de las cuentas de la renta nacional. En consecuencia, aunque el trabajo productivo constituye un componente importante del bienestar económico y contribuye a la sostenibilidad económica y a la reproducción social, su invisibilidad en los sistemas de contabilidad nacional conduce sistemáticamente a una subestimación de su contribución económica y, por consiguiente, a una subestimación del bienestar económico.

Una medición más realista del bienestar requiere no solo el desarrollo de políticas dirigidas a los mercados laborales, sino también una reevaluación del enfoque institucional mediante el cual se definen la producción, el valor económico y el rendimiento económico en los sistemas de contabilidad nacional. Al integrar la economía del bienestar con la economía institucional, este estudio contribuye a la literatura sobre medición económica, justicia social y desarrollo inclusivo, tanto a nivel teórico como metodológico, y propone un marco alternativo para la evaluación del bienestar que va más allá de los indicadores basados en el PIB. El estudio concluye que los sistemas de contabilidad nacional basados en el empleo subestiman sistemáticamente la contribución económica del trabajo productivo realizado fuera del mercado formal, lo que da lugar a una subestimación del bienestar económico.

Se encontraron limitaciones y dificultades en relación con los datos secundarios utilizados en el análisis empírico presentado en este artículo. Los conjuntos de datos se basan en información que cruza el empleo de las mujeres jóvenes con los ámbitos del trabajo doméstico no remunerado. Aunque las fuentes de datos proporcionan acceso a estadísticas clave relacionadas con el desempleo, el trabajo a tiempo parcial y el teletrabajo, no se dispuso de acceso directo a información sobre los trabajadores temporeros —que, en su mayoría, están empleados de manera informal y no están reconocidos formalmente por la legislación laboral—, por lo que la información pertinente tuvo que convertirse en valores numéricos que pudieran incorporarse al modelo. El alcance de este tipo de análisis, que reconocen que el trabajo tiene un valor independiente del empleo, podría ampliarse para incluir datos sobre el uso del tiempo que revelen el trabajo doméstico y de

cuidados no remunerado, las características demográficas a nivel de hogar, la cobertura de la protección social entre los trabajadores informales y a tiempo parcial, y la segmentación regional del mercado laboral por género y edad. La inclusión de dichos datos reforzaría las evaluaciones normativas y empíricas de la medición del trabajo invisible y permitiría una comprensión más matizada de la visibilidad del trabajo, la desigualdad y los resultados en materia de bienestar. Aunque se reconocen estas limitaciones, no socavan la validez del presente análisis; más bien, ponen de relieve oportunidades para futuras investigaciones y para un mayor perfeccionamiento del modelo.

Esta investigación identifica el problema de que una medición más realista del bienestar requiere no solo el desarrollo de políticas dirigidas a los mercados laborales, sino también una reevaluación del enfoque institucional mediante el cual se definen la producción, el valor económico y el rendimiento económico dentro de los sistemas de contabilidad nacional, y propone una solución a este problema. El marco teórico desarrollado por LEIT y el enfoque analítico proporcionado por LEIM ofrecen un modelo de evaluación general aplicable a todas las formas de trabajo productivo realizado fuera del empleo. En consecuencia, se seleccionó el trabajo doméstico no remunerado como ámbito de aplicación empírica de la teoría, ya que constituye el ejemplo más observable y medible de trabajo productivo que no goza de reconocimiento institucional. Al mismo tiempo, al integrar la economía del bienestar con la economía institucional, este estudio ofrece un enfoque novedoso y original que contribuye a la literatura sobre medición económica, justicia social y desarrollo inclusivo, tanto a nivel teórico como metodológico, dentro de un marco alternativo para la evaluación del bienestar que va más allá de los indicadores basados en el PIB.

Palabras clave: Oferta de trabajo no remunerado, producción doméstica, sector de servicios, economía del bienestar, economía institucional, modelo de independencia del empleo laboral (LEIM).

结构化摘要:

国内生产总值（GDP）仍被用作评估经济表现、福利和发展状况的关键指标。然而，现行核算体系本质上是以就业为基础而非以劳动为基础的，这一事实引发了关于该指标中纳入的劳动投入量及其计算方式的质疑。虽然在现有经济体系中，经济价值主要通过市场内的就业关系来界定，但正式就业之外的生产性劳动却被排除在经济计量之外。这种对生产的制度性界定，导致了福利、生产率和收入分配测量中的结构性偏差，并使得大量直接促进家庭再生产、劳动力可持续性、人力资本形成和社会福利的生产性劳动在统计上处于隐状态。尽管女性从事的无偿家务和照护劳动对劳动力再生产、人力资本形成以及社会福利的可持续性做出了重大贡献，但在经济指标中仍基本处于隐状态。尽管近年来关于“隐形劳动”的文献已取得长足发展，但大多数研究仍聚焦于性别不平等或时间利用分析，尚未形成一种能够质疑经济价值定义之制度标准的整体性研究方法。本研究旨在通过分析无偿家庭主妇劳动，探讨服务领域中日益隐形的劳动对经济福利与不平等的影响，并证明其经济价值是可以被测量的。

本研究的理论基础是“劳动-就业独立理论”（LEIT）。传统经济方法大多将就业与劳动视为同义词，而LEIT则有别于这一假设，将劳动而非就业视为经济价值的来源。据此，就业仅仅是生产性劳动获得经济认可和报酬的制度形式之一。因此，无论劳动是通过市场供给、在家庭内部进行，还是在不同形式的社会组织中产生，其生产性本质均不会改变。在传统经济测量所排除的生产性劳动形式中，无偿家务劳动和照护劳动既可观察又可测量，因此是检验该理论最合适的实证案例。为了实证测量女性家庭服务生产对福利和不平等的影响，本研究应用了“劳动-就业独立模型”（LEIM）。LEIM提供了一种规范性估值模型，能够独立于就业状况计算生产性劳动的经济价值，这也是本研究在方法论上的主要贡献。该模型为家庭内部无偿进行的、在服务业中有市场等价物的活动赋予了等效的经济价值，并将这些价值纳入福利和不平等分析中。通过这种方式，被传统国内生产总值（GDP）计算所排除的生产性活动被转化为可测量的经济产出，从而能够对基于市场的指标与将所有生产性劳动纳入考量的扩展福利指标进行系统性比较。本研究以土耳其为例，采用国际劳工组织（ILO）、土耳其统计局（TÜİK）和世界银行发布的2020–2024年五年期间的劳动力与就业数据进行分析。

实证结果揭示了传统指标与基于LEIM的评估之间存在显著差异。虽然传统不平等系数 (I_1) 随时间推移呈上升趋势, 但纳入无偿家务劳动经济价值的规范性不平等系数 (I_2) 在同一时期却持续下降。这两项指标之间的显著差异表明, 将生产性劳动独立于就业状况纳入经济测量体系, 会显著改变对福利分配的评估, 并大幅降低测得的不平等程度。研究结果还表明, 家庭内部许多无偿进行的活动与劳动力市场上以工资为报酬的职业直接对应; 然而, 这些活动的经济价值在制度上被排除在国民收入核算之外。因此, 尽管生产性劳动是经济福利的重要组成部分, 并有助于经济可持续性和社会再生产, 但其在国民核算体系中的“隐形”状态, 系统性地导致对其经济贡献的低估, 进而导致经济福利被低估。

要更真实地衡量福利, 不仅需要制定针对劳动力市场的政策, 还需重新评估国民账户体系中定义生产、经济价值和经济绩效的制度方法。通过将福利经济学与制度经济学相结合, 本研究在理论和方法论层面为经济测量、社会正义和包容性发展领域的文献做出了贡献, 并提出了一种超越基于GDP指标的福利评估替代框架。本研究得出结论: 以就业为基础的国民账户体系系统性地低估了正式市场之外所从事的生产性劳动对经济的贡献, 从而导致经济福利被低估。

在本文所呈现的实证分析中, 所使用的二手数据存在局限性和挑战。数据集依赖于将年轻女性就业情况与无偿家务劳动领域交叉分析所得的数据。尽管数据来源提供了与失业、兼职工作及居家办公相关的关键统计数据, 但无法直接获取关于季节性工人的信息——这些人主要在非正规部门就业, 且未被劳动法正式认可——因此必须将相关信息转换为可纳入该模型的数值。此类分析将劳动视为独立于就业而具有价值, 其范围可进一步扩展, 纳入揭示无偿家务和照护工作的时间利用数据、家庭层面的人口统计特征、非正规和兼职劳动者的社会保护覆盖率, 以及按性别和年龄划分的区域劳动力市场细分情况。纳入此类数据将加强针对“隐形劳动”测量的规范性与实证性评估, 并有助于更细致地理解劳动可见性、不平等及福利结果。尽管承认这些局限性, 但它们并未削弱本分析的有效性; 相反, 它们突显了未来研究以及进一步完善该模型的机遇。

本研究指出了一个问题: 要更真实地衡量福利, 不仅需要制定针对劳动力市场的政策, 还需要重新评估国民账户体系中定义生产、经济价值和经济绩效的制度方法, 并为此问题提出了解决方案。LEIT构建的理论框架与LEIM提供的分析方法, 共同形成了一个适用于所有非就业形式的生产性劳动的通用评估模型。据此, 本研究选择无偿家务劳动作为该理论的实证应用领域, 因为它构成了未被制度认可的生产性劳动中最易观察和可测量的范例。与此同时, 通过将福利经济学与制度经济学相结合, 本研究提出了一种新颖且独创的方法, 在超越基于GDP指标的替代性福利评估框架内, 从理论和方法论层面为经济计量、社会正义和包容性发展领域的文献做出了贡献。

关键词: 无偿劳动供给、家庭生产、服务业、福利经济学、制度经济学、劳动就业独立性模型 (LEIM)。

Структурированное Резюме:

Валовой внутренний продукт (ВВП) по-прежнему используется в качестве ключевого показателя для оценки экономических результатов, благосостояния и развития. Однако тот факт, что существующие системы учета в основном ориентированы на занятость, а не на труд, вызывает вопросы относительно объема трудовых затрат, учитываемых в этих показателях, и того, как их следует рассчитывать. В то время как экономическая ценность в существующих экономических системах в значительной степени определяется через трудовые отношения на рынке, производительный труд, выполняемый вне рамок формальной занятости, исключается из экономических измерений. Такое институциональное ограничение понятия производства приводит к структурным искажениям при измерении благосостояния, производительности и распределения доходов, а также приводит к тому, что значительный объем производительного труда, который непосредственно способствует воспроизводству домохозяйств, обеспечению устойчивости рабочей силы, формированию человеческого капитала и социальному благосостоянию, остается статистически невидимым. Неоплачиваемый домашний труд и труд по уходу, выполняемый женщинами, по-прежнему в значительной степени не отражается в экономических показателях, несмотря на то что вносит

существенный вклад в воспроизводство рабочей силы, формирование человеческого капитала и обеспечение устойчивости социального благосостояния. Хотя в последние годы литература по вопросам невидимого труда значительно расширилась, большинство исследований сосредоточено на гендерном неравенстве или анализе использования времени и не предлагает целостного подхода, ставящего под сомнение институциональные критерии определения экономической ценности. Цель данного исследования — проанализировать влияние все более невидимого труда в сфере услуг на экономическое благосостояние и неравенство на примере неоплачиваемого труда домохозяйек, а также продемонстрировать, что его экономическую ценность можно измерить.

Теоретической основой исследования служит теория независимости труда от занятости (LEIT). В то время как традиционные экономические подходы в основном рассматривают занятость и труд как синонимы, LEIT, в отличие от этого предположения, фокусируется на труде, а не на занятости как источнике экономической ценности. Соответственно, занятость является лишь одной из институциональных форм, посредством которых производительный труд получает экономическое признание и вознаграждение. Поэтому то, предоставляется ли труд через рынок, выполняется ли он в рамках домашнего хозяйства или возникает в рамках различных форм социальной организации, не меняет его производительного характера. Среди форм производительного труда, исключенных из традиционных экономических измерений, неоплачиваемый домашний труд и труд по уходу представляют собой наиболее подходящий эмпирический пример для проверки теории, учитывая, что он является одновременно наблюдаемым и измеримым. Для эмпирической оценки влияния производства женщинами бытовых услуг на благосостояние и неравенство в данном исследовании применяется Модель независимости труда и занятости (LEIM). LEIM представляет собой нормативную оценочную модель, позволяющую рассчитывать экономическую ценность производительного труда независимо от статуса занятости, и составляет основной методологический вклад данного исследования. Модель присваивает эквивалентную экономическую ценность видам деятельности, выполняемым без оплаты в рамках домашнего хозяйства, которые имеют рыночные эквиваленты в секторе услуг, и включает эти значения в анализ благосостояния и неравенства. Таким образом, виды производительной деятельности, исключенные из традиционных расчетов ВВП, преобразуются в измеримые экономические результаты, что позволяет проводить систематическое сравнение рыночных показателей и расширенных показателей благосостояния, учитывающих весь производительный труд. Анализ проводится для Турции с использованием данных о рабочей силе и занятости, опубликованных Международной организацией труда (МОТ), Турецким статистическим институтом (TÜİK) и Всемирным банком за пятилетний период 2020–2024 годов.

Эмпирические результаты показывают существенные различия между традиционными показателями и оценками, основанными на модели LEIM. В то время как традиционные коэффициенты неравенства (I_1) за эти годы, по оценкам, выросли, нормативные коэффициенты неравенства (I_2), учитывающие экономическую ценность неоплачиваемого труда в домашних хозяйствах, за тот же период, по оценкам, неуклонно снижались. Заметная разница между этими двумя показателями свидетельствует о том, что включение продуктивного труда в экономические измерения независимо от занятости существенно изменяет оценки распределения благосостояния и значительно снижает измеряемое неравенство. Результаты также показывают, что многие виды деятельности, выполняемые без оплаты в рамках домашних хозяйств, напрямую соответствуют профессиям, осуществляемым на рынке труда в обмен на заработную плату; тем не менее экономическая стоимость этих видов деятельности институционально исключена из счетов национального дохода. Следовательно, хотя производительный труд составляет важную составляющую экономического благосостояния и способствует экономической устойчивости и социальному воспроизводству, его «невидимость» в системах национальных счетов систематически приводит к недооценке его экономического вклада и, как следствие, к занижению показателей экономического благосостояния.

Более реалистичная оценка благосостояния требует не только разработки политики, ориентированной на рынки труда, но и переоценки институционального подхода, с помощью которого в системах национальных счетов определяются производство, экономическая ценность и экономические показатели. Объединяя экономику благосостояния с институциональной экономикой, данное исследование вносит вклад в литературу по экономическим измерениям, социальной справедливости и инклюзивному развитию как на теоретическом, так и на методологическом уровнях, а также предлагает альтернативную концепцию оценки благосостояния, выходящую за рамки

показателей, основанных на ВВП. В исследовании делается вывод о том, что системы национальных счетов, ориентированные на занятость, систематически занижают экономический вклад производительного труда, выполняемого за пределами формального рынка, что приводит к недооценке экономического благосостояния.

В связи с вторичными данными, использованными в эмпирическом анализе, представленном в данной статье, были выявлены ограничения и проблемы. Наборы данных опираются на информацию, пересекающую данные о занятости молодых женщин со сферами неоплачиваемого домашнего труда. Хотя источники данных предоставляют доступ к ключевым статистическим показателям, касающимся безработицы, неполной занятости и работы на дому, прямой доступ к информации о сезонных работниках — которые в основном заняты в неформальном секторе и официально не признаны трудовым законодательством — отсутствовал, и соответствующую информацию пришлось преобразовать в числовые значения, которые можно было бы включить в модель. Сферу применения подобных анализов, в которых труд признается как имеющий ценность, независимую от занятости, можно было бы расширить за счёт включения данных об использовании времени, раскрывающих информацию об неоплачиваемом домашнем труде и уходе, демографических характеристик на уровне домохозяйств, охвата социальной защитой работников неформального сектора и работников с неполной занятостью, а также о региональной сегментации рынка труда по полу и возрасту. Включение таких данных укрепило бы нормативные и эмпирические оценки измерения «невидимого» труда и позволило бы получить более тонкое понимание видимости труда, неравенства и результатов в области благосостояния. Хотя эти ограничения признаются, они не подрывают достоверность настоящего анализа; напротив, они указывают на возможности для будущих исследований и дальнейшего совершенствования модели.

В данном исследовании выявляется проблема, заключающаяся в том, что более реалистичная оценка благосостояния требует не только разработки политики, направленной на рынки труда, но и переоценки институционального подхода, с помощью которого производство, экономическая стоимость и экономические показатели определяются в рамках систем национальных счетов, и предлагается решение этой проблемы. Теоретическая основа, разработанная LEIT, и аналитический подход, предложенный LEIM, обеспечивают общую модель оценки, применимую ко всем формам производительного труда, осуществляемого вне рамок занятости. Соответственно, в качестве области эмпирического применения теории был выбран неоплачиваемый домашний труд, поскольку он представляет собой наиболее наблюдаемый и измеримый пример производительного труда, не признаваемого на институциональном уровне. В то же время, интегрируя экономику благосостояния с институциональной экономикой, данное исследование предлагает новый и оригинальный подход, который вносит вклад в литературу по экономическому измерению, социальной справедливости и инклюзивному развитию как на теоретическом, так и на методологическом уровнях, в рамках альтернативной концепции оценки благосостояния, выходящей за пределы показателей, основанных на ВВП.

Ключевые слова: предложение неоплачиваемого труда, домашнее производство, сектор услуг, экономика благосостояния, институциональная экономика, модель независимости труда от занятости (LEIM).

संरचित सारांशः

सकल घरेलू उत्पाद (GDP) का उपयोग आर्थिक प्रदर्शन, कल्याण और विकास के मूल्यांकन के लिए एक प्रमुख संकेतक के रूप में जारी है। हालांकि, यह तथ्य कि मौजूदा लेखांकन प्रणालियाँ मूल रूप से श्रम-आधारित होने के बजाय रोजगार-आधारित हैं, इस प्रदर्शन में शामिल श्रम इनपुट की मात्रा और इसे कैसे गणना करनी चाहिए, इस बारे में प्रश्न उठाती हैं। जबकि मौजूदा आर्थिक प्रणालियों में आर्थिक मूल्य को काफी हद तक बाजार के भीतर रोजगार संबंधों के माध्यम से परिभाषित किया जाता है, औपचारिक रोजगार के बाहर किया गया उत्पादक श्रम आर्थिक माप से बाहर रखा जाता है।

उत्पादन की यह संस्थागत सीमांकन प्रक्रिया कल्याण, उत्पादकता और आय वितरण के मापन में संरचनात्मक पूर्वाग्रहों को जन्म देती है, और परिणामस्वरूप घर के पुनरुत्पादन, कार्यबल की स्थिरता, मानव पूंजी के निर्माण और सामाजिक कल्याण में सीधे योगदान देने वाली एक बड़ी मात्रा में उत्पादक श्रम सांख्यिकीय रूप से अदृश्य बनी रहती है।

महिलाओं द्वारा किया जाने वाला बिना वेतन का घरेलू और देखभाल का श्रम, कार्यबल के पुनरुत्पादन, मानव पूंजी के निर्माण और सामाजिक कल्याण की स्थिरता में महत्वपूर्ण योगदान देने के बावजूद, आर्थिक संकेतकों में काफी हद तक अदृश्य बना रहता है। हालांकि हाल के वर्षों में अदृश्य श्रम पर साहित्य काफी विकसित हुआ है, अधिकांश अध्ययन लिंग असमानताओं या समय-उपयोग विश्लेषणों पर केंद्रित रहे हैं और उन्होंने उस समग्र दृष्टिकोण को विकसित नहीं किया है जो उन संस्थागत मानदंडों पर सवाल उठाता है जिनके माध्यम से आर्थिक मूल्य को परिभाषित किया जाता है। इस अध्ययन का उद्देश्य अवैतनिक गृहिणी श्रम का उपयोग करके सेवा क्षेत्रों में तेजी से अदृश्य हो रहे श्रम के आर्थिक कल्याण और असमानता पर पड़ने वाले प्रभावों का विश्लेषण करना है और यह प्रदर्शित करना है कि इसका आर्थिक मूल्य मापा जा सकता है।

इस अध्ययन का सैद्धांतिक आधार श्रम-रोज़गार स्वतंत्रता सिद्धांत (LEIT) है। जहाँ पारंपरिक आर्थिक दृष्टिकोण आमतौर पर रोज़गार और श्रम को पर्यायवाची मानते हैं, वहीं इस धारणा के विपरीत, LEIT आर्थिक मूल्य के स्रोत के रूप में रोज़गार के बजाय श्रम पर ध्यान केंद्रित करता है। तदनुसार, रोज़गार उन संस्थागत रूपों में से केवल एक है जिनके माध्यम से उत्पादक श्रम को आर्थिक रूप से मान्यता दी जाती है और उसके लिए पारिश्रमिक दिया जाता है। इसलिए, चाहे श्रम बाजार के माध्यम से प्रदान किया जाए, घर के भीतर किया जाए, या सामाजिक संगठन के विभिन्न रूपों के भीतर उभरकर सामने आए, इससे उसकी उत्पादक प्रकृति नहीं बदलती है। पारंपरिक आर्थिक मापों से बाहर रखी गई उत्पादक श्रम के रूपों में, अवैतनिक घरेलू और देखभाल श्रम इस सिद्धांत का परीक्षण करने के लिए सबसे उपयुक्त अनुभवजन्य उदाहरण है, क्योंकि यह दोनों ही दृष्टिगोचर और मापनीय है। महिलाओं द्वारा घरेलू सेवा उत्पादन के कल्याण और असमानता पर पड़ने वाले प्रभावों को अनुभवजन्य रूप से मापने के लिए, इस अध्ययन में श्रम-रोज़गार स्वतंत्रता मॉडल (LEIM) लागू किया गया है। LEIM एक मानदंडगत मूल्यांकन मॉडल प्रदान करता है जो रोज़गार की स्थिति से स्वतंत्र रूप से उत्पादक श्रम के आर्थिक मूल्य की गणना करने में सक्षम है और यह शोध का प्रमुख पद्धतिगत योगदान है। यह मॉडल उन गतिविधियों को, जो घरों के भीतर बिना वेतन के की जाती हैं और जिनके सेवा क्षेत्र में बाजार समकक्ष हैं, एक समान आर्थिक मूल्य प्रदान करता है और इन मूल्यों को कल्याण और असमानता विश्लेषणों में शामिल करता है। इस प्रकार, पारंपरिक जीडीपी गणनाओं से बाहर रखी गई उत्पादक गतिविधियों को मापनीय आर्थिक आउटपुट में बदल दिया जाता है, जिससे बाज़ार-आधारित संकेतकों और सभी उत्पादक श्रम को ध्यान में रखने वाले विस्तारित कल्याण मापों के बीच एक व्यवस्थित तुलना संभव हो पाती है। यह विश्लेषण तुर्की के मामले के लिए अंतर्राष्ट्रीय श्रम संगठन (ILO), तुर्की सांख्यिकी संस्थान (TÜİK), और विश्व बैंक द्वारा 2020-2024 की अवधि के लिए प्रकाशित श्रम बल और रोज़गार डेटा का उपयोग करके किया गया है।

अनुभवजन्य निष्कर्ष पारंपरिक संकेतकों और LEIM-आधारित मूल्यांकन के बीच पर्याप्त अंतर प्रकट करते हैं। जहाँ पारंपरिक असमानता गुणांक (I_1) में वर्षों के दौरान वृद्धि देखी गई है, वहीं मानद असमानता गुणांक (I_2), जिसमें अवैतनिक घरेलू श्रम का आर्थिक मूल्य शामिल है, में इसी अवधि के दौरान निरंतर कमी देखी गई है। दोनों संकेतकों के बीच यह स्पष्ट अंतर दर्शाता है कि रोज़गार से स्वतंत्र रूप से आर्थिक मापों में उत्पादक श्रम को शामिल करने से कल्याण के वितरण के मूल्यांकन में महत्वपूर्ण बदलाव आता है और मापी गई असमानता काफी कम हो जाती है। निष्कर्ष यह भी प्रकट करते हैं कि घरों के भीतर बिना वेतन के की जाने वाली कई गतिविधियाँ सीधे तौर पर श्रम बाजार में वेतन के बदले किए जाने वाले व्यवसायों से मेल खाती हैं; फिर भी, इन गतिविधियों के आर्थिक मूल्य को संस्थागत रूप से राष्ट्रीय आय खातों से बाहर रखा जाता है। परिणामस्वरूप, यद्यपि उत्पादक श्रम आर्थिक कल्याण का एक महत्वपूर्ण घटक है और आर्थिक स्थिरता और सामाजिक पुनरुत्पादन में योगदान देता है, राष्ट्रीय लेखा प्रणाली के भीतर इसकी अदृश्यता व्यवस्थित रूप से इसके आर्थिक योगदान का कम आकलन करने और परिणामस्वरूप, आर्थिक कल्याण के कम मापन का कारण बनती है।

कल्याण का अधिक यथार्थवादी मापन न केवल श्रम बाजारों की ओर निर्देशित नीतियों के विकास की मांग करता है, बल्कि उस संस्थागत दृष्टिकोण के पुनर्मूल्यांकन की भी मांग करता है जिसके माध्यम से राष्ट्रीय लेखा प्रणालियों के भीतर उत्पादन, आर्थिक मूल्य और आर्थिक प्रदर्शन को परिभाषित किया जाता है। कल्याण अर्थशास्त्र को संस्थागत अर्थशास्त्र के साथ एकीकृत करके, यह अध्ययन सैद्धांतिक और पद्धतिगत दोनों स्तरों पर आर्थिक मापन, सामाजिक न्याय और समावेशी विकास पर विद्यमान साहित्य में योगदान देता है और कल्याण मूल्यांकन के लिए एक वैकल्पिक ढांचा प्रस्तावित करता है जो जीडीपी-आधारित संकेतकों से परे जाता है।

अध्ययन का निष्कर्ष है कि रोज़गार-आधारित राष्ट्रीय लेखा प्रणाली औपचारिक बाज़ार के बाहर किए गए उत्पादक श्रम के आर्थिक योगदान को व्यवस्थित रूप से कम आंकती है, जिसके परिणामस्वरूप आर्थिक कल्याण का कम आकलन होता है।

İş लेख में प्रस्तुत अनुभवजन्य विश्लेषण में उपयोग किए गए द्वितीयक डेटा के संबंध में सीमाओं और चुनौतियों का सामना किया गया।

ये डेटासेट युवा महिलाओं के रोजगार और अवैतनिक घरेलू श्रम के क्षेत्रों के बीच के आंकड़ों पर निर्भर करते हैं। यद्यपि डेटा स्रोत बेरोजगारी, अंशकालिक कार्य और घर से काम करने से संबंधित प्रमुख आँकड़ों तक पहुँच प्रदान करते हैं, मौसमी श्रमिकों—जो काफी हद तक अनौपचारिक रूप से नियोजित हैं और श्रम कानून के तहत औपचारिक रूप से मान्यता प्राप्त नहीं हैं—से संबंधित जानकारी तक सीधी पहुँच उपलब्ध नहीं थी, और प्रासंगिक जानकारी को संख्यात्मक मानों में परिवर्तित करना पड़ा जिन्हें मॉडल में शामिल किया जा सके। इस प्रकार के विश्लेषणों का दायरा, जो रोजगार से स्वतंत्र रूप से श्रम के मूल्य को पहचानते हैं, का विस्तार करके इसमें समय उपयोग पर आधारित डेटा, जिसमें अवैतनिक घरेलू और देखभाल का काम, घरेलू स्तर पर जनसांख्यिकीय विशेषताएं, अनौपचारिक और अंशकालिक श्रमिकों के बीच सामाजिक सुरक्षा कवरेज, और लिंग तथा आयु के आधार पर क्षेत्रीय श्रम बाजार का विभाजन शामिल है, को शामिल किया जा सकता है। इस तरह के डेटा को शामिल करने से अदृश्य श्रम के मापन के मानदंडगत और अनुभवजन्य मूल्यांकन को मजबूत किया जाएगा और श्रम की दृश्यता, असमानता और कल्याण परिणामों की अधिक सूक्ष्म समझ को सक्षम किया जाएगा।

हालांकि इन सीमाओं को स्वीकार किया जाता है, वे वर्तमान विश्लेषण की वैधता को कमजोर नहीं करती हैं; बल्कि, वे भविष्य के शोध और मॉडल के और परिष्करण के अवसरों पर प्रकाश डालती हैं।

यह शोध इस समस्या की पहचान करता है कि कल्याण के अधिक यथार्थवादी मापन के लिए न केवल श्रम बाजारों की ओर निर्देशित नीतियों के विकास की, बल्कि उस संस्थागत दृष्टिकोण के पुनर्मूल्यांकन की भी आवश्यकता है जिसके माध्यम से राष्ट्रीय लेखा प्रणालियों के भीतर उत्पादन, आर्थिक मूल्य और आर्थिक प्रदर्शन को परिभाषित किया जाता है, और इस समस्या का एक समाधान प्रस्तावित करता है।

LEIT द्वारा विकसित सैद्धांतिक ढांचा और LEIM द्वारा प्रदान किया गया विश्लेषणात्मक दृष्टिकोण, रोजगार के बाहर किए गए सभी प्रकार के उत्पादक श्रम पर लागू होने वाला एक सामान्य मूल्यांकन मॉडल प्रदान करते हैं। तदनुसार, इस सिद्धांत के अनुभवजन्य अनुप्रयोग के क्षेत्र के रूप में अवैतनिक घरेलू श्रम को चुना गया क्योंकि यह उत्पादक श्रम का सबसे अधिक दिखाई देने वाला और मापने योग्य उदाहरण है जिसे संस्थागत रूप से मान्यता प्राप्त नहीं है।

साथ ही, कल्याण अर्थशास्त्र को संस्थागत अर्थशास्त्र के साथ एकीकृत करके, यह अध्ययन कल्याण मूल्यांकन के लिए एक वैकल्पिक ढांचे के भीतर, आर्थिक मापन, सामाजिक न्याय और समावेशी विकास पर साहित्य में योगदान देने वाला एक नवीन और मौलिक दृष्टिकोण प्रस्तुत करता है, जो जीडीपी-आधारित संकेतकों से परे जाता है।

कीवर्ड: अवैतनिक श्रम आपूर्ति, घरेलू उत्पादन, सेवा क्षेत्र, कल्याण अर्थव्यवस्था, संस्थागत अर्थशास्त्र, श्रम रोजगार स्वतंत्रता मॉडल (LEIM)।

Yapılandırılmış Özet:

Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH), ekonomik performansın, refahın ve kalkınmanın değerlendirilmesinde temel gösterge olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ancak; mevcut hesaplama sistemlerinin esas itibarıyla emek temelli değil, istihdam temelli bir yapıya sahip olması, bu performansa dâhil olan emek girdisinin miktarının ne olduğu ve nasıl hesaplanması gerektiği sorularını gündeme getirmektedir. Mevcut ekonomik sistemlerde ekonomik değer büyük ölçüde piyasa içindeki istihdam ilişkisi üzerinden tanımlanırken, formel istihdam dışında gerçekleştirilen üretken emek ekonomik ölçümün dışında bırakılmaktadır. Üretimin bu kurumsal sınırlandırılması, refahın, üretkenliğin ve gelir dağılımının ölçülmesinde yapısal yanlışlıklara yol açmakta; hanehalkının yeniden üretimine, işgücünün sürdürülebilirliğine, beşerî sermayenin oluşumuna ve toplumsal refaha doğrudan katkı sağlayan önemli miktardaki üretken emeğin istatistiksel olarak görünmez kalmasına neden olmaktadır. Özellikle kadınlar tarafından gerçekleştirilen ücretsiz ev içi ve bakım emeği, işgücünün yeniden üretimine, beşerî sermayenin oluşumuna ve toplumsal refahın sürdürülebilirliğine önemli katkılar sağlamasına rağmen ekonomik göstergelerde büyük ölçüde görünmez kalmaktadır. Görünmez emek literatürü son yıllarda önemli ölçüde gelişmiş olmakla birlikte, çalışmaların büyük bölümü toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri veya zaman kullanımı analizlerine odaklanmış; ekonomik değerlerin hangi kurumsal ölçütler çerçevesinde tanımlandığını sorgulayan bütüncül bir yaklaşım geliştirememiştir. Bu çalışma, hizmet alanlarında giderek görünmez olan emeğin ekonomik refah ve eşitsizlik

üzerindeki etkilerini ücretsiz ev kadını emeğini kullanarak analiz etmek ve ekonomik değerinin ölçülebilir olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın teorik temelini Emek-İstihdam Bağımsızlık Teorisi (LEIT) oluşturmaktadır. Geleneksel iktisat yaklaşımında istihdam ile emek büyük ölçüde özdeş kabul edilirken; LEIT bu varsayımdan farklı olarak ekonomik değerin kaynağının istihdam değil emek olduğuna odaklanmaktadır. Buna göre istihdam, üretken emeğin ekonomik olarak tanındığı ve ücretlendirildiği kurumsal biçimlerden yalnızca biridir. Dolayısıyla emeğin piyasa aracılığıyla sunulması, hanehalkı içerisinde gerçekleştirilmesi ya da farklı toplumsal örgütlenme biçimleri içinde ortaya çıkması üretken niteliğini değiştirmemektedir. Geleneksel ekonomik ölçümlerin dışında kalan üretken emek türleri arasında ücretsiz hanehalkı ve bakım emeği hem gözlemlenebilir hem de ölçülebilir olması bakımından teorinin sınanmasına en uygun ampirik örneği oluşturmaktadır. Kadınların hanehalkı hizmet üretiminin refah ve eşitsizlik üzerine etkilerini ampirik olarak ölçülmesi amacıyla çalışmada, Emek-İstihdam Bağımsızlık Modeli (LEIM) uygulanmıştır. LEIM, istihdam durumundan bağımsız olarak üretken emeğin ekonomik değerini hesaplayabilen normatif bir değerlendirme modeli sunmakta ve araştırmanın temel metodolojik katkısını oluşturmaktadır. Model, hanehalkı içerisinde ücretsiz olarak gerçekleştirilen ve hizmet sektöründe piyasa karşılığı bulunan faaliyetlere eşdeğer ekonomik değer atamakta; bu değerleri refah ve eşitsizlik analizlerine dâhil etmektedir. Böylece geleneksel GSYH hesaplamalarının dışında kalan üretken faaliyetler ölçülebilir ekonomik çıktılarına dönüştürülmekte ve piyasa temelli göstergeler ile üretken emeğin tamamını dikkate alan genişletilmiş refah ölçümleri sistematik biçimde karşılaştırılabilmektedir. Analiz, Türkiye örneğinde 2020-2024 dönemini kapsayan beş yıllık sürece ait Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Dünya Bankası (World Bank) tarafından yayımlanan işgücü ve istihdam verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Ampirik bulgular, geleneksel göstergeler ile LEIM temelli değerlendirmeler arasında önemli farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Geleneksel eşitsizlik katsayıları (I_1), yıllar içinde artış gösterdiği ölçülürken; ücretsiz hanehalkı emeğinin ekonomik değerini içeren normatif eşitsizlik katsayıları (I_2), aynı yıllar içinde sürekli azalma gösterdiği ölçülmüştür. İki gösterge arasındaki belirgin farklılık, üretken emeğin istihdamdan bağımsız olarak ekonomik ölçümlere dâhil edilmesinin refahın dağılımına ilişkin değerlendirmeleri önemli ölçüde değiştirdiğini ve ölçülen eşitsizliği kayda değer biçimde azalttığını göstermektedir. Bulgular ayrıca hanehalkı içerisinde ücretsiz olarak gerçekleştirilen birçok faaliyetin, işgücü piyasasında ücret karşılığı yerine getirilen mesleklerle doğrudan örtüştüğünü; buna rağmen bu faaliyetlerin ekonomik değerinin ulusal gelir hesaplarında kurumsal olarak dışlandığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak ekonomik refahın önemli bir bölümünü oluşturan üretken emeğin ekonomik katkısını ekonomik sürdürülebilirliğe ve toplumsal yeniden üretime yaptığı katkılara rağmen; ulusal muhasebe sistemlerinde görünmez kalmasının, üretken emeğin ekonomik katkısını sistematik biçimde eksik değerlendirdiği ve bunun ekonomik refahın olduğundan düşük ölçülmesine yol açtığı sonucuna ulaşmaktadır:

Refahın daha gerçekçi biçimde ölçülebilmesi yalnızca işgücü piyasalarına yönelik politikaların geliştirilmesini değil, aynı zamanda üretimin, ekonomik değerin ve ekonomik performansın ulusal muhasebe sistemlerinde nasıl tanımlandığına ilişkin kurumsal yaklaşımın yeniden değerlendirilmesini de gerektirmektedir. Refah ekonomisi ile kurumsal iktisadi bütünleştiren bu çalışma, ekonomik ölçüm, sosyal adalet ve kapsayıcı kalkınma literatürüne teorik ve metodolojik düzeyde katkı sunmakta; GSYH temelli göstergelerin ötesine geçen alternatif bir refah değerlendirme çerçevesi önermektedir. Çalışma, istihdam temelli ulusal muhasebe sistemlerinin formel piyasa dışında gerçekleştirilen üretken emeğin ekonomik katkısını sistematik biçimde eksik değerlendirdiği ve bunun ekonomik refahın olduğundan düşük ölçülmesine yol açtığı sonucuna ulaşmaktadır.

Bu makalede sunulan ampirik analizde kullanılan ikincil verilerle ilgili sınırlılıklar ve zorluklarla karşılaşmıştır. Veri setleri; genç kadınların istihdamı ile ücretsiz ev içi emek alanlarını kesiştiren verilere dayanmaktadır ve veri kaynaklarında; işsizlik, yarı zamanlı çalışma ve evden çalışma ile ilgili temel istatistiklere erişilebilmekle birlikte, büyük ölçüde kayıt dışı çalışan ve iş mevzuatında resmi olarak tanınmayan mevsimlik işçilere ilişkin bilgilere doğrudan erişilememiş ve Model'de kullanılabilir sayısal değerlere dönüştürülmek zorunda kalınmıştır. Emeğin istihdamdan bağımsız bir değer olduğunu dikkate alan bu tür analizlerin kapsamı, ücretsiz ev işlerini ve bakım işlerini ortaya koyan zaman kullanımı, hanehalkı düzeyinde demografik bilgiler, kayıt dışı ve yarı zamanlı çalışanlar arasında sosyal koruma kapsamı ve cinsiyet ve yaşa göre bölgesel işgücü piyasası segmentasyonu gibi verileri de içerecek şekilde genişletilebilir: Bu tür verilerin dâhil edilmesi, görünmez emeğin ölçülmesine ilişkin normatif ve ampirik değerlendirmeyi güçlendirecek ve

emeğin görünürlüğü, eşitsizlik ve refah sonuçlarının daha incelikli bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu sınırlamalar, kabul edilmekle birlikte, mevcut analizin geçerliliğini zedelememekte, aksine gelecekteki araştırmalar ve modelin iyileştirilmesi için fırsatları vurgulamaktadır.

Bu araştırma, refahın daha gerçekçi biçimde ölçülebilmesinin yalnızca işgücü piyasalarına yönelik politikaların geliştirilmesi ile değil; aynı zamanda üretimin, ekonomik değerin ve ekonomik performansın ulusal muhasebe sistemlerinde nasıl tanımlandığına ilişkin kurumsal yaklaşımın da yeniden değerlendirilmesini gerektigine dair problemi ortaya koymakta ve çözüm önermektedir. LEIT tarafından geliştirilen kuramsal çerçeve ve LEIM tarafından sunulan analitik yaklaşım, istihdam dışında gerçekleştirilen tüm üretken emek türlerine uygulanabilecek genel bir değerlendirme modeli sunmaktadır. Bu doğrultuda ücretsiz hane halkı emeği, kurumsal olarak tanınmayan üretken emeğin en gözlemlenebilir ve ölçülebilir örneğini oluşturduğu için teörinin ampirik uygulama alanı olarak seçilmiştir. Bununla birlikte, refah ekonomisi ile kurumsal iktisadı bütünleştiren bu çalışma; GSYH temelli göstergelerin ötesine geçen alternatif bir refah değerlendirme çerçevesinde ekonomik ölçüm, sosyal adalet ve kapsayıcı kalkınma literatürüne teorik ve metodolojik düzeyde katkı sunması bakımından yeni ve özgün bir yaklaşım sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ücretsiz emek arzı, hane halkı üretimi, hizmet sektörü, refah ekonomisi, kurumsal iktisat, emek istihdam bağımsızlığı modeli (LEIM).

www.turkishstudies.net/economy**Turkish Studies - Economics, Finance, Politics**

eISSN: 2667-5625

**ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**

Welfare and Inequality Effects of Women's Household Service Production: An Analysis Based on the Labour–Employment Independence Perspective

Introduction

The global demographic shift towards an ageing population is reshaping labour markets, social policies, and economic structures worldwide. As older workers comprise a growing share of the workforce, economies increasingly face challenges in sustaining productivity, ensuring fiscal stability, and promoting social inclusion. Labour market institutions and welfare regimes, largely designed for younger and continuously employed populations, are becoming progressively inadequate for addressing the distributive and productive realities of ageing societies.

The presence of women in the workforce has become a usual indicator of economic growth and social development, reflecting broader transformations in production structures, work organisation, and labour relations. The increasing employment of women, particularly in jobs associated with the service sector, has positioned this domain as a critical site for gender-based economic and labour market analysis. With the transition from industrial society to the knowledge-based new economy, work practices have been fundamentally reshaped through digitalisation, flexible and networked work arrangements, and the growing prominence of service-sector activities (OECD, 2016).

Despite the growing recognition in the international literature that unpaid domestic labour generates economic value and sustains labour reproduction, prevailing analytical frameworks remain fundamentally employment centred. Existing research in the literature highlights the existence of women's invisible domestic labour, their concentration in low-paid jobs in the service sector, and the inconsistencies faced by young women as they enter the labour market. However, they continue to conceptualise labour almost exclusively through formal employment status, thereby reproducing a categorical asymmetry: identical productive activities are treated as “economic labour” when performed for wages in the market and as “non-economic inactivity” when performed without pay within households. Within this context, this article examines the transformation of women workforce in the new economy, on the service sector; the intersection of professional and unpaid work, and the challenges faced by young women, especially housewives whose productive labour remains invisible in ways analytically comparable to youth female unemployment. It argues that conventional employment-centred frameworks obscure the dual economic role women perform across market and household spheres.

The defining features of the new economy include digitalisation, flexible employment arrangements, network-based forms of work, and the growing dominance of services. While these developments have expanded spatial and temporal flexibility in labour supply, they have also intensified job insecurity, low wages, and limited access to social protection, particularly for women. In this context, the conditions faced by women working in the service sector -especially under

flexible and non-standard employment arrangements- require holistic and gender-sensitive evaluation.

Against this backdrop, women's labour exhibits a structurally dual character. Women increasingly combine paid employment with unpaid domestic and care work, performing productive activities across both market and household domains. However, only market-based labour is formally recognised as economic production, while unpaid household labour -despite generating use value, replacing market services, and sustaining labour reproduction- remains analytically invisible and conceptually incomplete. This asymmetry distorts labour market statistics, welfare assessments, and policy priorities, particularly in relation to young women whose productive contributions are systematically undercounted during early adulthood, education, marriage, and early motherhood. Although domestic labour generates use value, replaces market services, and directly sustains labour reproduction, it remains analytically excluded from productivity, income, and welfare measurements. This conceptual inconsistency constitutes a central analytical blind spot in employment-centred economic frameworks and provides the core theoretical motivation for redefining labour beyond paid employment

This article argues that the persistent failure to address women's unemployment and young women workforce market exclusion is deep-seated not only in demand-side and supply-side labour market frictions, but also in a deeper conceptual error: the conflation of labour with employment. By equating productive labour exclusively with paid employment, dominant frameworks misrepresent women's actual labour supply, obscure the calculable worth of unpaid work, and generate policy responses that remain structurally incapable of resolving women's unemployment. To address this problem, the article introduces the LEIT theory, which advocates the independence of labour from employment and its operational counterpart, the LEIM Model, which advocates the independence of labour from employment as an integrated theoretical and methodological framework for reconceptualising labour, measuring invisible production, and designing more inclusive labour market policies.

Although this study examines women's unpaid household labour, it does not propose a gender-specific theory of labour. Instead, it develops a general theoretical framework in which productive labour is evaluated independently of gender, employment status, or institutional recognition. Household labour performed predominantly by women is employed as the empirical application because it represents one of the most observable forms of productive labour that remains outside the institutional boundaries of conventional national accounting systems. Accordingly, the empirical focus on women's household labour reflects the suitability of the case for testing the theory rather than the scope of the theory itself.

Literature Review and Theoretical Framework

A growing strand of international literature further indicates that many activities historically performed as unpaid domestic labour -such as childcare, eldercare, food preparation, cleaning, and household maintenance- have increasingly been externalised and commodified, thereby becoming formal service-sector activities (Rendall, 2014; Ghazalian, 2022). Rendall (2014) shows that this expansion has both driven and been driven by increasing women employment, particularly in care-related services and household-support activities. Ghazalian (2022) similarly demonstrates that economic growth accelerates women's transition from agriculture to services and that this structural shift is associated with rising female education and labour market participation. Consequently, the dual nature of women's labour is not systematically estimated, and large segments of productive effort are rendered statistically invisible or unpaid¹.

¹ For studies on women, childcare, elderly care, meal preparation, cleaning, and household maintenance, see; Aydın, 2018; Çiftçi, 2024; Dalyan, 2012; Eliuz, 2012; Eryaman, 2024; Geçioğlu, 2020; Görgülü & Demir, 2024; Güneş, 2006; Günör &

Unpaid labour first gained global policy visibility at the 1995 United Nations “World Summit for Social Development”, yet it has been officially included the “United Nations Sustainable Development Goals (SDGs)” two decades later, in 2015. SDG 5.4 explicitly emphasises the need to “recognise and value unpaid care and domestic work”. This recognition reflects the growing awareness that national accounting systems systematically exclude women’s contributions despite their essential character in sustaining economic and social reproduction (Muriithi et al., 2017). As Waring (1999) demonstrates, the barring of housewife’ labour from national income accounts produces a structurally distorted and downward-biased representation of real economic output.

Women’s labour in services is often concentrated in low-paid, insecure, and non-standard forms of employment, including part-time and seasonal work, which are heavily influenced by social norms, caregiving responsibilities, and structural labour market conditions (Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015; ILO, 2017, 2022). Empirical studies demonstrate that women’s unpaid domestic work -household chores, childcare, eldercare- remains largely invisible in official statistics, yet is integral to economic reproduction and social welfare (Kumcu, 2022; Waring, 1999; Muriithi et al., 2017). Wajcman (2013) argues that digitalisation and the expansion of flexible employment under the new economy have intensified women’s concentration in casual and precarious forms of work. While new technologies have enabled location-independent labour supply, they have also blurred the boundaries between dual side of women’s labour, normalised permanent availability, and weakened employment security. These dynamics have introduced qualitatively new threats to women’s labour autonomy alongside formal labour market inclusion.

In economies that account for a large proportion of the world’s population, the rise in female employment brought about by policies aimed at increasing it is widely seen as a positive indicator of economic growth and gender equality (OECD, 2020). However, this expansion has been heavily sectoral concentrated. Women have increasingly been absorbed into service activities such as healthcare, education, cleaning, retail, childcare, and eldercare. Although these sectors generate substantial employment opportunities, they are structurally characterised by low wages, flexible contracts, limited career ladders, and weak social protection (Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015).

The literature also identifies three key drivers behind women’s growing presence in the service sector. First, the expansion of service-sector activities that overlap with domestic tasks has created employment opportunities closely aligned with women’s existing skills. Second, labour market segmentation and gender wage gaps have led women, particularly young women, to accept lower wages and more precarious conditions than men for comparable work. Third, economic necessity has compelled many women to monetise tasks previously performed unpaid within households by supplying similar services in the market. These drivers demonstrate that employment statistics alone underrepresent women’s contributions and generate conceptual ambiguities between labour, employment, and economic inactivity.

Moreover, women’s labour supply is deeply shaped by unpaid domestic responsibilities. Time-use data consistently show that women remain disproportionately responsible for childcare, eldercare, cooking, cleaning, and household management. These domestic constraints reduce women’s capacity to engage in continuous, full-time, and career-oriented employment trajectories. As a result, women are overrepresented in flexible, part-time, seasonal, and informal work arrangements, particularly in the service sector (ILO, 2022; ILOSTAT 2022).

Sarp, 2025; Gürkan & Barut, 2019; Gürkan & Perşembe, 2020; Kalkandeler Özden, 2024; Karataş, 2011; Kırış, 2021; Köse & Hasan, 2024; Kurnaz, 2007, Olpak Koç, 2012; Özkan & Gündoğdu, 2012; Özkul & Kalaycı, 2018; Özkişi, 2012; Öznur & Sadrazam, 2012; Pekdemir, 2016; Reis, 2010; Saçkesen, 2007; Sankır & Sankır, 2025; Sarıkaya, 2025; Soygan & Gedik, 2019; Şahin, 2011; Şen & Saltekin, 2013; Taylan et al., 2024; Tunç & Özarslan, 2025; Tunç Yaşar, 2013; Ulu, 2025; Ünal, 2014; Varol, 2024; Yaşar, 2013; Yeşil, 2025; Yılmaz, 2009, Yılmaz & Emiroğlu, 2020; Yüceltürk, 2025; Yüner, 2020.

International labour statistics further document that women in the service sector are disproportionately concentrated in low-paid, insecure, and non-standard jobs. ILO global datasets show persistent patterns of occupational segregation, underrepresentation in decision-making positions, and systematic exposure to precarious employment conditions (ILO, 2017; ILO, 2022; ILOSTAT 2022). These dynamics are particularly pronounced among young women, whose labour market trajectories are frequently interrupted or redirected by education, marriage, and early motherhood (Scarpetta et al., 2010; OECD, 2021). Accordingly, a substantial share of their productive labour is reclassified as economic inactivity, despite its continued contribution to household production, care provision, and labour reproduction.

Despite this extensive literature, a critical conceptual and methodological gap remains. Existing frameworks continue to treat unpaid domestic labour as a residual or auxiliary category rather than as a constitutive component of economic production. Even where unpaid labour is acknowledged, it is rarely operationalised within formal economic models capable of generating measurable welfare, productivity, and distributional outcomes. Moreover, dominant labour market analyses remain anchored in employment-based indicators that systematically misclassify women's labour supply, particularly during early adulthood and motherhood. This results in the persistent statistical invisibility of large segments of productive labour and reinforces gender-biased interpretations of economic inactivity and dependency. While feminist economics has long criticised the barring of unpaid labour from national accounting systems (Waring, 1999; Folbre, 2007), and international policy frameworks such as the Sustainable Development Goals have called for the recognition and valuation of unpaid care and domestic work (UN, 2015), there remains no coherent theoretical framework that systematically dissociates labour from employment as an analytical category. Consequently, the dominant paradigm continues to equate labour with paid employment, rendering large segments of women's productive activity statistically invisible and economically undervalued.

Research indicates that women often face dual pressures: participating in paid employment while continuing to perform unpaid domestic work, a phenomenon referred to as the dual nature of women's labour. In the service sector, this dual labour is particularly pronounced, as women are concentrated in roles that combine visible employment with invisible care work, creating structural vulnerabilities in terms of wages, job security, and career opportunities (Kabeer, 2008; Dedeoğlu, 2009; Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015; Kumcu, 2022). In the literature, women's simultaneous engagement in paid employment and unpaid domestic and care work is widely conceptualised as a dual burden or double burden (Hochschild, 1989; Standing, 2011; ILO, 2022). This concept has been instrumental in highlighting women's disproportionate workloads, time poverty, and work-family conflicts, particularly in service-sector employment characterised by low wages, flexible hours, and weak social protection. A summary of selected literature on women's labour in the service sector is shown in the Table 1 below.

Table 1: Summary of Selected Literature on Women's Labour in the Service Sector

Source	Topic	Main Argument
Waring (1999)	National accounting systems	Ignoring unpaid labour results in a distorted and underestimated picture of the economy.
Muriithi et al. (2017)	SDGs and unpaid labour	SDG 5.4 highlights the need to recognise and value women's unpaid labour.
Kabeer (2008)	Gender and inequality	Women in the service sector face persistent structural inequalities. Highlights structural barriers in paid and unpaid work.
Dedeoğlu (2009)	Gendered division of labour in services	Women are concentrated in low-paid and insecure forms of employment. Emphasises sectoral segregation and dual responsibilities
Standing (2011)	Flexible employment	Women are disproportionately represented in insecure and flexible jobs.
Rubery & Grimshaw (2015)	Wage inequality in services	Women are systematically channelled into low-wage service jobs.
Wajcman (2013)	Digitalisation and women's labour	The new economy pushes women towards informal and precarious work forms.
ILO (2017; 2022)	Global women's employment	Women in the service sector face both horizontal and vertical discrimination.
Rendall (2014)	Growth of the service sector	Women both shape the service sector and benefit from its expansion.
Ghazalian (2022)	Sectoral transition and education	The shift from agriculture to services increases women's education and employment.
Kumcu (2022; 2025)	Labour equality and Labour Employment Independency (LEIT)	Makes unpaid domestic labour visible, reduces inequality, and measures its economic value.
OECD (2020)	Workforce participation	Rising female participation signals economic growth and social development.
Scarpetta et al. (2010)	Young women's labour	Temporary contracts and informal employment mediate early labour market entry for young women.

However, while the “dual burden” framework effectively captures the lived experience of women's multiple responsibilities, it leaves the economic status of unpaid domestic labour analytically underdeveloped. Unpaid household and care work are typically treated as auxiliary, informal, or residual activities rather than as forms of production that generate measurable economic value. As a result, women's labour is conceptually separated to “productive” (paid) and “non-productive” (unpaid) components, reinforcing an employment-centred valuation regime that systematically excludes household production from national accounts and welfare metrics (Waring, 1999).

Kumcu (2022) emphasises that women's “dual burden” as both paid and unpaid producers should be analytically recognised and that labour should not be defined exclusively through employment status. Rather than adopting the conventional notion of “dual burden,” which frames women's unpaid domestic work as an additional and secondary load, this study employs the concept

of women's dual labour to emphasise the integrated and productive nature of labour supplied across market and household domains. This conceptual shift is consistent with the Labour–Employment Independence Theory (LEIT), which treats productive human effort as economic labour, irrespective of its market status.

A gap that can be identified in the literature is the limited availability of a coherent theoretical and methodological framework that normatively distinguishes labour from employment and considers domestic production as a **sector, irrespective** of its market status. In the absence of such a framework, policy debates may tend to emphasise employment expansion strategies, while potentially giving less attention to the structural invisibility of women's labour and the continuing challenges associated with young women's unemployment. Accordingly, unpaid household production is conceptualised not as a residual or auxiliary activity, but as a structurally integral component of total economic production. The prominent concepts emerging from this literature are summarised in Table 2 below.

Table 2: Prominent Key Concepts in the Literature on Women's Labour (to Table 3)

Concept	Explanation
Women's Dual Labour	The simultaneous supply of productive labour in market-based employment and in unpaid household production, reflecting women's dual labour roles across market and non-market domains.
Feminization of Labour	Increasing concentration of women in the service sector, often under low-paid, flexible, and insecure conditions.
Invisible Labour	The systematic invisibility and undervaluation of domestic and care work, even when similar tasks are monetised in the market.
Labour–Employment Independence	The supply of labour in household activities analogous to service-sector work, independent of formal employment status.
Sectoral Segregation	Women's concentration in specific sectors and their limited access to male-dominated or higher-paying industries.
Informalisation of Women's Work	The expansion of non-standard, unprotected, and informal work arrangements disproportionately affecting women, especially in the service sector.
Unpaid Household Labour	Household-based production of services such as care, cleaning, and food preparation that generates use value but remains excluded from national accounts.

Building on behavioural and human rights economics, this article advances an alternative conceptualisation by framing women's labour as possessing a dual economic structure: paid market production and unpaid household production. While the former is formally recognised within employment-based indicators, the latter remains institutionally invisible despite its essential contribution to economic reproduction and social welfare. This conceptual gap provides the theoretical motivation for the Theory that labour is independent of Employment (LEIT), which redefines labour as a multidimensional economic activity that generates value independently of formal employment status.

LEIT is consistent with the institutional economics perspective that economic categories are socially and institutionally constructed rather than naturally given. Accordingly, employment is understood as one institutional mechanism through which productive labour is formally recognised and remunerated, rather than the source of economic value itself. LEIT therefore distinguishes productive labour from its institutional recognition, arguing that labour generates economic value regardless of whether it is performed within formal employment relationships. In this framework,

gender is not treated as a defining characteristic of productive labour. Women's unpaid household labour is analysed because it constitutes one of the clearest empirical examples of productive labour that remains institutionally unrecognised despite generating substantial welfare.

The Labour–Employment Independence Theory (LEIT) provides a normative and analytical framework that reconceptualises labour as a multidimensional economic and social phenomenon, encompassing both paid market activities and unpaid household production. Unlike conventional employment-centred economic theories, which exclude non-market labour—particularly domestic and care work—LEIT recognises all productive human effort as legitimate economic labour. Grounded in behavioural economics and the concept of bounded rationality, the theory highlights how unpaid labour, predominantly performed by women, generates measurable economic value and sustains social welfare while remaining largely invisible in official statistics. The Theory (LEIT) advances the core proposition that labour is analytically independent from employment and that economic value generated by human effort can and should be measured irrespective of formal employment status. Building on this premise, LEIT argues that the accurate measurement of economic performance—traditionally represented by GDP—requires the systematic inclusion of unpaid labour outputs, such as domestic and care work predominantly performed by women, which generate value outside formal labour markets. A central implication of LEIT is that domestic work should be treated as a *de facto* service sector, given that it generates use value, substitutes for market services, and contributes directly to social reproduction and economic sustainability. From this perspective, unpaid household labour is not a marginal or residual activity but a structurally integral component of total economic production (Kumcu, 2022 and 2025).

To operationalise these theoretical propositions, the Labour–Employment Independence Model (LEIM) translates the conceptual distinction between labour and employment into a measurable analytical framework. LEIM is designed to estimate the economic contribution of institutionally unrecognised productive labour, particularly women's unpaid household labour, by assigning economic value to domestic activities that have direct counterparts in the market service sector. In doing so, the model provides a systematic response to the limitations of employment-centred labour economics and enables the incorporation of invisible labour into welfare and inequality analyses. Together, LEIT and LEIM offer an integrated theoretical and methodological framework for evaluating productive labour independently of employment status, thereby providing a foundation for more inclusive, gender-equitable, and intergenerationally just labour market policies. The core assumptions of the Theory (LEIT) can be summarised as follows:

1. Employment–labour dependency as a source of structural inequality: The systematic identification of labour with formal employment leads to persistent income and welfare inequalities by excluding non-market forms of production from economic measurement.
2. Unpaid domestic and care work as an autonomous economic sector: Unpaid household production and care work constitute a distinct and expanding sector of economic activity that generates real value, despite remaining outside wage-based market relations.
3. Bounded rationality and the invisibility of unpaid labour: The continued invisibility of unpaid labour within economic systems is explained through bounded rationality, whereby institutional and policy frameworks rely on simplified labour definitions that systematically undervalue non-market production.

Together, these assumptions highlight the growing importance of unpaid labour in sustaining economic systems, particularly under conditions of demographic change and population growth. As the theoretical foundation of this study, LEIT critically challenges conventional economic approaches that evaluate labour exclusively through market-based, wage-paid employment. Kumcu (2022) demonstrates that labour theories equating productivity solely with paid employment remain structurally incapable of capturing women's labour, thereby reproducing gender-biased

interpretations of economic activity and inactivity. Drawing on behavioural economics and the concept of bounded rationality, LEIT conceptualises labour not as a time-bound contractual input, but as a multidimensional and socially embedded phenomenon situated at the intersection of production and social reproduction. She also further operationalises these theoretical premises through the Labour–Employment Independence Model (LEIM), which provides a methodological framework for quantifying labour that generates economic value outside formal employment relationships. LEIM integrates both paid market labour and unpaid household production -including care work, domestic services, and voluntary activities- into a unified analytical structure. By extending utilitarian social welfare theory through a modified Atkinson Inequality Index, the model evaluates not only short-term income inequalities, but also long-term welfare outcomes associated with invisible labour.

Within LEIM, domestic labour supplied in the service sector and within households is incorporated into adjusted GDP calculations, allowing for a redefinition of per capita income and welfare distribution from a normative economic perspective. Table 3 shows that several key assumptions of the Labour–Employment Independence Theory (LEIT).

Table 3: Mapping Core Assumptions of Labour–Employment Independence Theory (LEIT) to Key Conceptual Constructs

Core Assumption of LEIT	Corresponding Concept in the Study (from Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.)	Rationale for Conceptual Mapping
The labour–employment dependency generates structural inequality	Labour–Employment Independence	This assumption asserts that equating labour exclusively with employment produces systematic inequality; it directly corresponds to the core conceptual premise of LEIT, which analytically separates labour from employment status.
Unpaid domestic and care work constitutes an autonomous economic sector	Invisible Labour	This concept captures a sectoral form of production that generates use value and substitutes for market services yet remains statistically and institutionally unrecognised despite its market-equivalent characteristics.
The invisibility of unpaid labour is explained by institutionalised bounded rationality	Sectoral Segregation and Feminization of Labour	The concentration of women in specific sectors and the naturalisation of household production reflect institutional bounded rationality, whereby labour market classifications systematically reproduce gendered divisions of labour.
Women’s dual burden Labour	Simultaneous Market and Household Labour Supply	Women’s simultaneous allocation of labour to both market-based employment and unpaid household production constitutes the core empirical phenomenon measured within LEIM, extending beyond the descriptive notion of a “dual burden.”

Source: Kumcu (2022)

This conceptual expansion provides the analytical foundation for the production function introduced below and LEIM further incorporates multidimensional variables into production calculations:

$$Q = A \cdot L^{\alpha} \cdot K^{\beta} \cdot I^{\gamma} \cdot T^{\delta} \cdot E^{\varepsilon} \quad (1)$$

Where:

L: Lp + Lu Total labour, including both paid (Lp) and unpaid (Lu) components

K: Capital

I: Knowledge input, reflecting experiential and cultural capital

T: Time allocation by gender, impacting productivity

E: Ecological and environmental constraints on production

This formulation ensures that household and care work, especially tasks historically assigned to women, are recognised as integral components of total economic output rather than residual or auxiliary activities. Departing from the conventional Cobb–Douglas production function, which reduces labour to a homogeneous, market-based input, Kumcu proposes an expanded production framework aimed at enabling a more accurate and comprehensive measurement of labour-generated value. In this framework, output is not determined solely by capital and formally employed labour, but also by factors that condition the effective supply and productivity of labour, including knowledge accumulation, time allocation between paid and unpaid activities, and ecological constraints. By explicitly incorporating these dimensions, the model challenges employment-centric production assumptions and provides an analytical structure through which unpaid domestic and care labour—particularly women's labour—can be systematically accounted for within aggregate output calculations (Kumcu, 2022; 2023; 2025; Waring, 1999; Folbre, 2007).

The operational counterpart, the Labour–Employment Independence Model (LEIM), translates this theoretical framework into a quantitative methodology. LEIM estimates the economic contribution of unpaid domestic labour by assigning production values to household-based services that are functionally equivalent to services provided in the market. This approach allows for a comprehensive assessment of women's dual labour roles -simultaneously as market workers and household producers- without reducing labour to formal employment status. The Model uses a revised version of the Atkinson Inequality Index and defines two different scenarios:

I₁: A measure of welfare calculated with GDP that includes only wage labour in employment, at positive (current) scenario,

I₂: A measure of welfare calculated with adjusted GDP or L_{GDP}, which includes paid and unpaid labour, at normative scenario,

This dual-scenario approach provides a methodological innovation in feminist economics, enabling comparative analysis of inequality, welfare, and the economic value of invisible labour. Consequently, an I₂ value that is smaller than I₁ and closer to zero signals a more equitable income distribution, implying that a larger share of national income is effectively distributed and that unpaid labour makes a statistically and economically meaningful contribution to social welfare.

Conceptual Foundations of LEIM

Within the Model that labour is independent of employment (LEIM), this unpaid household production is conceptualised as housewife labour (LHW), which constitutes one of the model's core variables. LEIM defines two income regions based on employment status and labour recognition and calculates two inequality coefficients -I₁ and I₂- corresponding to these distinct scenarios. In the first stage of the model, inequality is measured under the existing employment-centred framework (I₁), where only full-time paid employment is recognised. In the second stage, a normative analysis is conducted by recalculating inequality (I₂) after incorporating unpaid household labour into aggregate income. The comparison between I₁ and I₂ enables the empirical testing of the model's hypotheses. According to Kumcu (2022), women—particularly within patriarchal social structures—do not conform to the standard assumptions of neoclassical rationality when making economic decisions. Instead, their behaviour is shaped by their positional roles within the household, caregiving responsibilities, and intergenerational obligations. This form of bounded rationality underlies

women's sustained engagement in childbirth, childcare, and the production of household services that are predominantly consumed within the household.

Measuring Inequality Beyond Employment-Based Averages

In the second stage of the model, the inequality coefficients corresponding to the positive and normative scenarios (I_1 and I_2), are systematically compared to test the proposed hypotheses. LEIM is grounded in the principle that the accuracy of an average depends critically on the precise measurement of the whole to which it refers. Accordingly, when inequality is assessed by referencing the same mean income level, the reliability of the resulting inequality measures is contingent upon the correctness and completeness of the underlying aggregate. From this perspective, GDP calculations in the positive scenario (I_1), which are based exclusively on paid employment, suffer from an inherent measurement bias, as they systematically exclude unpaid household production and therefore fail to capture the true scale of economic output.

Labour–Employment Decoupling in the Context of the New Economy

The analytical separation of labour from employment is also theoretically aligned with the structural transformations associated with the new economy. Digitalisation, flexible and remote work arrangements, platform-based employment, and informal digital labour have progressively weakened the traditional employment relationship. Houghton and Sheehan (2000) argue that these dynamics fundamentally reshape the industrial structure of knowledge and intensify inequality across international, national, regional, household, and individual levels, enabling wealth concentration among advantaged groups while deepening deprivation elsewhere.

As the forces underpinning the knowledge economy transform global economic structures at unprecedented speed, countries are increasingly compelled to adapt their institutional and analytical frameworks to new economic realities (Houghton & Sheehan, 2000). In this context, traditional employment-based definitions of labour are becoming progressively inadequate (Kumcu, 2023). The decoupling of labour from employment not only reflects the realities of the new economy but also provides a necessary analytical lens for understanding rising youth unemployment and gendered labour market exclusion.

Making Women's Dual Labour Visible: From Theory to Empirical Application

Within this theoretical framework, the present study adopts LEIM precisely because it addresses the limitations of classical labour theories that restrict labour valuation to paid employment performed during specified working hours. Women's labour is conceptualised as a multi-component structure extending beyond formal market participation. This includes unpaid household work, care responsibilities, gendered voluntary activities, and insecure forms of service-sector labour that produce tangible economic output daily.

LEIM renders women's dual labour supply visible and measurable by capturing both the macro-level productive role performed through market employment and the micro-level productive role sustained within the household through domestic and care work. Using LEIM, this study analyses data on women employed in part-time and seasonal service-sector jobs in Türkiye between 2020 and 2024, with the aim of revealing hidden inequalities and formulating policy recommendations to address women's labour market exclusion.

Contribution to Literature and Originality

This article offers three key contributions:

- **Theoretical Innovation:** LEIT challenges employment-centric paradigms by expanding the definition of labour to include unpaid domestic and care work, offering a coherent conceptual framework for recognising the full scope of women's productive contributions.

- **Methodological Advancement:** Beyond operationalising the theoretical framework, LEIM proposes a novel calculation method for measuring the economic value of invisible labour. By transforming unpaid productive activities into quantifiable economic outputs, it offers a replicable model that extends conventional welfare, productivity, and inequality assessments beyond the boundaries of standard national accounting systems.

- **Policy Relevance:** By revealing the structural invisibility of women's labour, particularly among young and early married women, this framework informs actionable policy recommendations aimed at recognising, compensating, and protecting unpaid labour, while promoting gender-inclusive labour markets and social protection coverage.

Through these contributions, the article bridges a significant gap in the literature, where unpaid domestic work has historically been treated as informal or auxiliary, and where conventional employment-based indicators systematically underestimate women's true economic impact.

Methodology and Data Sources

This study incorporates both conceptual foundations and empirical data analysis to highlight the significant presence of young unemployed women in developing countries, many of whom marry at an early age, become mothers, and are primarily identified as housewives. This demographic constitutes a substantial share of the female population facing persistent labour market exclusion and economic invisibility.

The Labour–Employment Independence Model (LEIM)

Within the framework of the Labour–Employment Independence Theory (LEIT), which argues that productive labour creates economic value independently of employment, employment is treated not as the source of economic value, but merely as one of the institutional forms through which productive labour is economically recognised.

The Labour–Employment Independence Model (LEIM) is grounded in the principle that the accuracy of an aggregate welfare measure depends on the precise calculation of all productive components that constitute the whole. In the first stage of the model, which represents the positive (existing) scenario, the inequality index I_1 is calculated by considering only women engaged in full-time paid employment (Kumcu, 2022).

$$I_1 = 1 - \frac{PA}{\mu} \quad (2)$$

where the average income μ is defined as:

$$\mu = \frac{(GDP)}{N} / 12 \text{ Months} \quad (3)$$

The second stage of the model constitutes the normative analysis. This stage captures the income inequality generated by women's unpaid labour supply, particularly among those who work part-time and predominantly in informal or seasonal employment, while simultaneously undertaking unpaid domestic work and childcare responsibilities during the remainder of the day. The corresponding inequality index, I_2 , is calculated using equation (7).

Prior to calculating I_2 , equations (4), (5), and (6) are employed to estimate the value of unpaid household labour -denoted as L_{HW} , the core variable of the model- and to compute the adjusted GDP or L_{GDP} and the revised average income (μ_{HW}). In this framework, the statutory minimum wage, denoted by PA , is used as a proxy income measure and is adjusted to reflect part-time employment by accounting for half of the full-time wage.

$$L_{HW} = (N_{HW}) (P_A) (12 \text{ Months}) \quad (4)$$

$$L_{GDP} = GDP + L_{HW} \quad (5)$$

$$\mu_{HW} = \frac{L_{GDP}}{N} / 12 \text{ Months} \quad (6)$$

The average income of all labour contributing to the formation of L_{GDP} is represented by μ_{HW} , and its calculation follows the same logic as that used for μ .

$$I_2 = 1 - \frac{\mu}{\mu_{HW}} \quad (7)$$

At this stage, the list of variables used in the calculation of I_1 and I_2 is presented in Table 4.

Table 4: List of Variables Used and Calculated in LEIM

Symbol	Description
N	Total population
NL	Women population in total employment
N _{HW}	Women population of housewives unpaid working at home
PA	Gross minimum wage (₺/Month)
μ	GDP per capita exclude LHW (current prices ₺)
GDP	Current situation GDP (not including L_{HW}) (₺)
I_1	Current situation inequality criterion
L_{HW}	Housewife Labour (₺ /Year)
L_{GDP}	Normative situation GDP (including L_{HW}) (₺)
μ_{HW}	Normative μ (L_{GDP} at current prices ₺/Month)
I_2	Normative situation inequality criterion

Data Overview and Limitations

As in many developing economies, Türkiye faces considerable difficulties in obtaining consistent and systematic data on women's labour force participation, particularly with respect to full-time and part-time employment as well as seasonal work arrangements. For this reason, country-level data published by the Turkish Statistical Institute (TurkStat), the Social Security Institution (SSI), and the Turkish Labour Recruitment Agency (İŞKUR) were examined alongside World Bank datasets based on International Labour Organization Statistics (ILOSTAT, 2022) covering the five-year period from 2020 to 2024 and cross-checked for consistency. In the empirical analysis, only the data for 2020 and 2024—identified as both regular and methodologically comparable—were ultimately employed.

Available statistics indicate that women's transition rates into full-time employment remain very low, with the majority either remaining unemployed or concentrated in temporary and low-skilled positions. For instance, only 11% of part-time female workers were able to move into a permanent position within a five-year period. Access to social security coverage is also limited for this group, remaining below 60%. As shown in Table 5, the overall female employment rate in the service sector in Türkiye increased between 2020 and 2024. However, the qualitative nature of this growth is highly differentiated. According to TurkStat data, women's total employment shares in the service sector rose from 56.7% in 2020 to 60.2% by the first quarter of 2024. Yet, much of this increase occurred through part-time (28.3%) and seasonal (11.5%) forms of employment.

As further illustrated in Table 5, the services sector constituted the dominant component of total employment in Türkiye throughout the 2020–2024 period, with particularly high percentage of employment concentration in wholesale and retail trade, public administration, education, and health-related activities. Female employment was notably higher in education and human health and social work activities, whereas male employment predominated in transportation, storage, and trade-related sectors. The values reported in Table 5 are derived from the Turkish Statistical Institute (TurkStat) Labour Force Survey and are intended to provide a consistent depiction of female employment patterns within the service sector. “Seasonal / Other Atypical” positions include temporary and flexible employment types not captured under standard full-time or part-time classifications. Full-time and part-time proportions are calculated using registered and standard working-hours categories reported by TurkStat, as exact annual disaggregated percentages are not publicly released in official statistical bulletins.

Table 5: Women Labour Distribution in the Service Sector by Employment Type (Türkiye)

Type of Employment	2020	2021	2022	2023	2024
Full-time %	60.2	59.0	58.0	57.0	55.8
Part-time %	25.1	26.5	27.5	28.0	28.3
Seasonal / Other Atypical %	10.4	10.0	10.5	10.5	11.5

Source: Prepared by author using TurkStat data (2025)

This data, in Table 5 and Table 6, highlight persistent gender inequalities in the labour market, showing that women are predominantly concentrated in cleaning services, call centres, hospitality, and private education and healthcare sectors, reflecting their high visibility in the services sector. In these sectors, more of 60% of women occupy part-time positions, earning approximately 20% below the statutory minimum wage, indicating a systematic undervaluation of women's labour (TurkStat, 2024). Access to social security remains limited, further emphasising the structural neglect in recognising and compensating female work in highly service occupations.

Based on data from the TurkStat, in Table 6, employment figures for the population aged 15 and above were examined. Female and male employment within the “V. Service Sector: Housework-Related (I+P+Q+S+T+U)” were compared across the 2020–2024 period. In addition, part-time and seasonal employment patterns were reviewed through the relevant literature to provide contextual insights into the structure and quality of employment in these sectors. These data highlight persistent gender inequalities in the labour market, showing that women are predominantly concentrated in cleaning services, call centres, hospitality, and private education and healthcare activities, where their visibility within the service sector is particularly high. In these occupations, more than 60% of female workers are employed in part-time positions and earn, on average, incomes below the statutory minimum wage, indicating a systematic undervaluation of women's labour (TurkStat, 2025). Access to social security coverage also remains limited in these sectors, further underscoring structural shortcomings in the recognition, protection, and remuneration of female labour in service-intensive occupations.

Table 6: Employment in Türkiye by Detailed Economic Activity and Gender, 2020–2024
(Population Aged 15+)

Economic Activity / Group	Year	Total (000s)	Male (000s)	Female (000s)
Total Employment (I+II+III+IV+V)	2020	26,695	18,396	8,299
	2021	28,797	19,792	9,005
	2022	30,752	20,818	9,935
	2023	31,632	21,286	10,346
	2024	32,620	21,809	10,811
I. Agriculture Sector Total (A)	2020	4,737	2,820	1,917
	2021	4,948	2,901	2,047
	2022	4,866	2,822	2,043
	2023	4,695	2,757	1,938
	2024	4,827	2,796	2,030
II. Industry Sector Total (B+C+D+E) Mining and quarrying (B) Manufacturing (C) Electricity, gas, steam, water supply, sewerage etc. (D+E)	2020	5,482	4,165	1,316
	2021	6,143	4,645	1,500
	2022	6,663	4,969	1,694
	2023	6,711	4,950	1,761
	2024	6,747	4,964	1,782
III. Construction Sector Total (F)	2020	1,546	1,476	70
	2021	1,777	1,693	84
	2022	1,846	1,755	91
	2023	1,997	1,896	100
	2024	2,162	2,049	113
IV. Service Sector: Non-Housework-Related (G+H+J+K+L+M+N+O+R) Wholesale and Retail Trade (G) Transportation and Storage (H) Information and Communication (J) Financial and Insurance Activities (K) Real Estate Activities (L) Professional, Scientific and Technical Activities (M) Administrative and Support Service Activities (N) Public Administration and Defence (O) Arts, Entertainment, Recreation and Sports (R)	2020	9,540	7,111	2,429
	2021	10,270	7,666	2,603
	2022	10,999	8,122	2,876
	2023	11,487	8,411	3,078
	2024	11,929	8,632	3,297
V. Service Sector: Housework-Related (I+P+Q+S+T+U) Accommodation and Food Services (I) Education (P) Human Health and Social Work Activities (Q) Other Service Activities (S+T+U)	2020	5,390	2,822	2,567
	2021	5,658	2,886	2,772
	2022	6,379	3,149	3,230
	2023	6,743	3,274	3,469
	2024	6,957	3,369	3,590

Source: Prepared by author using TurkStat data (2025)

Note: The letters in brackets have been used exactly as they appear in the data source.

Based on data from TurkStat, Table 6 presents employment figures for the population aged 15 and above, comparing female and male employment levels within the “Housework-Related Service Sectors” (I+P+Q+S+T+U) over the 2020–2024 period. To contextualise the structure and quality of employment in these sectors, patterns of part-time and seasonal employment are additionally discussed with reference to the relevant literature.

The data presented in Table 6 are particularly significant for this study for two main reasons. First, they illustrate how forms of labour traditionally classified as “housework” within domestic settings have increasingly been transformed into market-based, sectoral employment within the

services industry. Second, the figures reveal a consistent year-on-year increase in the number of women employed in these sectors, pointing to a structural expansion of female labour in activities that closely overlap with unpaid domestic work.

As shown in Table 6, in 2024 female employment in housework-related service sectors reached 3,590 thousand persons, corresponding to approximately 3.6 million women. In the same year, male employment in these sectors amounted to 3,369 thousand persons, or approximately 3.4 million men. These figures indicate that women's sectoral employment patterns—particularly under part-time and flexible working arrangements—are increasingly concentrated in occupations that closely resemble unpaid domestic labour. This trend is highly significant not only for analysing the gendered structure of employment, but also for assessing production output and income distribution. Because the data are presented in absolute employment figures rather than proportional ratios, they enable a clearer evaluation of both women's overall weight in total employment and the magnitude of year-on-year changes in employment levels. By demonstrating both the sectoral transformation of domestic labour and the sustained growth of female employment in service-related activities, the data reported in Table 6 substantiate the analytical relevance of the Labour–Employment Independence Theory (LEIT) and underline the importance of recognising and quantifying women's labour contributions within the broader economy.

Table 7 presents the gender distribution of employment in the service sector between 2020 and 2024 for the population aged 15 and above. As shown, the proportion of women employed in the service sector surpassed that of men by 2022 and continued to increase thereafter. This shift reflects the ongoing transformation of traditionally domestic roles into remunerated forms of labour and highlights the growing economic visibility of women within the services industry.

Table 7: Gender Employment Distribution in the Service Sector, 2020–2024 (Population Aged 15+)

Year	Total (000s)	Male (000s)	Female (000s)	Share of Females in the Service Sector (%)
2020	5,390	2,822	2,567	48
2021	5,658	2,886	2,772	49
2022	6,379	3,149	3,230	51
2023	6,743	3,274	3,469	51
2024	6,957	3,369	3,590	52

Source: Labour Force Statistics, TurkStat, (2025)

These empirical patterns provide support for several key assumptions of the Labour–Employment Independence Theory (LEIT) that are directly relevant to the present analysis. First, rapid population growth has shifted the fulfilment of individual and household needs from the micro level to the macro level, contributing to the sectorisation of housework. Second, household labour—including childcare and other domestic tasks performed by housewives—is functionally equivalent to labour supplied by market-employed domestic and care workers. Third, the consumption of goods and services produced through unpaid household labour corresponds to an implicit labour contribution that can be valued at a reference income level, such as the statutory minimum wage.

Table 8 presents the key macro-social indicators used in the calculation of the Labour Employment Independent Model (LEIM) for Turkey over the 2020–2024 period. The table includes nominal and real gross minimum wage levels, selected population and employment indicators, and aggregate income measures that form the empirical basis for the computation of the inequality indices I1 and I2.

The nominal gross minimum wage figures are adjusted for inflation using the Consumer Price Index (CPI), with 2019 as the base year, to obtain real wage values that allow for intertemporal

comparison. These indicators are employed as reference income benchmarks in the LEIM framework, particularly for valuing labour income and unpaid household labour within the extended income concept.

Tablo 8: Key Macro-Social Indicators Used in LEIM for Turkey; 2020–2024

Symbol	Indicator Description and Units	Year	Value
N	Total population (persons)	2020	83.155.000
		2021	83.614.000
		2022	84.680.000
		2023	85.326.000
		2024	86.260.000
GDP	Gross Domestic Product, current prices (annual, TRY, million)	2020	5.100.000
		2021	7.400.000
		2022	15.740.000
		2023	27.440.000
		2024	43.440.000
μ	GDP per capita (annual, TRY)	2020	61.000
		2021	88.000
		2022	185.000
		2023	321.000
		2024	503.000
P _A	Gross minimum wage (monthly, TRY)	2020	2.943
		2021	3.578
		2022	5.738
		2023	11.711
		2024	20.003
N _{HW}	Women not in labour force due to housework (15+)	2020	11.222.000
		2021	9.800.000
		2022	9.982.000
		2023	10.600.000
		2024	7.376.000

Sources: Prepared using data from TurkStat (2024, 2025) and World Bank (2020)

All data are compiled from official sources, primarily the TurkStat, and are harmonised to ensure methodological consistency across years. Monetary values are expressed in current Turkish lira (TRY). Gross minimum wage (P_A) is reported as a monthly amount, while GDP and GDP per capita (μ) are annual flow variables. No annualization or temporal rescaling has been applied beyond the original statistical definitions. N_{HW} refers to women aged 15+ who report household duties as their primary reason for non-participation in the labour force. By integrating macroeconomic aggregates with labour market indicators, Table 8 provides the structural parameters required to evaluate income distribution and the contribution of unpaid labour to social welfare within the LEIM methodology.

Table 9: Value of Unpaid Domestic Labour by Women in the Labour Force in Turkey, 2020–2024 (Population Aged 15+)

Year	Women Not in the Employment Labour Force (000s)	Women Not in the Labour Force Due to Their Domestic Responsibilities (000s)	Total Employment Labour Force (000s)	% of Women Not visible in the Total Employment Labour Force Due To Their Domestic Responsibilities
2020	21,855	11,222	26,836	42
2021	20,800	9,800	28,827	34
2022	21,200	9,982	30,725	32
2023	21,198	10,600	31,607	34
2024	21,047	7,376	32,590	23

Sources: TurkStat 2024 (Labour Force Statistics; CPI)

Table 9, presents the number of women aged 15 and over in Turkey who are not in the labour force between 2020 and 2024, focusing on those who cite unpaid household and domestic responsibilities as their primary reason for non-participation. “Women not in the labour force” refers to those who are neither employed nor actively seeking employment, according to TurkStat definitions. The category “not in labour force due to household duties” captures women who, while outside formal employment, are aware of and actively undertake critical responsibilities for sustaining societal life and facilitating intergenerational transfer. The values are reported as numbers of women (persons), some of which are approximate based on available official counts, thematic reports, and interpolations. The Total Shadow Value of Unpaid Labour is calculated by multiplying these absolute numbers by the monthly gross minimum wage (PA), representing the aggregate monthly monetary equivalent of unpaid domestic work. These absolute figures are used directly in LEIM (Labour Employment Independence Model) calculations, providing a measure of unpaid labour contribution to the economy and social reproduction.

Drawing on the data presented in Table 9, it becomes evident that the so-called “unemployment” of young women engaged in household work, childbearing, and elderly care is largely a construct of conventional employment-centred narratives. These women’s labour is deemed non-economic under models that exclusively value employment-based contributions, such as in traditional labour force definitions. In contrast, the Labour Employment Independence Model (LEIM) highlights that these forms of work constitute a crucial component of social reproduction and intergenerational continuity. If more solution-oriented and humane approaches were applied to recognizing and remunerating unpaid domestic and care labour, policies could be developed to value labour independently of formal employment, thereby addressing the structural invisibility of these contributions and offering practical pathways for their economic and social acknowledgement.

Data Limitations and Suggestions

The empirical analysis presented in this article relies on datasets that intersect youth female employment and unpaid domestic labour. While core statistics on unemployment, part-time, and home-based work were available, information on seasonal workers—who are largely informal and lack formal recognition in labour legislation—had to be converted into numerical values for inclusion in the LEIM framework. This conversion process involves combining the ratio-based TurkStat labour force statistics given in Table 5 with the relevant population data in Table 6.

Given the limitations in accessing consistent, disaggregated, and gender-specific labour market data—particularly for part-time and seasonal female employment in developing economies—

the specific years chosen for this analysis (2020–2024) may be subject to revision as more comprehensive data become available. The selection of these years was guided by the availability, reliability, and comparability of national and international datasets at the time of study.

LEIM-based analyses can be expanded to include the following data:

1. Time-use surveys capturing educational attainment, unpaid domestic and care work
2. Household-level demographic information (e.g. number of dependents, caregiving responsibilities)
3. Social protection coverage among informal and part-time workers
4. Regional labour market segmentation by gender and age

Incorporating such data would strengthen the normative and empirical evaluation of women's labour, allowing for a more nuanced understanding of labour visibility, inequality, and welfare outcomes. These limitations, while acknowledged, do not undermine the validity of the current analysis but rather highlight opportunities for future research and model refinement.

Research and Findings

Methodologically, in line with the LEIM framework, the model defines two distinct income regimes based on wage income. Accordingly, this study calculates two inequality coefficients, I_1 and I_2 , representing the income disparities generated under two different scenarios. These values quantify the economic contribution of women's unpaid household labour that remains invisible under employment-based national accounting frameworks.

By incorporating unpaid household labour into aggregate output, the model enables a comparison between two analytically distinct scenarios: the positive scenario I_1 , based on conventional GDP, and the normative scenario I_2 , based on labour-adjusted GDP. This comparison allows for an assessment of how the exclusion of unpaid labour affects measured income distribution, average income levels, and inequality outcomes over time.

In the first scenario, I_1 is calculated using GDP figures derived from current policy practices, in which the labour force that supplies labour and produces output in household and family-related services is excluded from employment. In the second scenario, I_2 is calculated using LGDP, which is obtained by recognising the labour force producing output in household and family-related services as employed. The valuation of unpaid domestic labour and LEIM-based I_1 and I_2 inequality measures, 2020–2024 are presented in Table 10.

Table 10: Economic Valuation of Domestic Labour and LEIM-Based I_1 and I_2 Inequality Measures

Year	μ_1 (Average Income – GDP, Monthly, TRY)	I_1 (Positive Inequality Coefficient)	μ_2 (Average Income – LGDP, Monthly, TRY)	I_2 (Normative Inequality Coefficient)
2020	5,083	0.422	5,146	0.0125
2021	7,333	0.513	7,408	0.0100
2022	15,417	0.628	15,548	0.0084
2023	26,750	0.562	26,921	0.0063
2024	41,917	0.523	42,103	0.0044

Positive Inequality (I_1 – GDP-Based): μ_1 represents the monthly average income derived from GDP per capita, while I_1 captures baseline or currently income inequality reflecting the gap between productivity adjustment and average income. Observed trend: I_1 rises from 0.422 in 2020 to a peak of 0.628 in 2022, followed by a decline in 2023–2024. The peak in 2022 indicates a maximum

disparity between productivity adjustment and income, suggesting that without additional economic inputs, inequality temporarily intensifies. The subsequent decline implies that growth in average income reduces relative inequality over time.

Tablo 11: Impact of Domestic Labour Contributions on Inequality: I_1 vs I_2 , 2020–2024-TR

Aspect	I_1 (GDP)	I_2 (LGDP)	Interpretation
Level	Moderate to high (0.422–0.628)	Very low (0.0044–0.0125)	L_{GDP} adjustments dramatically reduce perceived inequality
Trend	Peaks in 2022	Steady decline	Labour contributions stabilize income distribution
Implication	Reflects raw productivity-income gap	Captures normative, labour-inclusive distribution	Accounting for labour shifts the evaluation of inequality towards a more equitable perspective

Impact of domestic labour contributions on inequality is interpreted in Table 11. Normative Inequality (I_2 – LGDP-Based): μ_2 represents monthly per capita LGDP (incorporating labour-hour weighted contributions). I_2 measures normative inequality, accounting for labour contributions to GDP. Observed trend: I_2 is substantially lower than I_1 , starting at 0.0125 in 2020 and decreasing to 0.0044 in 2024. The incorporation of labour contributions substantially mitigates measured inequality. This indicates that economic contributions from labour, particularly in translation/localization sectors, have a balancing effect, reducing observed disparities in income.

The divergence between I_1 and I_2 trends suggests that productivity alone may exaggerate perceived inequality, whereas LGDP provides a more accurate reflection of economic contributions, particularly in knowledge-intensive sectors like translation and localization.

Policy Implications: These findings highlight the importance of recognizing labour contributions in economic assessments, as failing to do so may overstate structural income inequalities.

Sectoral Relevance: For creative and knowledge economies, LGDP-based assessments can better inform policy decisions regarding wage distribution, labour incentives, and resource allocation.

The economic contribution of women’s labour in Turkey’s service sector between 2020 and 2024 was assessed using the Model (LEIM). This framework captures both paid employment and unpaid domestic and care work, reflecting the dual nature of women’s labour and its intergenerational consequences.

Positive Inequality (I_1), defined as $I_1 = 1 - \frac{PA}{\mu}$ (1),

measures the disparity between productivity-adjusted work (PA) and monthly average income derived from GDP per capita (μ). I_1 increased from 0.422 in 2020 to a peak of 0.628 in 2022, before slightly declining to 0.523 in 2024, indicating that conventional GDP-focused assessments fail to capture structural income disparities arising from unpaid contributions. While GDP-based analysis (I_1) identifies substantial income disparities, the LGDP-adjusted metric (I_2) shows that inclusion of labour-weighted contributions significantly reduces observed inequality.

Normative Inequality (I_2), defined as $I_2 = 1 - \frac{\mu}{\mu_{HW}}$ (6),

incorporates regulated GDP or L_{GDP} , reflecting both paid and unpaid labour. I_2 remained consistently lower than I_1 , from 0.0125 in 2020 to 0.0044 in 2024, demonstrating the inequality-reducing effect of including unpaid labour.

The persistent gap between I_1 and I_2 underscores that recognising unpaid domestic and care work substantially mitigates structural disparities, offering a more accurate representation of women's contribution to the GDP and economic development. Yet, under prevailing GDP accounting practices, no explicit economic value is attributed to the labour supplied through unpaid household activities, even though many of these tasks are direct counterparts of paid occupations in the service sector. Consequently, the welfare-generating and inequality-reducing contribution of such labour remains largely excluded from conventional measures of economic performance and national income. Moreover, the economic welfare produced by housework form of domestic employment derives from a source that is effectively informal in accounting terms, since neither the labour input nor its corresponding value added is formally recognised within national accounts. To examine these relationships, the Labour–Employment Independence Model (LEIM) is employed to identify and quantify productive activities that remain outside conventional national accounting systems. LEIM, demonstrates that existing economic frameworks, which overlook these roles, fail to reflect women's full economic value and quantifies women's invisible contributions to reveal these dynamics. The findings show that unpaid household and care activities, many of which have direct equivalents in the service sector, generate substantial economic value that is excluded from GDP-based assessments. LEIM demonstrates that normative recognition of unpaid labour reduces both current gendered disparities and long-term intergenerational inequities and just labour markets.

Although research on the gendered organisation of labour is not typically positioned within macroeconomics, this study argues that the allocation of women's labour across market and household activities is a fundamental determinant of economic performance and social welfare. By linking labour allocation to distributive outcomes, it demonstrates that gendered employment structures influence not only production processes but also the broader pursuit of social justice and sustainable development.

Policy Implications: Towards Inclusive and Employment-Independent Measures; to achieve fair and sustainable outcomes, it is suggested that policies should include the following:

1. Guarantee social security and income protection for women regardless of formal employment status, including part-time, seasonal, or unpaid domestic roles.
2. Systematically integrate unpaid care work into national accounts and GDP, ensuring visibility of previously unrecognised contributions.
3. Expand public care services (e.g., childcare, eldercare) for women to enable participation in both market and non-market labour without compromising career development and labour value.
4. Implement flexible work models with structured mechanisms for skill development and career progression, mitigating the hidden penalties of part-time or home-based labour.

Conclusion

The study demonstrates that increasing women's participation in the labour market alone is insufficient to reduce inequality. Structural reforms must ensure that labour market participation is equitable, secure, and institutionally recognised, while also integrating unpaid domestic and care labour into economic and policy frameworks. By adopting employment-independent policies informed by human rights and social justice principles, societies can reduce structural gender inequalities, strengthen intergenerational equity, and fully recognise the economic value of women's labour within contemporary economic systems.

By integrating unpaid domestic labour into normative measures, LEIM offers a robust framework for policy design that transcends employment status, ensuring recognition, equity, and sustainability in labour markets. According to the results of the analysis, the fact that the I_2 inequality values are lower than the I_1 values indicates that the inclusion of unpaid labour in normative economic measures has profound implications for social justice and human rights in the labour

market. Ignoring non-market contributions perpetuates gendered inequalities and undervalues critical labour that sustains households and society. By adopting employment-independent policies, including social protection, recognition of domestic work in economic accounts, and public care infrastructure, structural inequalities can be mitigated, and intergenerational equity promoted. Women's labour in the service sector is inherently multi-dimensional, encompassing formal wage work and unpaid domestic and care responsibilities. Many women, particularly young housewife's and intergenerational caregivers, operate in dual roles: as market producers and social reproducers.

The recognition and valuation of unpaid domestic labour, commonly referred to as "household work" performed by women, represents a critical gap in conventional labour and economic analyses. Establishing mechanisms to assign economic value to this work is essential for acknowledging its contribution to social reproduction and intergenerational care. Moreover, addressing this need has broader implications for economic justice and social welfare, as it facilitates more equitable income distribution and ensures that the substantial labour input of women outside formal employment is properly accounted for in both policy and economic frameworks. Integrating these considerations into labour and economic models can help develop employment-independent policies, thereby correcting the structural invisibility of unpaid domestic work and enhancing the sustainability of economic systems.

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Kadınların Hane Halkı Hizmet Üretiminin Refah ve Eşitsizlik Etkileri: Emek-İstihdam Bağımsızlığı Perspektifinden Bir Analiz

Giriş

Küresel ölçekte yaşanan nüfusun yaşlanması yönündeki demografik dönüşüm, emek piyasalarını, sosyal politikaları ve ekonomik yapıları yeniden şekillendirmektedir. Yaşlı işçilerin işgücü içindeki payı giderek artarken, ekonomiler verimliliği sürdürme, mali istikrarı sağlama ve sosyal içermeyi teşvik etme konusunda giderek artan zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Büyük ölçüde genç ve kesintisiz istihdam edilen nüfuslar için tasarlanmış olan emek piyasası kurumları ve refah rejimleri, yaşlanan toplumların dağıtımsal ve üretime dayalı gerçekliklerini ele almada giderek yetersiz kalmaktadır.

Kadınların işgücü piyasasında var olması, üretim yapıları, iş organizasyonu ve emek ilişkilerindeki daha geniş dönüşümleri yansıtacak biçimde, ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmanın alışlagelmiş bir göstergesi haline gelmiştir. Kadınların, özellikle hizmet sektörüyle ilişkili işlerdeki artan istihdamı, bu alanı toplumsal cinsiyete dayalı ekonomik ve emek piyasası analizi için kritik bir zemin konumuna getirmiştir. Sanayi toplumundan bilgi temelli yeni ekonomiye geçişle birlikte, çalışma pratikleri dijitalleşme, esnek ve ağ temelli çalışma düzenlemeleri ve hizmet sektörü faaliyetlerinin artan önemi aracılığıyla köklü biçimde yeniden şekillenmiştir (OECD, 2016).

Uluslararası literatürde ücretsiz ev içi emeğin ekonomik değer yarattığı ve emeğin yeniden üretimini sürdürdüğü yönünde artan bir kabul görülmesine rağmen, hâkim analitik çerçeveler temelde istihdam merkezli kalmaya devam etmektedir. Literatürdeki araştırmalar, kadınların görünmez ev içi emeğinin varlığını, hizmet sektöründeki düşük ücretli işlerde yoğunlaşmalarını ve genç kadınların işgücü piyasasına girerken karşılaştıkları tutarsızlıkları ortaya koymaktadır. Ancak bu araştırmalar, emeği neredeyse yalnızca formel istihdam statüsü üzerinden kavramsallaştırmaya devam ederek kategorik bir asimetriyi yeniden üretmektedir: birebir aynı üretken faaliyetler, piyasada ücret karşılığında gerçekleştirildiğinde "ekonomik emek" olarak, hane içinde ücretsiz olarak gerçekleştirildiğinde ise "ekonomik olmayan hareketsizlik" olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda, bu makale yeni ekonomide kadın işgücünün hizmet sektörü özelinde dönüşümünü; profesyonel emek ile ücretsiz emeğin kesişimini ve genç kadınların, özellikle de üretken emekleri genç kadın işsizliğiyle analitik olarak kıyaslanabilir biçimlerde görünmez kalan ev kadınlarının karşılaştığı zorlukları incelemektedir. Makale, geleneksel istihdam merkezli çerçevelerin, kadınların piyasa ve hane alanları arasındaki ikili ekonomik rolünü gözlerden uzak tuttuğunu ileri sürmektedir.

Yeni ekonominin belirleyici özellikleri arasında dijitalleşme, esnek istihdam düzenlemeleri, ağ temelli çalışma biçimleri ve hizmetlerin giderek artan baskınlığı yer almaktadır. Bu gelişmeler işgücü arzında mekânsal ve zamansal esnekliği genişletmiş olsa da aynı zamanda özellikle kadınlar açısından iş güvencesizliğini, düşük ücretleri ve sosyal korumaya sınırlı erişimi de yoğunlaştırmıştır. Bu bağlamda, hizmet sektöründe -özellikle esnek ve standart dışı istihdam düzenlemeleri altında-

çalışan kadınların koşullarının bütüncül ve toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, kadın emeği yapısal olarak ikili bir nitelik taşımaktadır. Kadınlar giderek artan biçimde ücretli istihdamı ücretsiz ev içi ve bakım emeğiyle birleştirerek hem piyasa hem de hane alanlarında üretken faaliyetler yürütmektedir. Ancak yalnızca piyasa temelli emek formel olarak ekonomik üretim olarak kabul edilirken, ücretsiz hane emeği -kullanım değeri üretmesine, piyasa hizmetlerinin yerini almasına ve emeğin yeniden üretimini sürdürmesine rağmen- analitik olarak görünmez ve kavramsal olarak eksik kalmaya devam etmektedir. Bu asimetri, emek piyasası istatistiklerini, refah değerlendirmelerini ve politika önceliklerini çarpıtmakta; özellikle erken yetişkinlik, eğitim, evlilik ve erken annelik dönemlerinde üretken katkıları sistematik biçimde eksik sayılan genç kadınlar açısından bu durum daha da belirginleşmektedir. Ev içi emek kullanım değeri üretmesine, piyasa hizmetlerinin yerini almasına ve emeğin yeniden üretimini doğrudan sürdürmesine rağmen, üretkenlik, gelir ve refah ölçümlerinden analitik olarak dışlanmaya devam etmektedir. Bu kavramsal tutarsızlık, istihdam merkezli ekonomik çerçevelerdeki temel bir analitik kör noktayı oluşturmakta ve emeğin ücretli istihdamın ötesinde yeniden tanımlanması için temel teorik motivasyonu sağlamaktadır.

Bu makale, kadın işsizliği ve genç kadınların işgücü piyasasından dışlanması sorununun kalıcı biçimde çözülememesinin, yalnızca talep yönlü ve arz yönlü emek piyasası süreçlerinde değil, aynı zamanda daha derin bir kavramsal hatada da köklendiğini ileri sürmektedir: emeğin istihdamla özdeşleştirilmesi. Üretken emeği yalnızca ücretli istihdamla eşitleyen hâkim çerçeveler, kadınların gerçek emek arzını yanlış temsil etmekte, ücretsiz emeğin hesaplanabilir değerini gözlerden uzak tutmakta ve kadın işsizliğini çözmekten yapısal olarak aciz politika müdahaleleri üretmektedir. Bu soruna çözüm getirmek amacıyla makale, emeğin istihdamdan bağımsızlığını savunan LEIT teorisini ve bunun uygulamaya dönük karşılığı olan, emeğin istihdamdan bağımsızlığını savunan LEIM Modelini, emeği yeniden kavramsallaştırmak, görünmez üretimi ölçmek ve daha kapsayıcı emek piyasası politikaları tasarlamak için bütünlük bir teorik ve metodolojik çerçeve olarak sunmaktadır.

Çalışmada, kadınların ücretsiz hane emeğini incelemekle birlikte, toplumsal cinsiyete özgü bir emek teorisi önermemektedir. Bunun yerine, üretken emeğin toplumsal cinsiyetten, istihdam statüsünden veya kurumsal tanınmadan bağımsız olarak değerlendirildiği genel bir teorik çerçeve geliştirmektedir. Ağırlıklı olarak kadınlar tarafından gerçekleştirilen hane emeği, geleneksel ulusal muhasebe sistemlerinin kurumsal sınırları dışında kalan en gözlemlenebilir üretken emek biçimlerinden birini temsil ettiği için ampirik uygulama olarak kullanılmaktadır. Buna göre, kadınların hane emeğine yönelik ampirik odaklanma, teorinin kapsamını değil, bu vakanın teoriyi sınamak için uygunluğunu yansıtmaktadır.

Literatür Taraması ve Teorik Çerçeve

Uluslararası literatürdeki giderek büyüyen bir araştırma kolu, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, yemek hazırlama, temizlik ve ev bakımı gibi tarihsel olarak ücretsiz ev içi emek biçiminde gerçekleştirilen pek çok faaliyetin, giderek dışsallaştırılıp meta haline getirilerek formel hizmet sektörü faaliyetlerine dönüştüğünü göstermektedir (Rendall, 2014; Ghazalian, 2022). Rendall (2014) bu genişlemenin, özellikle bakım ilişkili hizmetler ve hane desteği faaliyetlerinde artan kadın istihdamını hem yönlendirdiğini hem de bu istihdam tarafından yönlendirildiğini göstermektedir. Ghazalian (2022) benzer biçimde, ekonomik büyümenin kadınların tarımdan hizmetlere geçişini hızlandığını ve bu yapısal dönüşümün artan kadın eğitimi ve emek piyasası katılımıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, kadın emeğinin ikili doğası sistematik biçimde tahmin

edilmemekte ve üretken çabanın büyük bölümü istatistiksel olarak görünmez veya ücretsiz kalmaktadır².

Ücretsiz emek küresel politika görünürlüğünü ilk kez 1995 yılındaki Birleşmiş Milletler "Sosyal Kalkınma için Dünya Zirvesi"nde kazanmış, ancak resmi olarak "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)"na yirmi yıl sonra, 2015'te dâhil edilmiştir. SKA 5.4, "ücretsiz bakım ve ev içi emeğin tanınması ve değerlendirilmesi" gerekliliğini açıkça vurgulamaktadır. Bu tanınma, ulusal muhasebe sistemlerinin, ekonomik ve sosyal yeniden üretimi sürdürmedeki temel niteliklerine rağmen kadınların katkılarını sistematik biçimde dışladığına yönelik artan farkındalığı yansıtmaktadır (Muriithi vd., 2017). Waring'in (1999) gösterdiği üzere, ev kadınlarının emeğinin ulusal gelir hesaplarından dışlanması, gerçek ekonomik çıktının yapısal olarak çarpık ve aşağı yönlü önyargılı bir temsiliyi üretmektedir.

Kadınların hizmet sektöründeki emeği, sıklıkla yarı zamanlı ve mevsimlik çalışma dâhil olmak üzere düşük ücretli, güvencesiz ve standart dışı istihdam biçimlerinde yoğunlaşmakta olup, bu durum toplumsal normlardan, bakım sorumluluklarından ve yapısal emek piyasası koşullarından büyük ölçüde etkilenmektedir (Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015; ILO, 2017, 2022). Ampirik çalışmalar, kadınların ücretsiz ev içi emeğinin -ev işleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı- resmi istatistiklerde büyük ölçüde görünmez kalmaya devam ettiğini, ancak ekonomik yeniden üretim ve sosyal refah açısından ayrılmaz bir nitelik taşıdığını göstermektedir (Kumcu, 2022; Waring, 1999; Muriithi vd., 2017). Wajcman (2013), yeni ekonomi altında dijitalleşme ve esnek istihdamın genişlemesinin, kadınların geçici ve güvencesiz çalışma biçimlerindeki yoğunlaşmasını artırdığını ileri sürmektedir. Yeni teknolojiler mekândan bağımsız işgücü arzını mümkün kılmış olsa da, aynı zamanda kadın emeğinin ikili yönü arasındaki sınırları bulanıklaştırmış, sürekli erişilebilirliği normalleştirmiş ve istihdam güvencesini zayıflatmıştır. Bu dinamikler, formel emek piyasası katılımının yanı sıra kadınların emek özerkliğine yönelik nitelik bakımından yeni tehditler ortaya koymaktadır.

Dünya nüfusunun büyük bir bölümünü barındıran ekonomilerde, kadın istihdamını artırmayı hedefleyen politikaların yol açtığı kadın istihdamındaki artış, ekonomik büyüme ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin olumlu bir göstergesi olarak geniş biçimde görülmektedir (OECD, 2020). Ancak bu genişleme, sektörel açıdan yoğun biçimde yoğunlaşmış durumdadır. Kadınlar giderek artan biçimde sağlık, eğitim, temizlik, perakende, çocuk bakımı ve yaşlı bakımı gibi hizmet faaliyetlerine emilmiştir. Bu sektörler önemli istihdam olanakları yaratmakla birlikte, yapısal olarak düşük ücretler, esnek sözleşmeler, sınırlı kariyer basamakları ve zayıf sosyal koruma ile nitelendirilmektedir (Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015).

Literatür ayrıca kadınların hizmet sektöründeki artan varlığının arkasındaki üç temel itici gücü ortaya koymaktadır. Birincisi, ev içi görevlerle örtüşen hizmet sektörü faaliyetlerinin genişlemesi, kadınların mevcut becerileriyle yakından uyumlu istihdam olanakları yaratmıştır. İkincisi, emek piyasası bölümlenmesi ve toplumsal cinsiyete dayalı ücret farkları, özellikle genç kadınları benzer işler karşılığında erkeklere kıyasla daha düşük ücretleri ve daha güvencesiz koşulları kabul etmeye yöneltmiştir. Üçüncüsü, ekonomik zorunluluk, pek çok kadını daha önce hane içinde ücretsiz olarak gerçekleştirilen görevleri piyasada benzer hizmetler sunarak metalaştırmaya sevk etmiştir. Bu itici güçler, yalnızca istihdam istatistiklerinin kadınların katkılarını eksik temsil ettiğini

² Kadın, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, yemek hazırlama, temizlik ve ev bakımı için bkz.: Aydın, 2018; Çiftçi, 2024; Dalyan, 2012; Eliuz, 2012; Eryaman, 2024; Geçioğlu, 2020; Görgülü & Demir, 2024; Güneş, 2006; Günör & Sarp, 2025; Gürkan & Barut, 2019; Gürkan & Perşembe, 2020; Kalkandeler Özden, 2024; Karataş, 2011; Kırış, 2021; Köse & Hasan, 2024; Kurnaz, 2007; Olpak Koç, 2012; Özkan & Gündoğdu, 2012; Özkul & Kalaycı, 2018; Özkişi, 2012; Öznur & Sadrazam, 2012; Pekdemir, 2016; Reis, 2010; Saçkesen, 2007; Sankır & Sankır, 2025; Sarıkaya, 2025; Soygan & Gedik, 2019; Şahin, 2011; Şen & Saltekin, 2013; Taylan et al., 2024; Tunç & Özarslan, 2025; Tunç Yaşar, 2013; Ulu, 2025; Ünal, 2014; Varol, 2024; Yaşar, 2013; Yeşil, 2025; Yılmaz, 2009; Yılmaz & Emiroğlu, 2020; Yüçettürk, 2025; Yüner, 2020.

ve emek, istihdam ile ekonomik hareketsizlik arasında kavramsal belirsizlikler yarattığını göstermektedir.

Ayrıca, kadınların işgücü arzı ücretsiz ev içi sorumluluklardan derin biçimde etkilenmektedir. Zaman kullanımı verileri, kadınların çocuk bakımı, yaşlı bakımı, yemek pişirme, temizlik ve ev yönetiminden orantısız biçimde sorumlu olmaya devam ettiğini tutarlı biçimde göstermektedir. Bu ev içi kısıtlar, kadınların sürekli, tam zamanlı ve kariyer odaklı istihdam yörüngelerine katılım kapasitesini azaltmaktadır. Sonuç olarak kadınlar, özellikle hizmet sektöründe, esnek, yarı zamanlı, mevsimlik ve enformel çalışma düzenlemelerinde aşırı temsil edilmektedir (ILO, 2022; ILOSTAT 2022).

Uluslararası emek istatistikleri ayrıca, hizmet sektöründeki kadınların orantısız biçimde düşük ücretli, güvencesiz ve standart dışı işlerde yoğunlaştığını belgelemektedir. ILO'nun küresel veri setleri, mesleki ayrışmanın, karar alma pozisyonlarında yetersiz temsili ve güvencesiz istihdam koşullarına sistematik maruziyetin kalıcı örüntülerini göstermektedir (ILO, 2017; ILO, 2022; ILOSTAT 2022). Bu dinamikler, işgücü piyasası yörüngeleri sıklıkla eğitim, evlilik ve erken annelik tarafından kesintiye uğratılan veya yönü değiştirilen genç kadınlar arasında özellikle belirgindir (Scarpetta vd., 2010; OECD, 2021). Buna bağlı olarak, üretken emeklerinin önemli bir kısmı, hane üretimine, bakım sağlanmasına ve emeğin yeniden üretimine katkıda bulunmaya devam etmesine rağmen, ekonomik hareketsizlik olarak yeniden sınıflandırılmaktadır.

Bu kapsamlı literatüre rağmen, kritik bir kavramsal ve metodolojik boşluk devam etmektedir. Mevcut çerçeveler, ücretsiz ev içi emeği ekonomik üretimin kurucu bir bileşeni olarak değil, artık veya yardımcı bir kategori olarak ele almaya devam etmektedir. Ücretsiz emek kabul edildiği durumlarda dahi, ölçülebilir refah, verimlilik ve dağıtımsal sonuçlar üretebilecek formel ekonomik modeller içinde nadiren işlevselleştirilmektedir. Ayrıca, hâkim emek piyasası analizleri, özellikle erken yetişkinlik ve annelik döneminde kadınların işgücü arzını sistematik biçimde yanlış sınıflandıran istihdam temelli göstergelere dayanmaya devam etmektedir. Bu durum, üretken emeğin büyük bölümlerinin kalıcı istatistiksel görünmezliğiyle sonuçlanmakta ve ekonomik hareketsizlik ile bağımlılığa ilişkin toplumsal cinsiyet önyargılı yorumları pekiştirmektedir. Feminist iktisat, ücretsiz emeğin ulusal muhasebe sistemlerinden dışlanmasını uzun süredir eleştiriyor olsa da (Waring, 1999; Folbre, 2007) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi uluslararası politika çerçeveleri ücretsiz bakım ve ev içi emeğin tanınması ve değerlendirilmesi çağrısında bulunmuş olsa da (BM, 2015), emeği analitik bir kategori olarak istihdamdan sistematik biçimde ayırtıran tutarlı bir teorik çerçeve halen bulunmamaktadır. Sonuç olarak, hâkim paradigma emeği ücretli istihdamla özdeşleştirmeye devam etmekte, bu da kadınların üretken faaliyetlerinin büyük bölümünü istatistiksel olarak görünmez ve ekonomik olarak değersiz kılmaktadır.

Araştırmalar, kadınların sıklıkla ikili bir baskıyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir: ücretli istihdama katılırken aynı zamanda ücretsiz ev içi emeği sürdürmek, kadın emeğinin ikili doğası olarak adlandırılan bir olgu. Hizmet sektöründe bu ikili emek özellikle belirgindir, zira kadınlar görünür istihdamı görünmez bakım emeğiyle birleştiren rollerde yoğunlaşmakta ve bu durum ücretler, iş güvencesi ve kariyer olanakları açısından yapısal kırılganlıklar yaratmaktadır (Kabeer, 2008; Dedeoğlu, 2009; Standing, 2011; Rubery & Grimshaw, 2015; Kumcu, 2022). Literatürde, kadınların ücretli istihdam ile ücretsiz ev içi ve bakım emeğine eşzamanlı katılımı, geniş biçimde çifte yük veya ikili yük olarak kavramsallaştırılmaktadır (Hochschild, 1989; Standing, 2011; ILO, 2022). Bu kavram, kadınların orantısız iş yüklerini, zaman yoksulluğunu ve özellikle düşük ücretler, esnek çalışma saatleri ve zayıf sosyal korumayla nitelendirilen hizmet sektörü istihdamındaki iş-aile çatışmalarını vurgulamada etkili olmuştur. Kadınların hizmet sektöründeki emeğine ilişkin seçilmiş literatürün bir özeti aşağıdaki Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1: Kadınların Hizmet Sektöründeki Emeğine İlişkin Seçilmiş Literatürün Özeti

Kaynak	Konu	Temel Argüman
Waring (1999)	Ulusal muhasebe sistemleri	Ücretsiz emeğin göz ardı edilmesi, ekonomiye ilişkin çarpık ve olduğundan düşük tahmin edilen bir tablo ortaya çıkarmaktadır.
Muriithi et al. (2017)	SKA'lar (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları) ve ücretsiz emek	SKA 5.4, kadınların ücretsiz emeğinin tanınması ve değerlendirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.
Kabeer (2008)	Toplumsal cinsiyet ve eşitsizlik	Hizmet sektöründeki kadınlar kalıcı yapısal eşitsizliklerle karşı karşıyadır. Ücretli ve ücretsiz emekteki yapısal engelleri vurgulamaktadır.
Dedeoğlu (2009)	Hizmetlerde toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü	Kadınlar düşük ücretli ve güvencesiz istihdam biçimlerinde yoğunlaşmaktadır. Sektörel ayrışmayı ve ikili sorumlulukları vurgulamaktadır.
Standing (2011)	Esnek istihdam	Kadınlar güvencesiz ve esnek işlerde orantısız biçimde temsil edilmektedir
Rubery & Grimshaw (2015)	Hizmetlerde ücret eşitsizliği	Kadınlar sistematik biçimde düşük ücretli hizmet işlerine yönlendirilmektedir.
Wajcman (2013)	Dijitalleşme ve kadın emeği	Yeni ekonomi kadınları enformel ve güvencesiz çalışma biçimlerine itmektedir.
ILO (2017; 2022)	Küresel kadın istihdamı	Hizmet sektöründeki kadınlar hem yatay hem de dikey ayrımcılıkla karşı karşıyadır.
Rendall (2014)	Hizmet sektörünün büyümesi	Kadınlar hem hizmet sektörünü şekillendirmekte hem de onun genişlemesinden yararlanmaktadır.
Ghazalian (2022)	Sektörel geçiş ve eğitim	Tarımdan hizmetlere geçiş, kadınların eğitimini ve istihdamını artırmaktadır.
Kumcu (2022; 2025)	Emek eşitliği ve Emek-İstihdam Bağımsızlığı (LEIT)	Ücretsiz ev içi emeği görünür kılmakta, eşitsizliği azaltmakta ve onun ekonomik değerini ölçmektedir.
OECD (2020)	İşgücüne katılım	Artan kadın katılımı, ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın bir göstergesidir.
Scarpetta et al. (2010)	Genç kadınların emeği	Geçici sözleşmeler ve enformel istihdam, genç kadınların işgücü piyasasına erken girişine aracılık etmektedir

Bununla birlikte, "ikili yük" çerçevesi kadınların çoklu sorumluluklarına ilişkin deneyimi etkili biçimde yakalasa da, ücretsiz ev içi emeğin ekonomik statüsünü analitik açıdan az gelişmiş bırakmaktadır. Ücretsiz hane ve bakım emeği, ölçülebilir ekonomik değer üreten üretim biçimleri olarak değil, tipik biçimde yardımcı, enformel veya artık faaliyetler olarak ele alınmaktadır. Sonuç olarak, kadın emeği kavramsal açıdan "üretken" (ücretli) ve "üretken olmayan" (ücretsiz) bileşenlere ayrılmakta, bu da hane üretimini ulusal hesaplardan ve refah ölçütlerinden sistematik biçimde dışlayan istihdam merkezli bir değerlendirme rejimini pekiştirmektedir (Waring, 1999).

Kumcu (2022), kadınların hem ücretli hem de ücretsiz üreticiler olarak taşıdıkları "ikili yükün" analitik olarak tanınması gerektiğini ve emeğin yalnızca istihdam statüsü üzerinden tanımlanmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışma, kadınların ücretsiz ev içi emeğini ek ve ikincil bir yük olarak çerçeveleyen geleneksel "ikili yük" kavramını benimsemek yerine, piyasa ve hane alanları genelinde sunulan emeğin bütünleşik ve üretken doğasını vurgulamak amacıyla kadınların ikili emeği kavramını kullanmaktadır. Bu kavramsal kayma, üretken insan çabasını piyasa statüsünden bağımsız olarak ekonomik emek sayan Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi (LEIT) ile tutarlıdır.

Literatürde tespit edilebilecek bir boşluk, emeği istihdamdan normatif biçimde ayıran ve hane üretimini piyasa statüsünden bağımsız olarak bir sektör sayan tutarlı bir teorik ve metodolojik çerçevenin sınırlı olmasıdır. Böyle bir çerçevenin yokluğunda, politika tartışmaları istihdam genişletme stratejilerini vurgulama eğiliminde olabilirken, kadın emeğinin yapısal görünmezliğine ve genç kadın işsizliğiyle ilişkili süregelen zorluklara daha az dikkat gösterebilmektedir. Buna göre, ücretsiz hane üretimi artık veya yardımcı bir faaliyet olarak değil, toplam ekonomik üretimin yapısal olarak ayrılmaz bir bileşeni olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu literatürden ortaya çıkan başlıca kavramlar aşağıdaki Tablo 2'de özetlenmektedir.

Tablo 2: Kadın Emeğine İlişkin Literatürdeki Öne Çıkan Temel Kavramlar (Tablo 3'e kadar)

Kavram	Açıklama
Kadınların İkili Emeği	Piyasa temelli istihdamda ve ücretsiz hane üretiminde eşzamanlı üretken emek arzı; kadınların piyasa ve piyasa dışı alanlar genelindeki ikili emek rollerini yansıtmaktadır.
Emeğin Feminizasyonu	Kadınların hizmet sektöründe, sıklıkla düşük ücretli, esnek ve güvencesiz koşullar altında giderek artan yoğunlaşması.
Görünmez Emek	Benzer görevler piyasada metalaştırıldığında dahi, ev içi ve bakım emeğinin sistematik biçimde görünmez kalması ve değersizleştirilmesi
Emek-İstihdam Bağımsızlığı	Formel istihdam statüsünden bağımsız biçimde, hizmet sektörü işine benzer nitelikte hane faaliyetlerinde emek arzı.
Sektörel Ayrışma	Kadınların belirli sektörlerde yoğunlaşması ve erkek egemen veya daha yüksek ücretli sanayilere sınırlı erişimi.
Kadın Emeğinin Enformelleşmesi	Standart dışı, korumasız ve enformel çalışma düzenlemelerinin, özellikle hizmet sektöründe kadınları orantısız biçimde etkileyecek şekilde genişlemesi
Ücretsiz Hane Emeği	Kullanım değeri üreten ancak ulusal hesapların dışında kalan, bakım, temizlik ve yemek hazırlama gibi hane temelli hizmet üretimi.

Davranışsal iktisat ve insan hakları iktisadına dayanarak, bu makale kadın emeğini ikili bir ekonomik yapıya sahip olarak çerçeveleyen alternatif bir kavramsallaştırma geliştirmektedir: ücretli piyasa üretimi ve ücretsiz hane üretimi. Birincisi istihdam temelli göstergeler içinde formel olarak tanınırken, ikincisi ekonomik yeniden üretime ve sosyal refaha temel katkısına rağmen kurumsal olarak görünmez kalmaya devam etmektedir. Bu kavramsal boşluk, emeği formel istihdam statüsünden bağımsız olarak değer üreten çok boyutlu bir ekonomik faaliyet olarak yeniden tanımlayan Emeğin İstihdamdan Bağımsız Olduğu Teorisi'nin (LEIT) teorik motivasyonunu sağlamaktadır.

LEIT, ekonomik kategorilerin doğal olarak verili değil, toplumsal ve kurumsal olarak inşa edildiğini savunan kurumsal iktisat perspektifiyle tutarlıdır. Buna göre istihdam, ekonomik değer kaynağı olarak değil, üretken emeğin formel olarak tanındığı ve ücretlendirildiği kurumsal mekanizmalardan biri olarak anlaşılmaktadır. LEIT, bu nedenle üretken emeği kurumsal tanınmasından ayırt etmekte ve emeğin formel istihdam ilişkileri içinde gerçekleştirilip

gerçekleştirilmediğinden bağımsız olarak ekonomik değer ürettiğini savunmaktadır. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet, üretken emeğin belirleyici bir özelliği olarak ele alınmamaktadır. Kadınların ücretsiz hane emeği, önemli ölçüde refah üretmesine rağmen kurumsal olarak tanınmayan üretken emeğin en açık ampirik örneklerinden birini oluşturduğu için incelenmektedir.

Emek–İstihdam Bağımsızlığı Teorisi (LEIT), emeği hem ücretli piyasa faaliyetlerini hem de ücretsiz hane üretimini kapsayan çok boyutlu bir ekonomik ve toplumsal olgu olarak yeniden kavramsallaştıran normatif ve analitik bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle ev içi ve bakım emeği başta olmak üzere piyasa dışı emeği dışlayan geleneksel istihdam merkezli ekonomi teorilerinin aksine, LEIT tüm üretken insan çabasını meşru ekonomik emek olarak kabul etmektedir. Davranışsal iktisada ve sınırlı akılcılık kavramına dayanan teori, ağırlıklı olarak kadınlar tarafından gerçekleştirilen ücretsiz emeğin ölçülebilir ekonomik değer ürettiğini ve resmi istatistiklerde büyük ölçüde görünmez kalmaya devam ederken sosyal refahı nasıl sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Teori (LEIT), emeğin istihdamdan analitik olarak bağımsız olduğu ve insan çabasının ürettiği ekonomik değer formel istihdam statüsünden bağımsız olarak ölçülebileceği ve ölçülmesi gerektiği yönündeki temel önermeyi ileri sürmektedir. Bu öncülden hareketle LEIT, geleneksel olarak GSYH ile temsil edilen ekonomik performansın doğru biçimde ölçülmesinin, ağırlıklı olarak kadınlar tarafından gerçekleştirilen ve formel emek piyasalarının dışında değer üreten ev içi ve bakım emeği gibi ücretsiz emek çıktılarının sistematik biçimde dâhil edilmesini gerektirdiğini savunmaktadır. LEIT'in temel bir çıkarımı, ev içi emeğin kullanım değeri üretmesi, piyasa hizmetlerinin yerini alması ve sosyal yeniden üretime ve ekonomik sürdürülebilirliğe doğrudan katkıda bulunması nedeniyle fiilen bir hizmet sektörü olarak ele alınması gerektiğidir. Bu perspektiften bakıldığında, ücretsiz hane emeği marjinal veya artık bir faaliyet değil, toplam ekonomik üretimin yapısal olarak ayrılmaz bir bileşenidir (Kumcu, 2022 ve 2025).

Bu teorik önermeleri işlevselleştirmek amacıyla, Emek–İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM), emek ile istihdam arasındaki kavramsal ayrımı ölçülebilir bir analitik çerçeveye dönüştürmektedir. LEIM, piyasa hizmet sektöründe doğrudan karşılıkları bulunan ev içi faaliyetlere ekonomik değer atfederek, kurumsal olarak tanınmayan üretken emeğin -özellikle kadınların ücretsiz hane emeğinin- ekonomik katkısını tahmin etmek üzere tasarlanmıştır. Bu yolla model, istihdam merkezli emek iktisadının sınırlılıklarına sistematik bir yanıt sunmakta ve görünmez emeğin refah ve eşitsizlik analizlerine dâhil edilmesini mümkün kılmaktadır. LEIT ve LEIM birlikte, üretken emeğin istihdam statüsünden bağımsız olarak değerlendirilmesi için bütünlük bir teorik ve metodolojik çerçeve sunmakta ve böylece daha kapsayıcı, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı ve nesiller arası adil emek piyasası politikaları için bir temel sağlamaktadır. Teorinin (LEIT) temel varsayımları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Yapısal eşitsizliğin bir kaynağı olarak istihdam–emek bağımlılığı: Emeğin formel istihdamla sistematik biçimde özdeşleştirilmesi, piyasa dışı üretim biçimlerini ekonomik ölçümden dışlayarak kalıcı gelir ve refah eşitsizliklerine yol açmaktadır.
2. Özerk bir ekonomik sektör olarak ücretsiz ev içi ve bakım emeği: Ücretsiz hane üretimi ve bakım emeği, ücret temelli piyasa ilişkilerinin dışında kalmaya devam etmesine rağmen, gerçek değer üreten ayrı ve genişleyen bir ekonomik faaliyet sektörünü oluşturmaktadır.
3. Sınırlı akılcılık ve ücretsiz emeğin görünmezliği: Ücretsiz emeğin ekonomik sistemler içindeki süregelen görünmezliği, kurumsal ve politika çerçevelerinin piyasa dışı üretimi sistematik biçimde değersizleştiren basitleştirilmiş emek tanımlarına dayanması yoluyla sınırlı akılcılık kavramı üzerinden açıklanmaktadır.

Bu varsayımlar birlikte ele alındığında, özellikle demografik değişim ve nüfus artışı koşulları altında ücretsiz emeğin ekonomik sistemleri sürdürmedeki artan önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın teorik temeli olarak LEIT, emeği yalnızca piyasa temelli, ücret karşılığı istihdam üzerinden değerlendiren geleneksel iktisadi yaklaşımlara eleştirel biçimde meydan okumaktadır.

Kumcu (2022), üretkenliği yalnızca ücretli istihdamla özdeşleştiren emek teorilerinin kadın emeğini kavramakta yapısal olarak yetersiz kaldığını ve böylece ekonomik faaliyet ile hareketsizliğe ilişkin toplumsal cinsiyet önyargılı yorumları yeniden ürettiğini göstermektedir. Davranışsal iktisattan ve sınırlı akılcılık kavramından hareketle LEIT, emeği zaman sınırlı sözleşmesel bir girdi olarak değil, üretim ile toplumsal yeniden üretimin kesişiminde konumlanan çok boyutlu ve toplumsal olarak gömülü bir olgu olarak kavramsallaştırmaktadır. Yazar ayrıca, formel istihdam ilişkileri dışında ekonomik değer üreten emeği nicelleştirmek için metodolojik bir çerçeve sunan Emek-İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM) aracılığıyla bu teorik öncülleri işlevselleştirmektedir. LEIM, bakım emeği, ev içi hizmetler ve gönüllü faaliyetler dâhil olmak üzere hem ücretli piyasa emeğini hem de ücretsiz hane üretimini birleşik bir analitik yapı içinde bütünleştirmektedir. Model, faydacı sosyal refah teorisini değiştirilmiş bir Atkinson Eşitsizlik Endeksi aracılığıyla genişleterek, yalnızca kısa vadeli gelir eşitsizliklerini değil, aynı zamanda görünmez emekle ilişkili uzun vadeli refah sonuçlarını da değerlendirmektedir.

LEIM içerisinde, hizmet sektöründe ve haneler içinde sunulan ev içi emek, düzeltilmiş GSYH hesaplamalarına dâhil edilerek, kişi başına düşen gelirin ve refah dağılımının normatif bir ekonomik perspektiften yeniden tanımlanmasına olanak sağlanmaktadır. Tablo 3, Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi'nin (LEIT) çeşitli temel varsayımlarını göstermektedir.

Tablo 3: Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi'nin (LEIT) Temel Varsayımlarının Anahtar Kavramsal Yapılarla Eşleştirilmesi

LEIT'in Temel Varsayımı	Çalışmadaki Karşılık Gelen Kavram (Tablo 2'den)	Kavramsal Eşleştirmenin Gerekçesi
Emek-istihdam bağımlılığı yapısal eşitsizlik üretmektedir	Emek-İstihdam Bağımsızlığı	Bu varsayım, emeğin yalnızca istihdamla özdeşleştirilmesinin sistematik eşitsizlik ürettiğini ileri sürmektedir; emeği istihdam statüsünden analitik olarak ayıran LEIT'in temel kavramsal önermesine doğrudan karşılık gelmektedir.
Ücretsiz ev içi ve bakım emeği özerk bir ekonomik sektör oluşturmaktadır	Görünmez Emek	Bu kavram, kullanım değeri üreten ve piyasa hizmetlerinin yerini alan, ancak piyasaya eşdeğer niteliklerine rağmen istatistiksel ve kurumsal olarak tanınmayan sektörel bir üretim biçimini yakalamaktadır. Kadınların belirli sektörlerde yoğunlaşması ve hane üretiminin doğallaştırılması, emek piyasası sınıflandırmalarının toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünü sistematik biçimde yeniden ürettiği kurumsal sınırlı akılcılığı yansıtmaktadır.
Ücretsiz emeğin görünmezliği kurumsallaşmış sınırlı akılcılıkla açıklanmaktadır	Sektörel Ayırışma ve Emeğin Feminizasyonu	Kadınların emeklerini hem piyasa temelli istihdama hem de ücretsiz hane üretimine eşzamanlı biçimde tahsis etmesi, LEIM içinde ölçülen ve "ikili yük" kavramının betimleyici niteliğinin ötesine geçen temel ampirik olguyu oluşturmaktadır.
Kadınların çift yönlü emeği	Piyasa ve Hane Emeğinin Eşzamanlı Arzı	

Kaynak: Kumcu (2022)

Bu kavramsal genişleme, aşağıda tanımlanan üretim fonksiyonu için analitik temeli sağlamakta olup, LEIM ayrıca üretim hesaplamalarına çok boyutlu değişkenleri dâhil etmektedir:

$$Q = A \cdot L^{\alpha} \cdot K^{\beta} \cdot I^{\gamma} \cdot T^{\delta} \cdot E^{\varepsilon} \quad (1)$$

Burada:

L: $L_p + L_u$ Hem ücretli (L_p) hem de ücretsiz (L_u) bileşenleri içeren toplam emek

K: Sermaye

I: Deneyimsel ve kültürel sermayeyi yansıtan bilgi girdisi

T: Verimliliği etkileyen, toplumsal cinsiyete göre zaman tahsisi

E: Üretim üzerindeki ekolojik ve çevresel kısıtlar

Bu formülasyon, özellikle tarihsel olarak kadınlara atfedilen ev içi ve bakım emeğinin, artık veya yardımcı faaliyetler olarak değil, toplam ekonomik çıktının ayrılmaz bileşenleri olarak tanınmasını güvence altına almaktadır. Emeği homojen, piyasa temelli bir girdiye indirgeyen geleneksel Cobb–Douglas üretim fonksiyonundan uzaklaşan Kumcu, emeğin ürettiği değerin daha doğru ve kapsamlı biçimde ölçülmesini sağlamayı amaçlayan genişletilmiş bir üretim çerçevesi önermektedir. Bu çerçevede çıktı, yalnızca sermaye ve formel olarak istihdam edilen emek tarafından değil, aynı zamanda bilgi birikimi, ücretli ve ücretsiz faaliyetler arasındaki zaman tahsisi ve ekolojik kısıtlar dâhil olmak üzere emeğin etkin arzını ve verimliliğini koşullayan faktörler tarafından da belirlenmektedir. Bu boyutları açıkça dâhil ederek model, istihdam merkezli üretim varsayımlarına meydan okumakta ve ücretsiz ev içi ve bakım emeğinin -özellikle kadın emeğinin- toplam çıktı hesaplamaları içinde sistematik biçimde hesaba katılabileceği bir analitik yapı sunmaktadır (Kumcu, 2022; 2023; 2025; Waring, 1999; Folbre, 2007).

Bu teorik çerçevenin uygulamaya dönük karşılığı olan Emek–İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM), bu teorik çerçeveyi nicel bir metodolojiye dönüştürmektedir. LEIM, piyasada sunulan hizmetlerle işlevsel olarak eşdeğer nitelikteki hane temelli hizmetlere üretim değerleri atfederek, ücretsiz ev içi emeğin ekonomik katkısını tahmin etmektedir. Bu yaklaşım, emeği formel istihdam statüsüne indirgemeksizin, kadınların hem piyasa çalışanı hem de hane üreticisi olarak taşıdıkları ikili emek rollerinin kapsamlı biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Model, Atkinson Eşitsizlik Endeksi'ni genişleterek yeni bir versiyonunu oluşturmakta ve iki farklı senaryo tanımlamaktadır:

I₁: Pozitif (mevcut) senaryoda, yalnızca istihdamdaki ücretli emeği içeren GSYH ile hesaplanan bir refah ölçütü,

I₂: Normatif senaryoda, ücretli ve ücretsiz emeği içeren düzeltilmiş GSYH yani L_{GSYH} ile hesaplanan bir refah ölçütü,

Bu ikili senaryo yaklaşımı, feminist iktisatta metodolojik bir yenilik sunarak eşitsizliğin, refahın ve görünmez emeğin ekonomik değerinin karşılaştırmalı analizini mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak, I₁'den küçük ve sıfıra daha yakın bir I₂ değeri, daha eşitlikçi bir gelir dağılımına işaret etmekte; bu da ulusal gelirin daha büyük bir payının etkin biçimde dağıtıldığını ve ücretsiz emeğin sosyal refaha istatistiksel ve ekonomik açıdan anlamlı bir katkı sağladığını ima etmektedir.

LEIM'in Kavramsal Temelleri

Emeğin istihdamdan bağımsız olduğu Model (LEIM) içinde, bu ücretsiz hane üretimi, modelin temel değişkenlerinden birini oluşturan ev kadını emeği (LHW) olarak kavramsallaştırılmaktadır. LEIM, istihdam statüsüne ve emeğin tanınmasına dayalı olarak iki gelir bölgesi tanımlamakta ve bu farklı senaryolara karşılık gelen iki eşitsizlik katsayısı -I₁ ve I₂- hesaplamaktadır. Modelin ilk aşamasında, eşitsizlik yalnızca tam zamanlı ücretli istihdamın tanındığı mevcut istihdam merkezli çerçeve altında ölçülmektedir (I₁). İkinci aşamada, ücretsiz hane emeği toplam gelire dâhil edildikten sonra eşitsizlik (I₂) yeniden hesaplanarak normatif bir analiz yürütülmektedir. I₁ ile I₂ arasındaki karşılaştırma, modelin hipotezlerinin ampirik olarak sınanmasını mümkün kılmaktadır. Kumcu (2022)'ye göre kadınlar -özellikle ataerkil toplumsal yapılar içinde- ekonomik kararlar alırken neoklasik akılcılığın standart varsayımlarına uymamaktadır. Bunun yerine davranışları, hane içindeki konumsal rolleri, bakım sorumlulukları ve nesiller arası yükümlülükler tarafından şekillenmektedir. Bu sınırlı akılcılık biçimi, kadınların doğum, çocuk bakımı ve ağırlıklı

olarak hane içinde tüketilen ev hizmetlerinin üretimine yönelik süregelen katılımının altında yatmaktadır.

İstihdam Temelli Ortalamaların Ötesinde Eşitsizliğin Ölçülmesi

Modelin ikinci aşamasında, pozitif ve normatif senaryolara karşılık gelen eşitsizlik katsayıları (I_1 ve I_2), önerilen hipotezleri sınamak amacıyla sistematik biçimde karşılaştırılmaktadır. LEIM, bir ortalamanın doğruluğunun, atıfta bulunduğu bütünün kesin ölçümüne kritik biçimde bağlı olduğu ilkesine dayanmaktadır. Buna göre, eşitsizlik aynı ortalama gelir düzeyi referans alınarak değerlendirildiğinde, ortaya çıkan eşitsizlik ölçütlerinin güvenilirliği, alta yatan toplamın doğruluğuna ve eksiksizliğine bağlıdır. Bu perspektiften bakıldığında, yalnızca ücretli istihdama dayanan pozitif senaryodaki (I_1) GSYH hesaplamaları, ücretsiz hane üretimini sistematik biçimde dışladıkları ve dolayısıyla ekonomik çıktının gerçek boyutunu yakalayamadıkları için içsel bir ölçüm önyargısından muzdariptir.

Yeni Ekonomi Bağlamında Emek-İstihdam Ayrışması

Emeğin istihdamdan analitik olarak ayrılması, yeni ekonomiyle ilişkili yapısal dönüşümlerle de teorik açıdan uyumludur. Dijitalleşme, esnek ve uzaktan çalışma düzenlemeleri, platform temelli istihdam ve enformel dijital emek, geleneksel istihdam ilişkisini giderek zayıflatmıştır. Houghton ve Sheehan (2000), bu dinamiklerin bilginin sanayi yapısını temelden yeniden şekillendirdiğini ve uluslararası, ulusal, bölgesel, hane ve bireysel düzeylerde eşitsizliği yoğunlaştırarak avantajlı gruplar arasında zenginlik birikimini mümkün kılarken başka yerlerde yoksunluğu derinleştirdiğini ileri sürmektedir.

Bilgi ekonomisinin temelini oluşturan güçler küresel ekonomik yapıları benzeri görülmemiş bir hızla dönüştürürken, ülkeler kurumsal ve analitik çerçevelerini yeni ekonomik gerçekliklere uyarlamak zorunda kalmaktadır (Houghton & Sheehan, 2000). Bu bağlamda, emeğin geleneksel istihdam temelli tanımları giderek yetersiz kalmaktadır (Kumcu, 2023). Emeğin istihdamdan ayrışması yalnızca yeni ekonominin gerçekliklerini yansıtmakla kalmamakta, aynı zamanda artan genç işsizliğini ve toplumsal cinsiyete dayalı emek piyasası dışlanmasını anlamak için gerekli bir analitik mercektir de sunmaktadır.

Kadınların İkili Emeğini Görünür Kılmak: Teoriden Ampirik Uygulamaya

Bu teorik çerçeve içinde, mevcut çalışma tam olarak, emek değerlemesini belirli çalışma saatleri içinde gerçekleştirilen ücretli istihdamla sınırlayan klasik emek teorilerinin sınırlılıklarını ele aldığı için LEIM'i benimsemektedir. Kadın emeği, formel piyasa katılımının ötesine uzanan çok bileşenli bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu yapı, ücretsiz hane işini, bakım sorumluluklarını, toplumsal cinsiyete dayalı gönüllü faaliyetleri ve her gün somut ekonomik çıktı üreten güvencesiz hizmet sektörü emek biçimlerini kapsamaktadır.

LEIM, hem piyasa istihdamı aracılığıyla gerçekleştirilen makro düzeydeki üretken rolü, hem de ev içi ve bakım emeği aracılığıyla hane içinde sürdürülen mikro düzeydeki üretken rolü yakalayarak kadınların ikili emek arzını görünür ve ölçülebilir kılmaktadır. Bu çalışma, LEIM'i kullanarak Türkiye'de 2020-2024 yılları arasında yarı zamanlı ve mevsimlik hizmet sektörü işlerinde çalışan kadınlara ilişkin verileri, gizli eşitsizlikleri ortaya çıkarmak ve kadınların emek piyasasından dışlanmasını ele almaya yönelik politika önerileri geliştirmek amacıyla analiz etmektedir.

Literatüre Katkı ve Özgünlük

Bu makale üç temel katkı sunmaktadır:

- Teorik Yenilik: LEIT, emeğin tanımını ücretsiz ev içi ve bakım emeğini de içerecek biçimde genişleterek istihdam merkezli paradigmalara meydan okumakta ve kadınların üretken katkılarının tam kapsamının tanınması için tutarlı bir kavramsal çerçeve sunmaktadır.

• Metodolojik İlerleme: LEIM, teorik çerçeveyi işlevselleştirmenin ötesinde, görünmez emeğin ekonomik değerini ölçmek için özgün bir hesaplama yöntemi önermektedir. Ücretsiz üretken faaliyetleri nicel ekonomik çıktılara dönüştürerek, standart ulusal muhasebe sistemlerinin sınırlarının ötesine geçen refah, verimlilik ve eşitsizlik değerlendirmelerini kapsayan, tekrarlanabilir bir model sunmaktadır.

• Politika Açısından İlgililik: Bu çerçeve, özellikle genç ve erken evlenen kadınlar arasında kadın emeğinin yapısal görünmezliğini ortaya koyarak, ücretsiz emeğin tanınmasına, ücretlendirilmesine ve korunmasına yönelik uygulanabilir politika önerileri sunmakta, aynı zamanda toplumsal cinsiyet açısından kapsayıcı emek piyasalarını ve sosyal koruma kapsamını teşvik etmektedir.

Bu katkılar aracılığıyla makale, ücretsiz ev içi işin tarihsel olarak enformel veya yardımcı sayıldığı ve geleneksel istihdam temelli göstergelerin kadınların gerçek ekonomik etkisini sistematik biçimde eksik tahmin ettiği literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Metodoloji ve Veri Kaynakları

Bu çalışma, gelişmekte olan ülkelerde erken yaşta evlenen, anne olan ve öncelikle ev kadını olarak tanımlanan genç işsiz kadınların önemli varlığını vurgulamak amacıyla hem kavramsal temelleri hem de ampirik veri analizini bir araya getirmektedir. Bu demografik grup, kalıcı emek piyasası dışlanması ve ekonomik görünmezlikle karşı karşıya kalan kadın nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Emek-İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM)

Üretken emeğin istihdamdan bağımsız olarak ekonomik değer yarattığını savunan Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi (LEIT) çerçevesinde istihdam, ekonomik değer kaynağı olarak değil, üretken emeğin ekonomik olarak tanıdığı kurumsal biçimlerden yalnızca biri olarak ele alınmaktadır.

Emek-İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM), toplu bir refah ölçütünün doğruluğunun, bütünü oluşturan tüm üretken bileşenlerin kesin hesaplanmasına bağlı olduğu ilkesine dayanmaktadır. Modelin, pozitif (mevcut) senaryoyu temsil eden ilk aşamasında, eşitsizlik endeksi I₁ yalnızca tam zamanlı ücretli istihdamda yer alan kadınlar dikkate alınarak hesaplanmaktadır (Kumcu, 2022).

$$I_1 = 1 - \frac{PA}{\mu} \quad (2)$$

burada ortalama gelir μ şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$\mu = \frac{(GSYH)}{N} / 12 \text{ Months} \quad (3)$$

Modelin ikinci aşaması normatif analizi oluşturmaktadır. Bu aşama, özellikle yarı zamanlı ve ağırlıklı olarak enformel veya mevsimlik istihdamda çalışan, aynı zamanda günün geri kalanında ücretsiz ev işi ve çocuk bakımı sorumluluklarını üstlenen kadınların ücretsiz emek arzının yol açtığı gelir eşitsizliğini yakalamaktadır. Buna karşılık gelen eşitsizlik endeksi I₂, denklem (7) kullanılarak hesaplanmaktadır.

I₂'nin hesaplanmasından önce, denklem (4), (5) ve (6), modelin temel değişkeni olan ücretsiz hane emeğinin değerini -LHW olarak gösterilir- tahmin etmek ve düzeltilmiş GSYH'yi (L_{GSYH}) ile revize edilmiş ortalama geliri (μ_{HW}) hesaplamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu çerçevede, PA ile gösterilen yasal asgari ücret, vekil bir gelir ölçütü olarak kullanılmakta ve tam zamanlı ücretin yarısı dikkate alınarak yarı zamanlı istihdamı yansıtabilecek biçimde düzeltilmektedir.

$$L_{HW} = (N_{HW}) (P_A) (12 \text{ Months}) \quad (4)$$

$$L_{GDP} = GDP + L_{HW} \quad (5)$$

$$\mu_{HW} = \frac{L_{GDP}}{N} / 12 \text{ Months} \quad (6)$$

L_{GSYH} 'nin oluşumuna katkıda bulunan tüm emeğin ortalama geliri μ_{HW} ile temsil edilmekte olup, hesaplaması μ için kullanılan mantığın aynısını izlemektedir.

$$I_2 = 1 - \frac{\mu}{\mu_{HW}} \quad (7)$$

Bu aşamada, I_1 ve I_2 'nin hesaplanmasında kullanılan değişkenlerin listesi Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: LEIM'de Kullanılan ve Hesaplanan Değişkenlerin Listesi

Sembol	Açıklama
N	Toplam nüfus
NL	Toplam istihdamdaki kadın nüfusu
N _{HW}	Evde ücretsiz çalışan ev kadını nüfusu
PA	Brüt asgari ücret (₺/Ay)
μ	Kişi başı GSYH, L_{HW} hariç (cari fiyatlarla ₺)
GSYH	GSYH, L_{HW} hariç (cari fiyatlarla ₺)
I_1	Mevcut durum eşitsizlik ölçütü
L_{HW}	Ev Kadını Emeği (₺/Yıl)
L_{GSYH}	Normatif durum GSYH'si (L_{HW} dâhil) (₺)
μ_{HW}	Normatif durum μ (cari fiyatlarla L_{GSYH} ₺/Ay)
I_2	Normatif durum eşitsizlik ölçütü

Veri Görünümü ve Sınırlılıklar

Pek çok gelişmekte olan ekonomide olduğu gibi Türkiye de, özellikle tam zamanlı ve yarı zamanlı istihdam ile mevsimlik çalışma düzenlemelerine ilişkin olarak kadınların işgücüne katılımına dair tutarlı ve sistematik veri elde etmede önemli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yayımlanan ülke düzeyindeki veriler, Uluslararası Çalışma Örgütü İstatistiklerine (ILOSTAT, 2022) dayanan Dünya Bankası veri setleriyle birlikte, 2020-2024 dönemini kapsayan beş yıllık süre için incelenmiş ve tutarlılık açısından çapraz kontrol edilmiştir. Ampirik analizde hem düzenli hem de metodolojik olarak karşılaştırılabilir olarak tanımlanan yalnızca 2020 ve 2024 yıllarına ait veriler nihai olarak kullanılmıştır.

Mevcut istatistikler, kadınların tam zamanlı istihdama geçiş oranlarının oldukça düşük kaldığını ve büyük çoğunluğun ya işsiz kaldığını ya da geçici ve düşük vasıflı pozisyonlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Örneğin, yarı zamanlı kadın çalışanların yalnızca %11'i beş yıllık bir süre içinde kalıcı bir pozisyona geçebilmiştir. Bu grubun sosyal güvenlik kapsamına erişimi de sınırlı olup, %60'ın altında kalmaktadır. Tablo 5'te gösterildiği üzere, Türkiye'de hizmet sektöründeki genel kadın istihdam oranı 2020-2024 döneminde artmıştır. Ancak bu artışın niteliği oldukça farklılaşmıştır. TÜİK verilerine göre, kadınların hizmet sektöründeki toplam istihdam payı 2020'de %56,7'den 2024'ün ilk çeyreğinde %60,2'ye yükselmiştir. Bununla birlikte, bu artışın büyük bölümü yarı zamanlı (%28,3) ve mevsimlik (%11,5) istihdam biçimleri aracılığıyla gerçekleşmiştir.

Tablo 5'te daha ayrıntılı olarak gösterildiği üzere, hizmet sektörü 2020-2024 döneminde Türkiye'deki toplam istihdamın baskın bileşenini oluşturmuş; toptan ve perakende ticaret, kamu yönetimi, eğitim ve sağlıkla ilgili faaliyetlerde özellikle yüksek oranda istihdam yoğunlaşması gözlenmiştir. Kadın istihdamı eğitim ile insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde belirgin

biçimde daha yüksekken, erkek istihdamı artırma, depolama ve ticaretle ilgili sektörlerde ağırlık kazanmıştır. Tablo 5'te yer alan değerler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) İşgücü Anketi'nden türetilmiş olup, hizmet sektöründeki kadın istihdam örüntülerine ilişkin tutarlı bir tasvir sunmayı amaçlamaktadır. "Mevsimlik / Diğer Atipik" pozisyonlar, standart tam zamanlı veya yarı zamanlı sınıflandırmalar altında yer almayan geçici ve esnek istihdam türlerini içermektedir. Tam zamanlı ve yarı zamanlı oranlar, kesin yıllık ayrıştırılmış yüzdelerin resmi istatistik bültenlerinde kamuya açık biçimde yayımlanmaması nedeniyle, TÜİK tarafından bildirilen kayıtlı ve standart çalışma saati kategorileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 5: Hizmet Sektöründe İstihdam Türüne Göre Kadın İşgücü Dağılımı (Türkiye)

İstihdam Türü	2020	2021	2022	2023	2024
Tam zamanlı %	60.2	59.0	58.0	57.0	55.8
Yarı zamanlı %	25.1	26.5	27.5	28.0	28.3
Mevsimlik / Diğer Atipik %	10.4	10.0	10.5	10.5	11.5

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır (2025)

Tablo 5 ve Tablo 6'daki bu veriler, kadınların temizlik hizmetleri, çağrı merkezleri, konaklama ile özel eğitim ve sağlık sektörlerinde ağırlıklı olarak yoğunlaştığını göstererek emek piyasasındaki kalıcı toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortaya koymakta ve hizmet sektöründeki yüksek görünürlüklerini yansıtmaktadır. Bu sektörlerde, kadınların %60'ından fazlası yarı zamanlı pozisyonlarda çalışmakta ve yasal asgari ücretin yaklaşık %20 altında kazanç elde etmekte olup, bu durum kadın emeğinin sistematik biçimde değersizleştirildiğine işaret etmektedir (TÜİK, 2024). Sosyal güvenliğe erişim sınırlı kalmaya devam etmekte olup, bu da yoğun hizmet mesleklerinde kadın emeğinin tanınmasında ve ücretlendirilmesindeki yapısal ihmali daha da vurgulamaktadır.

TÜİK verilerine dayanarak Tablo 6'da 15 yaş ve üzerindeki nüfusa ilişkin istihdam rakamları incelenmiştir. "V. Hizmet Sektörü: Ev İşleriyle İlgili (I+P+Q+S+T+U)" kapsamındaki kadın ve erkek istihdamı 2020-2024 dönemi genelinde karşılaştırılmıştır. Ayrıca, bu sektörlerdeki istihdamın yapısına ve niteliğine ilişkin bağlamsal bilgi sağlamak amacıyla yarı zamanlı ve mevsimlik istihdam örüntüleri ilgili literatür aracılığıyla gözden geçirilmiştir. Bu veriler, kadınların temizlik hizmetleri, çağrı merkezleri, konaklama ve özel eğitim ile sağlık faaliyetlerinde ağırlıklı olarak yoğunlaştığını göstererek, hizmet sektöründeki görünürlüklerinin özellikle yüksek olduğu noktalarda emek piyasasındaki kalıcı toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortaya koymaktadır. Bu mesleklerde, kadın çalışanların %60'ından fazlası yarı zamanlı pozisyonlarda istihdam edilmekte ve ortalama olarak yasal asgari ücretin altında gelir elde etmekte olup, bu durum kadın emeğinin sistematik biçimde değersizleştirildiğine işaret etmektedir (TÜİK, 2025). Bu sektörlerde sosyal güvenlik kapsamına erişim de sınırlı kalmaya devam etmekte olup, bu da hizmet yoğun mesleklerde kadın emeğinin tanınması, korunması ve ücretlendirilmesindeki yapısal eksiklikleri daha da vurgulamaktadır.

Tablo 6: Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre Türkiye'de İstihdam, 2020-2024 (15+Yaş Nüfus)

Ekonomik Faaliyet / Grup	Yıl	Toplam (000s)	Erkek (000s)	Kadın (000s)
Toplam İstihdam (I+II+III+IV+V)	2020	26,695	18,396	8,299
	2021	28,797	19,792	9,005
	2022	30,752	20,818	9,935
	2023	31,632	21,286	10,346
	2024	32,620	21,809	10,811
I. Tarım Sektörü Toplam(A)	2020	4,737	2,820	1,917
	2021	4,948	2,901	2,047
	2022	4,866	2,822	2,043
	2023	4,695	2,757	1,938
	2024	4,827	2,796	2,030
II. Sanayi Sektörü Toplamı (B+C+D+E)	2020	5,482	4,165	1,316
	2021	6,143	4,645	1,500
	2022	6,663	4,969	1,694
	2023	6,711	4,950	1,761
	2024	6,747	4,964	1,782
III. İnşaat Sektörü Toplamı (F)	2020	1,546	1,476	70
	2021	1,777	1,693	84
	2022	1,846	1,755	91
	2023	1,997	1,896	100
	2024	2,162	2,049	113
IV. Hizmet Sektörü: Ev İşiyile İlgili Olmayan (G+H+J+K+L+M+N+O+R)	2020	9,540	7,111	2,429
	2021	10,270	7,666	2,603
	2022	10,999	8,122	2,876
	2023	11,487	8,411	3,078
	2024	11,929	8,632	3,297
V. Hizmet Sektörü: Ev İşiyile İlgili (I+P+Q+S+T+U)	2020	5,390	2,822	2,567
	2021	5,658	2,886	2,772
	2022	6,379	3,149	3,230
	2023	6,743	3,274	3,469
	2024	6,957	3,369	3,590

Kaynak: Yazar tarafından TÜİK verileri kullanılarak hazırlanmıştır (2025)

Not: Parantez içindeki harfler, veri kaynağında yer aldığı şekliyle aynen kullanılmıştır.

TÜİK verilerine dayanan Tablo 6, 15 yaş ve üzerindeki nüfusa ilişkin istihdam rakamlarını sunmakta, "Ev İşiyile İlgili Hizmet Sektörleri" (I+P+Q+S+T+U) kapsamındaki kadın ve erkek istihdam düzeylerini 2020-2024 dönemi genelinde karşılaştırmaktadır. Bu sektörlerdeki istihdamın yapısını ve niteliğini ilişkili hale getirmek amacıyla, yarı zamanlı ve mevsimlik istihdam örüntüleri ilgili literatüre atıfla ayrıca tartışılmaktadır.

Tablo 6'da sunulan veriler, iki temel nedenden ötürü bu çalışma açısından özellikle önem taşımaktadır. Birincisi, geleneksel olarak hane içi ortamlarda "ev işi" olarak sınıflandırılan emek biçimlerinin, hizmet sektörü içinde giderek piyasa temelli, sektörel istihdama nasıl dönüştüğünü göstermektedir. İkincisi, rakamlar bu sektörlerde istihdam edilen kadın sayısında yıldan yıla tutarlı

bir artış olduğunu ortaya koymakta ve ücretsiz ev işiyle yakından örtüşen faaliyetlerde kadın emeğinin yapısal bir genişlemesine işaret etmektedir.

Tablo 6'da gösterildiği üzere, 2024 yılında ev işiyle ilgili hizmet sektörlerindeki kadın istihdamı 3.590 bin kişiye, yani yaklaşık 3,6 milyon kadına ulaşmıştır. Aynı yıl, bu sektörlerdeki erkek istihdamı 3.369 bin kişi, yani yaklaşık 3,4 milyon erkek olmuştur. Bu rakamlar, kadınların sektörel istihdam örüntülerinin -özellikle yarı zamanlı ve esnek çalışma düzenlemeleri altında- ücretsiz ev içi emeğe yakından benzeyen mesleklerde giderek daha fazla yoğunlaştığını göstermektedir. Bu eğilim, yalnızca istihdamın toplumsal cinsiyete dayalı yapısını analiz etmek açısından değil, aynı zamanda üretim çıktısını ve gelir dağılımını değerlendirmek açısından da oldukça önemlidir. Veriler oransal oranlar yerine mutlak istihdam rakamları biçiminde sunulduğundan, hem kadınların toplam istihdamdaki genel ağırlığının hem de istihdam düzeylerindeki yıldan yıla değişimlerin büyüklüğünün daha net biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Tablo 6'da bildirilen veriler, hem ev içi emeğin sektörel dönüşümünü hem de hizmetle ilgili faaliyetlerde kadın istihdamının sürdürülen büyümesini göstererek, Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi'nin (LEIT) analitik ilgililiğini doğrulamakta ve kadın emeği katkılarının daha geniş ekonomi içinde tanınmasının ve nicelleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Tablo 7, 2020-2024 döneminde 15 yaş ve üzerindeki nüfus için hizmet sektöründeki istihdamın cinsiyete göre dağılımını sunmaktadır. Gösterildiği üzere, hizmet sektöründe istihdam edilen kadınların oranı 2022 itibarıyla erkeklerin oranını aşmış ve sonrasında artmaya devam etmiştir. Bu kayma, geleneksel olarak ev içi olan rollerin ücretli emek biçimlerine dönüşümünün sürmekte olduğunu yansıtmakta ve kadınların hizmet sektörü içindeki artan ekonomik görünürlüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 7: Hizmet Sektöründe Cinsiyete Göre İstihdam Dağılımı, 2020-2024 (15+ Yaş Nüfus)

Yıl	Toplam (x000)	Erkek (x000s)	Kadın (x000)	Hizmet Sektöründe Kadın Payı (%)
2020	5,390	2,822	2,567	48
2021	5,658	2,886	2,772	49
2022	6,379	3,149	3,230	51
2023	6,743	3,274	3,469	51
2024	6,957	3,369	3,590	52

Kaynak: İşgücü İstatistikleri, TÜİK (2025)

Bu ampirik örüntüler, mevcut analizle doğrudan ilgili olan Emek-İstihdam Bağımsızlığı Teorisi'nin (LEIT) çeşitli temel varsayımlarını desteklemektedir. Birincisi, hızlı nüfus artışı, bireysel ve hane ihtiyaçlarının karşılanmasını mikro düzeyden makro düzeye kaydırarak ev işinin sektörleşmesine katkıda bulunmuştur. İkincisi, ev kadınları tarafından gerçekleştirilen çocuk bakımı ve diğer ev içi görevler dâhil olmak üzere hane emeği, piyasada istihdam edilen ev içi ve bakım işçileri tarafından sunulan emeğe işlevsel olarak eşdeğerdir. Üçüncüsü, ücretsiz hane emeği aracılığıyla üretilen mal ve hizmetlerin tüketimi, yasal asgari ücret gibi bir referans gelir düzeyinde değerlendirilebilecek örtük bir emek katkısına karşılık gelmektedir.

Tablo 8, Türkiye için 2020-2024 döneminde istihdamdan bağımsız emek modeli (LEIM) ile gelirlerinin hesaplanmasında kullanılan temel makro-sosyal göstergeleri sunmaktadır. Tablo, nominal ve reel brüt asgari ücret düzeylerini, seçilmiş nüfus ve istihdam göstergelerini ve I1 ile I2 eşitsizlik endekslerinin hesaplanması için ampirik temeli oluşturan toplu gelir ölçütlerini içermektedir.

Nominal brüt asgari ücret rakamları, dönemler arası karşılaştırmaya olanak sağlayan reel ücret değerlerini elde etmek amacıyla, 2019 baz yıl alınarak Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) kullanılarak enflasyona göre düzeltilmiştir. Bu göstergeler, LEIM çerçevesinde referans gelir

ölçütleri olarak, özellikle genişletilmiş gelir kavramı içinde emek gelirin ve ücretsiz hane emeğinin değerlendirilmesi için kullanılmaktadır.

Tablo 8: Türkiye İçin LEIM'de Kullanılan Temel Makro-Sosyal Göstergeler; 2020-2024

Sembol	Gösterge Açıklaması ve Birimler	Yıl	Değer
N	Toplam nüfus (kişi)	2020	83.155.000
		2021	83.614.000
		2022	84.680.000
		2023	85.326.000
		2024	86.260.000
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, cari fiyatlar (Yıllık, TL, milyon)	2020	5.100.000
		2021	7.400.000
		2022	15.740.000
		2023	27.440.000
		2024	43.440.000
μ	Kişi başına GSYH (Yıllık, TL)	2020	61.000
		2021	88.000
		2022	185.000
		2023	321.000
		2024	503.000
P_A	Brüt asgari ücret (aylık, TL)	2020	2.943
		2021	3.578
		2022	5.738
		2023	11.711
		2024	20.003
N_{HW}	Ev işi nedeniyle işgücünde yer almayan kadınlar (15+)	2020	11.222.000
		2021	9.800.000
		2022	9.982.000
		2023	10.600.000
		2024	7.376.000

Kaynaklar: TÜİK (2024, 2025) ve Dünya Bankası (2020) verileri kullanılarak hazırlanmıştır

Tüm veriler, başta TÜİK olmak üzere resmi kaynaklardan derlenmiş olup, yıllar arasında metodolojik tutarlılığı sağlayacak biçimde uyumlaştırılmıştır. Parasal değerler cari Türk lirası (TL) cinsinden ifade edilmiştir. Brüt asgari ücret (P_A) aylık bir tutar olarak bildirilirken, GSYH ve kişi başına GSYH (μ) yıllık akım değişkenler olarak, orijinal istatistiksel tanımların ötesinde herhangi bir yıllık veya zamansal yeniden ölçekleme uygulanmamıştır. N_{HW} , işgücüne katılmama nedeni olarak birincil olarak ev işi sorumluluklarını bildiren 15 yaş ve üzerindeki kadınları ifade etmektedir. Makroekonomik toplamaları emek piyasası göstergeleriyle bütünleştirerek Tablo 8, LEIM metodolojisi içinde gelir dağılımını ve ücretsiz emeğin sosyal refaha katkısını değerlendirmek için gerekli yapısal parametreleri sunmaktadır.

Tablo 9: Türkiye'de İşgücündeki Kadınların Ücretsiz Ev İçi Emeğinin Değeri, 2020-2024 (15+ Yaş Nüfus)

Yıl	Yıl İstihdam İşgücünde Yer Almayan Kadınlar (x000)	Ev İçi Sorumlulukları Nedeniyle İşgücünde Yer Almayan Kadınlar (x000s)	Toplam İstihdam İşgücü (x000)	Ev İçi Sorumlulukları Nedeniyle Toplam İstihdam İşgücünde Görünmeyen Kadınların Yüzdesi (%)
2020	21,855	11,222	26,836	42
2021	20,800	9,800	28,827	34
2022	21,200	9,982	30,725	32
2023	21,198	10,600	31,607	34
2024	21,047	7,376	32,590	23

Kaynaklar: TÜİK 2024 (İşgücü İstatistikleri; TÜFE)

Tablo 9, Türkiye'de 2020-2024 yılları arasında işgücünde yer almayan 15 yaş ve üzerindeki kadınların sayısını, ücretsiz ev içi ve hane sorumluluklarını işgücüne katılmama gerekçesi olarak gösteren kadınlara odaklanarak sunmaktadır. "İşgücünde yer almayan kadınlar", TÜİK tanımlarına göre ne istihdam edilen ne de aktif olarak iş arayan kadınları ifade etmektedir. "Ev işi sorumlulukları nedeniyle işgücünde yer almama" kategorisi, formel istihdamın dışında olmakla birlikte, toplumsal yaşamın sürdürülmesi ve nesiller arası aktarımın kolaylaştırılması için kritik sorumlulukların farkında olan ve bunları fiilen üstlenen kadınları kapsamaktadır. Değerler, kadın sayısı (kişi) olarak bildirilmiş olup, bir kısmı mevcut resmi sayımlara, tematik raporlara ve enterpolasyonlara dayalı yaklaşık değerlerdir. Ücretsiz Emegın Toplam Gölge Değeri, bu mutlak sayıların aylık brüt asgari ücretle (PA) çarpılmasıyla hesaplanmakta olup, ücretsiz ev içi işin toplam aylık parasal karşılığını temsil etmektedir. Bu mutlak rakamlar, ekonomiye ve toplumsal yeniden üretime ücretsiz emegın katkısına ilişkin bir ölçüt sağlayarak, doğrudan LEIM (Emek İstihdam Bağımsızlığı Modeli) hesaplamalarında kullanılmaktadır.

Tablo 9'da sunulan verilerden hareketle, ev işi, çocuk doğurma ve yaşlı bakımıyla meşgul olan genç kadınların sözde "işsizliğin" büyük ölçüde geleneksel istihdam merkezli anlatıların bir kurgusu olduğu açığa çıkmaktadır. Bu kadınların emeği, geleneksel işgücü tanımlarında olduğu gibi, yalnızca istihdam temelli katkıları değerli sayan modeller altında ekonomik olmayan sayılmaktadır. Buna karşılık, Emek İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM), bu tür işlerin toplumsal yeniden üretimin ve nesiller arası sürekliliğin kritik bir bileşenini oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ücretsiz ev içi ve bakım emeğinin tanınmasına ve ücretlendirilmesine yönelik daha çözüm odaklı ve insancıl yaklaşımlar uygulansaydı, emeği formel istihdamdan bağımsız olarak değerlendiren politikalar geliştirilebilir; böylece bu katkıların yapısal görünmezliği ele alınabilir ve ekonomik ve toplumsal olarak tanınmalarına yönelik pratik yollar sunulabilirdi.

Veri Sınırlılıkları ve Öneriler

Bu makalede sunulan ampirik analiz, genç kadın istihdamı ile ücretsiz ev içi emeğin kesiştiği veri setlerine dayanmaktadır. İşsizlik, yarı zamanlı ve eve dayalı iş konusundaki temel istatistikler mevcut olmakla birlikte, büyük ölçüde enformel olan ve emek mevzuatında formel tanınırlıktan yoksun olan mevsimlik işçilere ilişkin bilgilerin LEIM çerçevesine dâhil edilebilmesi için sayısal değerlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu dönüştürme süreci, Tablo 5'te verilen oran temelli TÜİK işgücü istatistiklerinin Tablo 6'daki ilgili nüfus verileriyle birleştirilmesini içermektedir.

Gelişmekte olan ekonomilerde -özellikle yarı zamanlı ve mevsimlik kadın istihdamına ilişkin- tutarlı, ayrıştırılmış ve toplumsal cinsiyete özgü emek piyasası verilerine erişimdeki sınırlılıklar göz önüne alındığında, bu analiz için seçilen belirli yıllar (2020-2024), daha kapsamlı veriler elde edildikçe revize edilebilir. Bu yılların seçimi, çalışma sırasında ulusal ve uluslararası veri setlerinin mevcudiyeti, güvenilirliği ve karşılaştırılabilirliği tarafından yönlendirilmiştir.

LEIM temelli analizler aşağıdaki verileri içerecek biçimde genişletilebilir:

1. Eğitim düzeyini, ücretsiz ev içi ve bakım emeğini yakalayan zaman kullanımı anketleri
2. Hane düzeyinde demografik bilgiler (örn. bakmakla yükümlü olunan kişi sayısı, bakım sorumlulukları)
3. Enformel ve yarı zamanlı çalışanlar arasında sosyal koruma kapsamı
4. Toplumsal cinsiyet ve yaşa göre bölgesel emek piyasası ayrışması

Bu tür verilerin dâhil edilmesi, kadın emeğinin normatif ve ampirik değerlendirmesini güçlendirecek, emeğin görünürlüğü, eşitsizlik ve refah sonuçlarına ilişkin daha nüanslı bir anlayışa

olanak sağlayacaktır. Bu sınırlılıklar kabul edilmekle birlikte, mevcut analizin geçerliliğini zayıflatmamakta, aksine gelecekteki araştırmalar ve model geliştirmeleri için fırsatlara işaret etmektedir.

Araştırma ve Bulgular

Metodolojik olarak, LEIM çerçevesiyle uyumlu biçimde model, ücret gelirine dayalı iki farklı gelir rejimi tanımlamaktadır. Buna göre bu çalışma, iki farklı senaryo altında ortaya çıkan gelir eşitsizliklerini temsil eden iki eşitsizlik katsayısı, I_1 ve I_2 'yi hesaplamaktadır. Bu değerler, istihdam temelli ulusal muhasebe çerçeveleri altında görünmez kalan kadınların ücretsiz hane emeğinin ekonomik katkısını nicelleştirmektedir.

Ücretsiz hane emeğini toplam çıktıya dâhil ederek model, analitik olarak farklı iki senaryo arasında bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlamaktadır: geleneksel GSYH'ye dayalı pozitif senaryo I1 ve emek-düzeltilmeli GSYH'ye dayalı normatif senaryo I2. Bu karşılaştırma, ücretsiz emeğin dışlanması ölçülen gelir dağılımını, ortalama gelir düzeylerini ve zaman içindeki eşitsizlik sonuçlarını nasıl etkilediğinin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

İlk senaryoda I_1 , hane ve aile ile ilgili hizmetlerde emek sunan ve çıktı üreten işgücünün istihdam dışı sayıldığı mevcut politika uygulamalarından türetilen GSYH rakamları kullanılarak hesaplanmaktadır. İkinci senaryoda I_2 , hane ve aile ile ilgili hizmetlerde çıktı üreten işgücünün istihdam edilmiş sayılmasıyla elde edilen L_{GSYH} kullanılarak hesaplanmaktadır. Ücretsiz ev içi emeğin değerlemesi ve LEIM temelli I_1 ve I_2 eşitsizlik ölçütleri, 2020-2024, Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo 10: Ev İçi Emeğin Ekonomik Değerlemesi ve LEIM Temelli I_1 ve I_2 Eşitsizlik Ölçütleri

Yıl	μ_1 (Ortalama Gelir – GSYH, Aylık, TL)	I_1 (Pozitif Eşitsizlik Katsayısı)	μ_2 (Ortalama Gelir – L_{GSYH} , Aylık, TL)	I_2 (Normatif Eşitsizlik Katsayısı)
2020	5,083	0.422	5,146	0.0125
2021	7,333	0.513	7,408	0.0100
2022	15,417	0.628	15,548	0.0084
2023	26,750	0.562	26,921	0.0063
2024	41,917	0.523	42,103	0.0044

Pozitif Eşitsizlik (I_1 – GSYH Temelli): μ_1 , GSYH'den türetilen kişi başına aylık ortalama geliri temsil ederken, I_1 verimlilik düzeltmesi ile ortalama gelir arasındaki farkı yansıtan temel veya mevcut gelir eşitsizliğini yakalamaktadır. Gözlenen eşitsizlik eğilimi: I_1 , 2020'de 0,422'den 2022'de zirve yaptığı 0,628'e yükselmekte, ardından 2023-2024'te gerilemektedir. 2022'deki zirve, verimlilik düzeltmesi ile gelir arasındaki azami farklılığa işaret etmekte ve ek ekonomik girdiler olmaksızın eşitsizliğin geçici olarak yoğunlaştığını göstermektedir. Sonraki gerileme, ortalama gelirdeki büyümenin zaman içinde göreceli eşitsizliği azalttığını ima etmektedir.

Tablo 11: Ev İçi Emek Katkılarının Eşitsizlik Üzerindeki Etkisi: I_1 ile I_2 , 2020-2024-TR

Boyut	I_1 (GSYH)	I_2 (L_{GSYH})	Yorum
Düzye	Orta-yüksek (0.422–0.628)	Çok düşük (0.0044–0.0125)	L_{GSYH} düzeltmeleri algılanan eşitsizliği çarpıcı biçimde azaltmaktadır
Eğilim	2022'de zirve yapmaktadır	İstikrarlı biçimde gerilemektedir	Emek katkıları gelir dağılımını istikrara kavuşturmaktadır
Anlam	Ham verimlilik-gelir farkını yansıtmaktadır	Normatif, emek-kapsayıcı dağılımı yakalamaktadır	Görünmez emeği hesaba katmak, eşitsizlik değerlendirmesini daha eşitlikçi bir perspektife kaydırmaktadır

Ev içi emek katkılarının eşitsizlik üzerindeki etkisi Tablo 11'de yorumlanmaktadır. Normatif Eşitsizlik ($I_2 - L_{GDP}$ Temelli): μ_2 , (emek-saat ağırlıklı katkıları içeren) aylık kişi başına LGSYH'yi temsil etmektedir. I_2 , GSYH'ye emek katkılarını hesaba katarak normatif eşitsizliği ölçmektedir. Gözlenen eğilim: I_2 , I_1 'den önemli ölçüde düşük olup, 2020'de 0,0125'ten başlayarak 2024'te 0,0044'e gerilemektedir. Emek katkılarının dâhil edilmesi, ölçülen eşitsizliği önemli ölçüde hafifletmektedir. Bu durum, özellikle çeviri/yerelleştirme sektörlerindeki emekten kaynaklanan ekonomik katkılarının dengeleyici bir etkiye sahip olduğunu ve gelirdeki gözlenen farklılıkları azalttığını göstermektedir.

I_1 ve I_2 eğilimleri arasındaki ayrışma, yalnızca verimliliğin algılanan eşitsizliği abartabileceğini, buna karşılık LGSYH'nin özellikle çeviri ve yerelleştirme gibi bilgi yoğun sektörlerdeki ekonomik katkıları daha doğru biçimde yansıttığını ortaya koymaktadır.

Politika Çıkarımları: Bu bulgular, emek katkılarının ekonomik değerlendirmelerde tanınmasının önemini vurgulamakta olup, bunun yapılmaması yapısal gelir eşitsizliklerinin olduğundan fazla gösterilmesine yol açabilmektedir.

Sektörel İlgililik: Yaratıcı ve bilgi ekonomileri açısından, LGSYH temelli değerlendirmeler ücret dağılımı, emek teşvikleri ve kaynak tahsisine ilişkin politika kararlarını daha iyi biçimlendirebilir.

Türkiye'nin hizmet sektöründe 2020-2024 döneminde kadın emeğinin ekonomik katkısı Model (LEIM) kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu çerçeve hem ücretli istihdamı hem de ücretsiz ev içi ve bakım emeğini yakalayarak kadın emeğinin ikili doğasını ve nesiller arası sonuçlarını yansıtmaktadır.

$$\text{Pozitif Eşitsizlik (I}_1\text{), } I_1 = 1 - \frac{PA}{\mu} \quad (1), \text{ olarak}$$

tanımlanan düzenlenmiş emek verimliliği iş (PA) ile kişi başına GSYH'den türetilen aylık ortalama gelir (μ) arasındaki farkı ölçmektedir. I_1 , 2020'de 0,422'den 2022'de zirve yaptığı 0,628'e yükselmiş, ardından 2024'te 0,523'e hafifçe gerilemiş olup, bu durum geleneksel GSYH odaklı değerlendirmelerin ücretsiz katkılardan kaynaklanan yapısal gelir farklılıklarını yakalayamadığını göstermektedir. GSYH temelli analiz (I_1) önemli gelir farklılıkları tespit etmekle birlikte, LGSYH-düzeltilmeli ölçüt (I_2), emek ağırlıklı katkıların dâhil edilmesinin gözlenen eşitsizliği önemli ölçüde azalttığını göstermektedir.

$$\text{Normatif Eşitsizlik (I}_2\text{), } I_2 = 1 - \frac{\mu}{\mu_{HW}} \quad (6), \text{ olarak}$$

tanımlanan hem ücretli hem de ücretsiz emeği yansıtan düzenlenmiş GSYH'yi yani L_{GSYH} 'yi hesaba katmaktadır. I_2 , 2020'de 0,0125'ten 2024'te 0,0044'e kadar sürekli olarak I_1 'den daha düşük kalmış olup, ücretsiz emeğin dâhil edilmesinin eşitsizliği azaltıcı etkisini göstermektedir.

I_1 ile I_2 arasındaki kalıcı fark, ücretsiz ev içi ve bakım emeğinin tanınmasının yapısal farklılıkları önemli ölçüde hafiflettiğini ve kadınların GSYH'ye ve ekonomik kalkınmaya katkısının daha doğru bir temsilini sunduğunu göstermektedir. Ancak mevcut GSYH muhasebe uygulamaları altında, bu görevlerin çoğu hizmet sektöründeki ücretli mesleklerin doğrudan karşılığı olmasına rağmen, ücretsiz hane faaliyetleri aracılığıyla sunulan emeğe açık bir ekonomik değer atfedilmemektedir. Sonuç olarak, bu tür emeğin refah üreten ve eşitsizliği azaltan katkısı, ekonomik performansın ve ulusal gelirin geleneksel ölçütlerinden büyük ölçüde dışlanmış kalmaktadır. Dahası, ev işi biçimindeki ev içi istihdamın ürettiği ekonomik refah, muhasebe açısından fiilen enformel olan bir kaynaktan türemekte olup, bunun nedeni ne emek girdisinin ne de buna karşılık gelen katma değer ulusal hesaplar içinde formel olarak tanınmamasıdır. Bu ilişkileri incelemek amacıyla, geleneksel ulusal muhasebe sistemlerinin dışında kalan üretken faaliyetleri belirlemek ve nicelleştirmek için Emek-İstihdam Bağımsızlığı Modeli (LEIM) kullanılmaktadır. LEIM, bu rolleri göz ardı eden mevcut ekonomik çerçevelerin kadınların tam ekonomik değerini yansıtmakta yetersiz kaldığını göstermekte ve kadınların görünmez katkılarını nicelleştirerek bu dinamikleri ortaya

koymaktadır. Bulgular, hizmet sektöründe doğrudan karşılıkları bulunan pek çok ücretsiz hane ve bakım faaliyetinin, GSYH temelli değerlendirmelerden dışlanan önemli bir ekonomik değer ürettiğini göstermektedir. LEIM, ücretsiz emeğin normatif olarak tanınmasının hem mevcut toplumsal cinsiyete dayalı farklılıkları hem de uzun vadeli nesiller arası eşitsizlikleri azalttığını ve daha adil emek piyasaları sağladığını göstermektedir.

Emeğin toplumsal cinsiyete dayalı örgütlenmesine ilişkin araştırmalar tipik olarak makroekonomi içinde konumlandırılmamış olsa da, bu çalışma kadın emeğinin piyasa ve hane faaliyetleri arasındaki dağılımının ekonomik performansın ve toplumsal refahın temel bir belirleyicisi olduğunu ileri sürmektedir. Emek tahsisini dağıtımsal sonuçlarla ilişkilendirerek, toplumsal cinsiyete dayalı istihdam yapılarının yalnızca üretim süreçlerini değil, aynı zamanda toplumsal adalet ve sürdürülebilir kalkınmanın daha geniş kapsamlı arayışını da etkilediğini göstermektedir.

Politika Çıkarımları: Kapsayıcı ve İstihdamdan Bağımsız Ölçütlere Doğru; adil ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmek için, politikaların aşağıdakileri içermesi önerilmektedir:

- Yarı zamanlı, mevsimlik veya ücretsiz ev içi rolleri de dâhil olmak üzere, formel istihdam statüsünden bağımsız olarak kadınlar için sosyal güvenlik ve gelir korumasını güvence altına almak.
- Ücretsiz bakım emeğini ulusal hesaplara ve GSYH'ye sistematik biçimde entegre ederek, daha önce tanınmayan katkıların görünürlüğünü sağlamak.
- Kadınların hem piyasa hem de piyasa dışı emeğe, kariyer gelişimlerinden ve emek değerlerinden ödün vermeksizin katılabilmelerini sağlamak amacıyla kamusal bakım hizmetlerini (örn. çocuk bakımı, yaşlı bakımı) genişletmek.
- Yarı zamanlı veya eve dayalı emeğin gizli cezalarını hafifleterek, beceri gelişimi ve kariyer ilerlemesi için yapılandırılmış mekanizmalar içeren esnek çalışma modelleri uygulamak.

Sonuç

Çalışma, kadınların işgücü piyasasına katılımının artırılmasının tek başına eşitsizliği azaltmak için yeterli olmadığını göstermektedir. Yapısal reformlar, işgücü piyasasına katılımın adil, güvenceli ve kurumsal olarak tanınmış olmasını sağlamalı; aynı zamanda ücretsiz ev içi ve bakım emeğini ekonomik ve politika çerçevelerine dâhil etmelidir. İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda geliştirilen istihdamdan bağımsız politikaların benimsenmesiyle toplumlar, yapısal toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltabilir, kuşaklar arası adaleti güçlendirebilir ve kadın emeğinin ekonomik değerini çağdaş ekonomik sistemler içinde tam anlamıyla görünür ve tanınır hâle getirebilir.

Ücretsiz ev içi emeği normatif ölçütlere entegre ederek LEIM, istihdam statüsünün ötesine geçen, emek piyasalarında tanınmayı, eşitliği ve sürdürülebilirliği güvence altına alan sağlam bir politika tasarımı çerçevesi sunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, I₂ eşitsizlik değerlerinin I₁ değerlerinden düşük olması, ücretsiz emeğin normatif ekonomik ölçütlere dâhil edilmesinin emek piyasasında toplumsal adalet ve insan hakları açısından derin sonuçları olduğuna işaret etmektedir. Piyasa dışı katkıların göz ardı edilmesi, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri sürdürmekte ve haneleri ve toplumu ayakta tutan kritik emeği değersizleştirmektedir. Sosyal koruma, ev içi işin ekonomik hesaplarda tanınması ve kamusal bakım altyapısı dâhil olmak üzere istihdamdan bağımsız politikaları benimseyerek, yapısal eşitsizlikler hafifletilebilir ve nesiller arası eşitlik teşvik edilebilir. Hizmet sektöründeki kadın emeği, formel ücretli işi ve ücretsiz ev içi ve bakım sorumluluklarını kapsayan doğası gereği çok boyutludur. Özellikle genç ev kadınları ve nesiller arası bakım verenler

dâhil olmak üzere pek çok kadın hem piyasa üreticisi hem de toplumsal yeniden üretici olarak ikili roller üstlenmektedir.

Kadınlar tarafından gerçekleştirilen ve genellikle "ev işi" olarak adlandırılan ücretsiz ev içi emeğin tanınması ve değerlendirilmesi, geleneksel emek ve ekonomi analizlerinde kritik bir boşluğu temsil etmektedir. Bu işe ekonomik değer atfetmek için mekanizmalar kurmak, toplumsal yeniden üretime ve nesiller arası bakım katkısının tanınması açısından gerekli görülmektedir. Dahası, bu ihtiyacın karşılanması, daha eşitlikçi bir gelir dağılımını kolaylaştırdığı ve kadınların formel istihdam dışındaki önemli emek girdisinin hem politika hem de ekonomi çerçevelerinde uygun biçimde hesaba katılmasını sağladığı için ekonomik adalet ve toplumsal refah açısından daha geniş kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Bu değerlendirmelerin emek ve ekonomi modellerine entegre edilmesi, istihdamdan bağımsız politikaların geliştirilmesine yardımcı olabilir; böylece ücretsiz ev içi işin yapısal görünmezliği düzeltilebilir ve ekonomik sistemlerin sürdürülebilirliği artırılabilir.

References

- Aydın, M. K. (2018). Tek parti döneminde Doğu Anadolu illerinde açılan “Gezici Köy Kadınları Kursu” ve etkinlikleri. *Turkish Studies*, 13(26), 125–150. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14615>
- Çiftçi, M. E. (2024). Sebeb-i vürûdda kadın faktörü. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 19(2), 29–46. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.78676>
- Dalyan, M. G. (2012). Amerikan misyonerliğinde kadın ve kadının rolü (Ortadoğu örneği). *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 341–358. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2252>
- Dedeoğlu, S. (2009), “Women’s Labour in Turkey: Sectoral Concentration and Inequality”, *Turkish Economic Review*, 16(2), 45–63.
- Eliuz, Ü. (2012). Cinsel kimlik paniği: Kadın olmak. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 221–232. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2495>
- Eryaman, A. (2024). Mebuslar kadın erkek eşitliği konusunda ne düşünüyorlardı? TBMM’ye yansıyan görüş ve değerlendirmeler (1921–1934). *Turkish Studies – History*, 19(2), 841–859. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.80278>
- Folbre, N. (2007), “Measuring Care: Gender, Empowerment, and the Care Economy”, *Journal of Human Development*, 7(2), 183–199, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14649880600768512>, 23.05.2026.
- Geçioğlu, A. R. (2020). Evlilikte dinin etkisini hissetme ve evlilik uyumu ilişkisi. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 15(2), 621–642. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.39686>
- Ghazalian, P.L. (2022), “Economic Growth and Female Employment Across Sectors”, *International Advances in Economic Research*, 28(2), 183–185.
- Görgülü, Ü., & Demir, Z. (2024). Müslüman anaerkil Minangkabau toplumunda kadın-erkek rolleri ve aile yapısı üzerine bir inceleme: Gelenekten moderniteye. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 19(6), 1039–1056. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.82609>
- Güneş, M. (2006). Başkaldıran kadının dramı: *Kurban*. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1(2), 247–251. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43>
- Günör, R. B., & Sarp, M. (2025). Varoluşçuluk ve kadın: Simone de Beauvoir örneği. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(2), 1959–1975. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.87983>
- Gürkan, S., & Barut, Y. (2019). Gender jihad or re-reading? Upon Islamic feminism. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 14(2), 485–495. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.23442>

- Gürkan, S., & Perşembe, E. (2020). İslam kadın ilmiyelerinde kadının toplumsal hayattaki yeri: Kadın ve erkek ilmiyal yazarları üzerine bir karşılaştırma. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 15(3), 211–222. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.41505>
- Houghton, J. & P. Sheehan (2000), A Primer on the Knowledge Economy, CSES Working Paper, No. 18, Victoria University, https://vuir.vu.edu.au/59/1/wp18_2000_houghton_sheehan.pdf, 23.05.2026.
- ILO (2017), International Labour Organization; Gender in Employment Policies and Programmes: What Works for Women? Employment Working Paper No. 235, Geneva, <https://www.ilo.org/media/421051/download>, 23.05.2026.
- ILO (2022), International Labour Organization; Care at Work: Investing in Care Leave and Services for a More Gender Equal World of Work, Geneva, <https://researchrepository.ilo.org/esploro/outputs/report/Care-at-work-investing-in-care/995219571002676> 23.05.2026.
- ILOSTAT (2022), Statistics on Women, International Labour Organization, ILOSTAT Data Explorer and <https://ilostat.ilo.org/topics/women/> 23.05.2026.
- Kabeer, N. (2008), Gender, Labour Markets and Inequalities in the Service Sector, London: Routledge.
- Kabeer, N. (2016), “Gender Equality, Economic Growth, and Women’s Agency: The ‘Endless Variety’ and ‘Monotonous Similarity’ of Patriarchal Constraints”, *Feminist Economics*, 22(1), 295–321.
- Kalkandeler Özdin, N. (2024). Yapısal engellerden kültürel değişime: Cam tavanı aşan kadın girişimciler üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 19(1), 439–461. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81807>
- Karataş, E. (2011). Türkiye’de kadın hareketleri ve edebiyatımızda kadın sesleri. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 1652–1673. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.1014>
- Kırış, Ş. (2021). Hadis edebiyatında toplum örfü olarak çok evlilik. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 16(1), 361–379. <https://doi.org/10.47091/TurkishStudies.45129>
- Köse, M., & Hasan, M. F. (2024). Âlim bir kadın: Fâtıma Binti Abbas. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 19(6), 235–247. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.82136>
- Kumcu, S.Y. (2022), The Effect of Housewife Labour on GDP Calculations, Doctoral Dissertation <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kumcu, S.Y. (2023). Labour-employment independence and the economic value of unpaid labour; housewives example. *Revista Electrónica De Investigación En Ciencias Económicas*, 11(22), 87–111. <https://doi.org/10.5377/reice.v11i22.17347>
- Kumcu, S.Y. (2025). “Unpaid Work, Income Inequality, and Economic Growth: Evidence from Libya in the Mena Region”. *Gender. Issues* 42, 23. <https://doi.org/10.1007/s12147-025-09367-7>. 23.05.2026
- Kurnaz, Ş. (2007a). Siyasal tarihimizin isimsiz kahramanlarından: İttihatçı Seniye Hanım. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(3), 624–630. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.193>

- Muriithi, M. K. et al. (2017). "Counting Unpaid Work in Kenya: Gender and Age Profiles of Hours Worked and Imputed Wage Incomes", *Feminist Economics*, 23(3), 90–112.
- OECD (2016). New Forms of Work in the Digital Economy: Policy Brief, OECD Digital Economy Papers, No. 260, Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/06/new-forms-of-work-in-the-digital-economy_g17a2825/5jlwnklt820x-en.pdf 23.05.2026.
- OECD (2020). Women at Work: Breaking Barriers, Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/employment/women-at-work.htm> 23.05.2026.
- OECD (2021). Balancing Paid Work, Unpaid Work and Leisure: Measuring Gender Disparities in Time Use, Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/en/topics/gender-equality-and-work.html>
- Olpak Koç, C. (2012). Modern kadına bir bakış örneği: *Bize Göre*'de kadın. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1671–1678. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3094>
- Özkan, B., & Gündoğdu, A. E. (2012). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkçede atasözleri ve deyimler. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 1133–1147. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.2653>
- Özkişi, Z. G. (2012). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye'de kadınların bestecilik eğitimine erişimi ve bestecilik kariyeri. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 2105–2114. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3440>
- Özkul, M., & Kalaycı, I. (2018). Yaşlı bakım istihdamında yaşlı istismarı algısı: Yaşlı refakatçiliği kursiyerleri üzerine bir uygulama. *Turkish Studies – Social Sciences*, 13(10), 567–586. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13211>
- Öznur, Ş., & Sadrazam, E. (2012). Kıbrıs Ortaçağ söylencelerine yansıyan özgün toplumsal yapı üzerine kısa bir değerlendirme. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 2115–2138. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3222>
- Pekdemir, Ş. (2016). Anne sütünün evlenme engeli oluşturma şartları. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(17), 543–568. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9941>
- Reis, H. (2010). Kitaplarda kadın olmak: Chaucer ve Ortaçağ İngiliz edebiyatında kadın söyleminin sorunsallığı. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 487–506. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.555>
- Rendall, M.P. (2014). The Service Sector and Female Market Work, University of Zurich Working Paper Series, No. 312, https://econ.uzh.ch/ipcdp/Papers/ipcdp_wp312.pdf, 23.05.2026.
- Rubery, J. & D. Grimshaw (2015), "The 40-Year Pursuit of Equal Pay: A Case of Constantly Moving Goalposts", *Cambridge Journal of Economics*, 39(2), 319–343. <https://doi.org/10.1093/cje/beu053>
- Saçkesen, A. (2007). Er Tabıldı Destanı'nda kadın tipler. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(1), 489–495. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.145>

- Şahin, İ. (2011). Eşikte yaşamak: Bir kadın tecrübesi olarak göç ve ritüel. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 2056–2081. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.1035>
- Sankır, H., & Sankır, Ş. (2025). Periferi’de sanat ve kadın: Sınıf ve cinsiyet perspektifinden kadın sanatçılar. *Turkish Studies – Social Sciences*, 20(2), 1595–1636. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.86652>
- Sarıkaya, B. F. (2025). Dijital diasporada kültürel temsil ve kimlik inşası: Almanya’daki Türk kökenli influencerlar üzerine bir inceleme. *Turkish Studies – Language and Literature*, 20(2), 1797–1818. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.86531>
- Scarpetta, S., A. Sonnet & T. Manfredi (2010), Rising Youth Unemployment During the Crisis: How to Prevent Negative Long Term Consequences on a Generation? OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 106, Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/rising-youth-unemployment-during-the-crisis_5kmh79zb2mmv-en.html 23.05.2026
- Şen, M. E., & Saltekin, F. (2013). Osmanlı toplumunda kadınların mahkeme önündeki hukuk mücadelesi: 235 No’lu Seydişehir Şer’iyye Sicil Defterine göre. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(11), 2793–2807. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3932>
- Soygan, H., & Gedik, E. (2019). Kocasız yaşam: Yozgat’ta boşanmış kadınların deneyimleri. *Turkish Studies*, 14(7), 3953–3966. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.37043>
- Standing, G. (2011), The Precariat: The New Dangerous Class, London: Bloomsbury Academic.
- Taylan, M., Öztunç, M., & Budak, V. (2024). Kadının kendini ve yaşamı ifade etme aracı olarak kilim: Pırot ve Anadolu kilimlerinin motif ve kompozisyonları üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. *Turkish Studies – Social Sciences*, 19(4), 1921–1942. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81676>
- Tunç Yaşar, F. (2013). Geç dönem Osmanlı âdâb-ı muâşeret kitaplarında hane tanzimi ve salon âdâbı. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7), 2919–2938. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3865>
- Tunç, H., & Özarslan, S. A. (2025). Manevi danışmanlık alanının toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirilmesi. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(2), 2357–2374. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.88404>
- TurkStat (2024), Labour Force Statistics, Turkish Statistical Institute (TÜİK), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İsgucu-İstatistikleri-2024-54059> 23.05.2026.
- TurkStat (2025a), Women in Turkey in Statistics 2025, Turkish Statistical Institute (TÜİK), https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/ist_kadin2025.pdf 23.05.2026.
- TurkStat (2025b), Employment Statistics by Economic Activity Branches, Turkish Statistical Institute (TÜİK), <https://veriportali.tuik.gov.tr> 23.05.2026.
- Ulu, F. (2025). Manevî değerlerin başa çıkma süreçlerindeki rolü: Üniversite öğrencileri üzerine nitel bir inceleme. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(1), 367–396. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.87428>
- UN (1995), United Nations; Human Development, New York: Oxford University Press, <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1995encompletenostats.pdf> 23.05.2026.

- UN (2015), United Nations; Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1), New York: United Nations.
- UN Women (2023), United Nations; Progress of the World's Women: Beyond COVID-19, New York: UN Women, <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications> 23.05.2026.
- Ünal, S. (2014). Türk kadınının seçme ve seçilme hakkını kazanması ve basın. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(7), 525–559. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7098>
- Varol, E. (2024). Kadın giyiminde pantolonun cinsiyet eşitliği açısından rolü. *Turkish Studies – Social Sciences*, 19(6), 2935–2946. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.82125>
- Wajcman, J. (2013), Pressed for Time: The Acceleration of Life in Digital Capitalism, Chicago: University of Chicago Press.
- Waring, M. (1999), Counting for Nothing: What Men Value and What Women Are Worth, 2nd Edition, Toronto: University of Toronto Press. <https://www.scribd.com/document/661127029/Marilyn-Waring-Counting-for-Nothing-What-Men-Value-and-What-Women-Are-Worth-University-of-Toronto-Press-1999-1> 23.05.2026.
- World Bank (2020), Female Labour Force Participation, World Bank Gender Data Portal, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.FE.ZS> 23.05.2026.
- Yaşar, H. (2013). Sezai Karakoç'un medeniyet tasavvurunda anne. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 3215–3234. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.3646>
- Yeşil, C. (2025). Manastır öncesi bir kadın hareketi: Bnat Qyama'nın erken Süryani toplumundaki yeri ve etkisi. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(3), 3667–3702. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.89386>
- Yılmaz, M. (2009). Kırgız kahramanlık çağı. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8), 984–1000. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.398>
- Yılmaz, M. & Emiroğlu, N. (2020). Memlûklerde ilmî hayat ve kadınların ilmî hayattaki yeri. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 15(1), 97–111. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.39764>
- Yüçetürk, S. (2025). Şer'iyye sicillerine göre (1596–1603) Üsküdar'da vakıf-kadın ilişkisi. *Turkish Studies*, 20(2), 1963–1989. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.87785>
- Yüner, R. (2020). Anadolu Alevîlerinin toplumsal ve dinî yaşamlarında kadının yeri. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 15(4), 461–477. <https://doi.org/10.47091/TurkishStudies.44476>

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere. All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmış olabilir. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri yazar(lar) tarafından dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.